

VREME

8. novembar 2012.

broj 1140

Intervju:
Dejan Savićević
Bio sam drzak,
ali nikad ohol

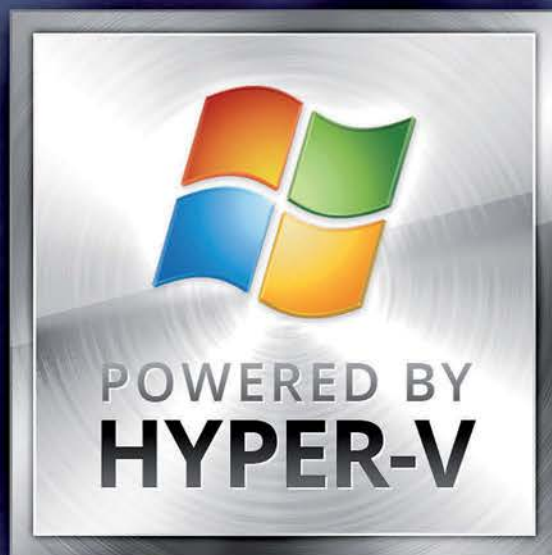

POLITIKA AFERA

LET IZNAD ZMIJSKOG GNEZDA

Mit o glumcu ► **Velimir Bata Živojinović**

NOVO!

HYPER-V SERVERI

**VIRTUELNI WINDOWS SERVER
OD SAMO €35 MESEČNO**

**HYPER-V TEHNOLOGIJA ZA WINDOWS VIRTUELNE PRIVATNE SERVERE
PRUŽA NAJBOLJE PERFORMANSE I POUZDANOST**

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Sonja Čirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović,
Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević,
Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),
Andrej Ivanji (svet@vreme.com),
Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,
Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,
Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),
Zoran Majdin, Radmilo Marković,
Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković, Milan Milošević,
Tamara Nikčević, Teofil Pančić,
Saša Rakezić (strip@vreme.com),
Mirko Rudić, Tamara Skrozza,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić,
Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com)
Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović,
Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,
Slobodan Tasić; korektori: Ana Čuk, Marija
Halupka, Stanica Milošević;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković,
Ivana Smolović; daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

http://www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

(prodaja@vreme.com)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(marketing@vreme.com)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 Politika afera: Let iznad zmijskog gnezda

11 Zoom: Laufer se ponovo javlja

14 Spletke i intrige: Izlistavanje listinga

16 Lik i delo: Zoran Janjušević

18 Borba protiv korupcije: Nemačka veza

20 Energetika: Velika očekivanja

22 Stranački život: Glavni odbor složno glasa

24 Iz ličnog ugla: Aleksandar Tijanić, novinar

26 Otvorena pisma: Stigla vam je pošta

28 Nuspojave: Povratna karta za Prokića

29 Vreme Beograda: Treća sreća

37 Lisica i ždral: Zahvalnica Klodu Lelušu

38 Intervju: Dejan Savićević

46 Ljudi i vreme

KULTURA

48 Kultura sećanja:

Stjepan (Stevan) Filipović (1916–1942)

52 Povodom "Valtera": Velimir – Bata Živojinović

55 Knjige: "Moje nagrade", Tomas Bernhard

56 Intervju: Srđa Anđelić

58 Festival "Slobodna zona":
Smisao angažovanja i angažovanje smisla

60 TV manijak: Gde se krije devojačka sreća

SVET

62 Izbori u Kini: Prinčevi pete generacije

66 Izbori u SAD: Između Katrine i Sendi

MOZAIK

68 Suđenja naučnicima: Slučaj sedmorice iz Akvile

70 Moj muški život: Lepe žene

71 Green City: Izazovi budućnosti, energija gradova

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Haarlem

Pitanje svih pitanja jeste šta bi se dogodilo da se Tadić i Đilas nisu dogovorili o svojevrstnoj podeli vlasti. Demokratska stranka u tom slučaju našla bi se podeljena u dva tabora. To ne bi bilo loše samo po njih već i po građane i građanke Srbije. Uz rasturene demokrate, sve haotičniji LDP i skrajnuti DSS, Skupština Srbije ne bi ni morala da zaseda. Iole artikulisane opozicije u tom slučaju naprosto ne bi bilo

Piše: Tamara Skrozza

Tabloidna politika neminovno rađa tabloidnu ekonomiju, potom tabloidnu umetnost, onda tabloidno novinarstvo i, konačno, tabloidni život sa deset sati dnevnog omamljivanja televizijskim programom

Piše: Aleksandar Tijanić

Knjiga "Stevan Filipović – Istina o istorijskoj fotografiji" sadrži dve priče, obe podjednako važne: o Stjepanu (Stevanu) Filipoviću i o legendarnoj fotografiji Stevana na vešalima, sa uzdignutim pesnicama, nekoliko trenutaka pred smrt, 22. maja 1942. godine u Valjevu

Piše: Jovana Gligorijević

Na naslovnoj strani: A. Vučić i T. Nikolić

Oštrač noževa na ulicama Rima 2. novembra 2012. Đuzepe lakofano vozi se kroz prestonicu na modifikovanom mopedu i ošti noževe mesarima, restoranima i ljudima koji izlaze na ulicu kada čuju njegov poziv. On je treća generacija u svojoj porodici koja se bavi ovim poslom.

Foto: Alesandro Bjanki/ Reuters

8/11/12 - 14/10/12																					
proгноza vremena																					
07/11/12 http://www.meteos.rs																					
min°C	max°C	četvrtak		petak		subota		nedelja		ponedeljak		utorak		sreda							
Beograd	3		12	4		14	5		15	9		18	10		14	6		11	3		12
Vojvodina	0		13	1		13	3		14	6		17	9		12	4		10	0		12
centralna i južna Srbija	-2		12	-1		14	3		15	5		18	8		15	4		10	0		14

U četvrtak i petak povoljna biometeorološka situacija usloviće izostanak tegoba kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika. Za vikend i početkom iduće sedmice biće nepovoljnija biometeorološka situacija sa povremenim tegobama uzrokovanim padom vazdušnog pritiska. Krajem perioda ponovo povoljnije vreme.

broj nedelje

4

U Srbiji se u proseku dnevno izvrše četiri samoubistva, rečeno je u emisiji "Puls nacije" na TV B92. Iako je Srbija po broju samoubistava u evropskom vrhu, jedino beogradsko telefonsko savetovalište već dva meseca ne radi zbog nedostatka sredstava.

SLUČAJ TRGOVINE LJUDIMA

Žrtve na vranjanskom sudu

Slučaj šesnaest vranjanskih radnika, koji se upravo procesuiru pred sudom, jeste slučaj trgovine ljudima iz domena radne eksploatacije. Ta grupa radnika iz Vranja se u junu prošle godine javila na radijski oglas za rad na građevinama u Rusiji. Reč je o keramičarima, zidarima i ostalim građevincima, kojima je obećan rad na rezidencijama i zgradama u Moskvi i Sočiju, uz srede papire i radne dozvole, što je ukazivalo na legalan boravak. Međutim, na iznenađenje radnika, iz Moskve su prebačeni u Grozni i tako završili u Čečeniji, gde su radili na kopanju minskih polja, opkoljeni naoružanim ljudima: ilegalno, u tri smene, pod prisilom, u nehygienjskim uslovima i bez isplaćenog novca za rad. U septembru su uspeali nekako da se dokopaju srpske ambasade u Moskvi, preko koje su se i vratili u Srbiju.

Sudeći prema primedbama nevladine organizacije "Atina", koja prati suđenje u slučaju vranjanskih radnika, i ovde se prelamaju sve manjkavosti državnih mehanizama, pre svega sudstva, koji bi trgovinu ljudima trebalo jasno da prepoznaju i sankcionišu. Ova organizacija uputila je pismo Visokom savetu sudstva negodujući zbog toka suđenja koje se zbog trgovine ljudima vodi u Višem sudu u Vranju. Primedbe se odnose na to da sudinica oštećene tretira kao optužene, pokazujući sumnju u njihovu interpretaciju događaja i otvoreno ih okrivljujući za sve što im se dogodilo. Iznad svega, karakterističan sudski obrazac pretvaranja žrtve u krivca, pa i u ovom slučaju, ilustruje pitanje radnicima: zašto ste uopšte polazili tamo kad ste znali da idete u neizvesnost?

Neizvesnosti koja ih čeka u tuđini radnici, a uglavnom su to kod nas građevinci, i te kako su svesni. Nije tajna da veliki broj radnika odavde kreće u takve aranžmane truhom za kruhom, kao što nije tajna ni

to da neki od njih bivaju grubo prevareni i sva obećanja koja im ovdašnji "poslodavci" nude u vezi s prirodom posla koju će u tuđini obavljati, kvalitetom smeštaja i nadnicama, ispostave se kao puke laži s kojima se suoče čim pređu granicu.

Među mnogim otkrivenim slučajevima radne eksploatacije kod nas, slučaj vranjanskih radnika prvi je koji se procesuiru na sudu. Više tužilaštvo u Vranju pokrenulo je krivični postupak protiv organizatora "posla" u Rusiji, odnosno u Čečeniji, G. J. i N. S., obojica naši ljudi, samo što je prvi pušten da se brani sa slobode, a drugome se sudi u odsustvu. Kako je Jelena Hrnjak, koordinatorka NVO "Atina", rekla za "Danas", od kada je okrivljeni G. J. pušten na slobodu, oštećeni radnici se više ne pojavljuju na suđenju, zbog čega im je izrečena kazna od 40.000 dinara, koju oni nemaju odakle da plate, jer se radi o ljudima koji jedva preživljavaju.

Prema poslednjim informacijama, kako "Vreme" saznaje od Lidije Đorđević iz NVO "Atina", na ročište koje je u septembru bilo zakazano za utorak 6. novembra, došla su tri radnika čije je svedočenje bilo potrebno, no suđenje je u poslednjem trenutku bilo otkazano, što zbog iznenadnih obaveza sudinice, što zbog nedolaska optuženog G. J. Napomenimo i to da je optuženi G. J. i ranije bio osuđivan za dela prevare, a povodom slučaja vranjanskih radnika pušten iz pritvora da se brani sa slobode, dok se optuženi N. S. i dalje nalazi u Rusiji gde se bavi ugovaranjem poslova za naše radnike. Nastavak suđenja zakazan je za 18. decembar, a prema Krivičnom zakonu, minimalna kazna za trgovinu ljudima iznosi tri godine zatvora, dok za delo prevare u zavisnosti od okolnosti može biti izrečena i uslovna kazna.

I. M. H.

► novogovor

Fontele

Fontele u jeziku nove urbane mitologije je telefončić celularnog tipa, mobitel, mobaja, produžetak čula sluha, u novije vreme i vida, koji olakšava komunikaciju, ogovaranje, gosipovanje – i zapadanje u komplikovane situacije.

Stari žargonski jezikotvorci su prisluškiivanje opisivali izrazima baciti uvo, krljati uvo. Oni su zastareli jer čovek sada više i ne zna da je pod prismotrom, da je ućaknut, pod okom, jer njegov rođeni fontele javlja gde je, s kim je i kako je.

U našem jeziku vidi se trag rascepa našeg mentaliteta između prezira prema uhođenju i sklonosti ka denunciranju, između bolesne znatiželje i izlaganja vlastite privatnosti "Velikom bratu" i širokoj publici u TV "trenucima istine" detaljnije nego na ginekološkom pregledu.

Naš stari rečnik sinonima inače pravi začuđujuće malu razliku između izveštavanja i potkazivanja: izveštač posebne vrste je dostavljač, doušnik, douškivalo, potkazivač, špijun, špica, konfident, žbir, uhoda, agent, agiš, dojavnik, njuškalo, mitarbajter (nem. Mitarbeiter), dojavnik. Prdoglasa je pogrdno ime za onoga ko tajno "dostavlja i prdu koju čuje". Reči prisluškiivač, prislušnik i prisluškiivalo se odnose na onoga ko prisluškuje nečiji razgovor, ali ne i na spravu kojom se ispomaže u ugrožavanju privatnosti kao osnovnog ljudskog prava (Ustav i član 8. istoimene Evropske konvencije).

Kao neka demokratska tekovina, veoma su traženi i nuđeni u oglasima: bubice za prisluškiivanje, bežične bubice, snimači razgovora, detektori, prisluškiivači, prislušni uređaji, mikroslušalice, mikrokamere, detektori, detektivska oprema, špijun bube, spy oprema, prisluškiivači za fiksni telefon, za prisluškiivanje, snimanje i praćenje GSM, prisluškiivač u koji se stavlja SIM kartica...

Najpovoljnije za: "slušanje prostora", praćenje, audio-nadzor, praćenje vozila, praćenje mobilnog telefona, trenutak istine, bračna nevestva, nadzor dece i radnika...

Uputstva za sve uređaje na srpskom...

Uređaji za špijuniranje nisu više samo privilegija moćnih, mada oni oko toga najviše galame i to rade češće od učesnika u brakorazvodnim parnicama. Habronoše pričaju o tome dosta ovih dana, ali detalji nisu za preko telefona.

MILAN MILOŠEVIĆ

Status: Dobro smo

Vlasnici sajtova Gizmodo i Huffington post ni slutili nisu da bi od svih virtuelnih zala i hakera na ovome svetu njihovim portalima mogao da doaka uragan. A baš to im se dogodilo kada je nezgrapna Sendi prošle nedelje nezvana hrupila u Njujork, potopivši donji deo grada i pogasivši struju polovini Menhetna i Nju Džersija. Za nevolju, tamo su se nalazili serveri na kojima se hostuju pomenuti sajтови, uz mnoge druge, okvasile su se bekap baterije što je dovelo do momentalnog isključivanja. Ta pojava uopšte nije beznačajna, čak i kad kažete da vam je usred uragana internet najmanja briga, ali za sigurnost podataka i stabilnost sistema firme plaćaju ogromne pare i vrlo je neprijatno saznati da sve to može da oduva jači vetar, pa makar bio i zalutali tropski uragan.

Ako se negde stvarno i virtuelno mešaju do mere da ne znate gde počinje jedno, a gde se završava drugo, onda je to Njujork. Na mnogo načina grad je vraćen sto godina unazad (zaustavljanjem metroa), ponegde i koju deceniju duže (desetodnevni nestanak struje). Tek tada čovek vidi u kojoj je meri naslonjen na tehnologiju jer jedno je brijanje u mraku, a nešto sasvim drugo saznanje da ste zbog praznih baterija odsećeni od svog ajfona ili ajpeda (najčešći brendovi u tom gradu). U katastrofalnim situacijama jedna od najvažnijih stvari je da obavestite rodbinu i prijatelje da ste dobro, a danas svi računaju da vas uvek mogu dobiti na mobilni telefon i počinju da se brinu kada se dugo ne odazivate. A tek kad vas nema na Tviteru, danima...

Ova američka drama upravo je to pokazala, najčešći status na Fejsbuku (u tom delu sveta) bio je "dobro smo" (*we are ok*). Sociolozi i psiholozi primetili su da se tako spontano razvio sasvim novi sistem obaveštavanja, sloj ispod ili iznad onog redovnog, medijskog. Kontrolom statusa vaših prijatelja ili praćenjem njihovih tvitova saznavali ste direktno kako su prošli, što je informacija koja vam je značajnija od opštih vesti o svima đuture.

Potom, pokazalo se da su društvene mreže dobro poslužile za zaustavljanje glasina. Kompanija Con Edison, čija je električna centrala eksplodirala te noći odmah je demantovala da su tom prilikom nastradali njeni radnici. Tako da je glasina suzbijena, jer su građani sami razuveravali jedni druge. Malo sporije je išlo sa fotošopiranim fotografijama uragana iznad Njujorka koje su bile toliko dobre da smo hteli da poverujemo da su stvarne, uprkos ubeđivanjima autora da se malo šalio.

Najsimpatičniji, mada zaslužuju posebnu analizu, jesu ovisnici o društvenim mrežama, sviknuti da svaki korak u životu ovekoveče statusom. Internet je sada pun zabavnih fotografija pravih malih zidnih novina koje su stanovnici donjeg Menhetna spontano pravili lepeći svoje porukice jednu iznad ili ispod druge. Sada se naučnici raspravljaju da li to više liči na Fejsbuk ili Tviter, što je zgodna društvena igra dok im struja ne vrati pristup društvenim mrežama.

U svom vremenu

Ako proučavanje književnog dela otkriva svet koji je vanvremenski, onda istraživanje

književne periodike "otkriva književnost onakvu kakva je bila u svom vremenu, književnost u razvoju i proticanju, život književnosti".

Sa ovom idejom, koja dolazi iz Instituta za književnost i umetnost, još od 1970. sprovodi se obiman projekat od velikog značaja za srpsku kulturu u okviru koga se izučava književna periodika.

Deo rezultata tog višedecenijskog poduhvata koji "u svom vremenu" prikazuju gibanja srpske kulture, izložen je ovih dana u holu Narodne biblioteke Srbije. U organizaciji Instituta za književnost i umetnost u Beogradu, a uz podršku Centra za promociju nauke, u petak 2. novembra Beograđanima je predstavljena izložba "Re/vizija: časopisi kao agensi književnosti i kulture". Ova manifestacija će trajati sve do decembra, a uz samu izložbu koja prikazuje razvoj srpske književne periodike, organizovana je i serija predavanja za širu publiku.

Izložba, kao i katalog koji je tim povodom pripremljen, vodi posetioca od 18. do druge polovine 20. veka, prikazujući gotovo uživo kako se kultura menja i kako prolazi kroz raznovrsne paradigme tokom dva veka srpske književne

istorije – od osamnaestovekovne periodike Srba u Austrougarskoj do romantizma, realizma, moderne i avangarde.

"Propagiranjem određenih kriterijuma o lepom, etičkim i idejnih vrednosti, periodične publikacije neposredno utiču na formiranje i transformacije nacionalnih, kulturnih i književnih obrazaca i kanona", navodi se u katalogu izložbe. Istraživači sa Instituta podsećaju na članak o prosvetčenosti Imanuela Kanta iz 1784. objavljen u listu *Berlinische Monatsschrift*, ukazujući na to da se upravo sa prosvetenošću glavna scena duhovnih gibanja premešta u svet časopisa koji predstavljaju jedan od "najznačajnijih komunikacionih oblika Gutenbergove epohe". "Prikazujući svojevrstu kratku istoriju srpske periodičke štampe, i paralelno sa tim selektivne rezultate svojih istraživanja, autori izložbe skreću pažnju na istraživački projekat koji traje više od 40 godina", kažu na Institutu, dodajući da je to posebno važno u jubilarnoj godini Instituta za književnost i umetnost, koji ove godine obeležava tačno pola veka. Putovanje kroz književnu periodiku je možda i najbolji način da se građani upoznaju sa ovom institucijom.

S. BUBNJEVIĆ

JEDNA OD 100 NAJVEĆIH INDUSTRIJSKIH GRUPACIJA NA SVETU INVESTIRA U SRBIJI

Francuska kompanija "Saint-Gobain" kupuje fabriku "Karbon" iz Topole

U ambasadi Republike Francuske u Beogradu, 14. novembra 2012. održaće se svečanost objavljivanja akvizicije i nove velike francuske investicije u Srbiji. Svečanosti će prisustvovati Jacques Courday (zamenik ambasadora Francuske u Srbiji), kao i Tomas Rosak (generalni delegat "Saint-Gobain" kompanije i regionalni menadžer za Mađarsku, Češku i Istočno-adrijsku regiju).

Samo nekoliko godina nakon prve investicije u Srbiji, "Saint-Gobain" nastavlja svoj razvoj i donosi odluku da, bez obzira na krizu, investira još jednom. Nova akvizicija će unaprediti položaj kompanije "Saint-Gobain" u građevinskim proizvodima na regionalnim tržištima, posebno u Srbiji i Crnoj Gori. Sa ovom akvizicijom "Saint-Gobain" osnažuje svoj proizvodni portfolio i ponudu prema kupcima.

"Saint-Gobain" je kompanija osnovana 1665. godine u Francuskoj. Danas Grupa posluje u 64 zemlje, zapošljava 195.000 ljudi i ima promet od 42,1 milijarde evra. "Saint-Gobain" posluje u Srbiji već petu godinu kroz tri ćerke kompanije: "Isover", "Rigips" i "Weber". "Weber" je jedna od aktivnosti kompanije "Saint-Gobain", sa 9500 zaposlenih u 46 zemalja širom sveta. "Saint-Gobain Weber Srbija" prodaje proizvode za fasade, lepkove za keramiku, fug mase i proizvode za unutrašnje radove ne samo na tržištu Srbije već i na tržištima okolnih zemalja, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Hrvatske itd.

PROJEKAT

Hoću bebu

Projekat "Hoću bebu" osmislila je i pokrenula agencija za odnose s javnošću *Misita PR & Communication*. Sajt www.hocubebu.rs sadrži informacije o sterilitetu, vantelesnoj oplodnji i fazama kroz koje svaki par prolazi kada uđe u postupak, zatim iskustva budućih majki i očeva, video-materijale i još mnogo toga. Ono što je najvrednije na sajtu je kontakt centar, odnosno onlajn psihološko savetovaništvo za parove kojima je potrebna podrška u stresnim trenucima. Uzevši u obzir činjenicu da trenutno u našoj zemlji ima oko 600 parova koji čekaju na postupak vantelesne oplodnje, a procenjuje se da je broj ljudi koji imaju problem sa sterilitetom daleko veći, prvobitna zamisao projekta je bila da se, na neki način, parovima olakša proces čekanja, planiranja i uključivanja u sam proces. Parovima su stavljeni na raspolaganje sajt i psihološko savetovaništvo gde zainteresovani mogu razgovarati sa psihologom svakog radnog dana od 17h do 21h pozivom na telefon 011/7852-761 ili na mejl podrska@hocubebu.rs. Početak rada psihološkog savetovaništva sponzoriraju kompanije MSD i Global Pharma.

Popust u iznosu PDV-a na mesečnu pretplatu!

ZTE Blade III
powered by Android™
1 din
uz Smart 1200
za 1.990 din mesečno

HTC Desire C
powered by Android™
1 din
uz Smart 1200
za 1.990 din mesečno

Samsung Galaxy Ace Plus
powered by Android™
1 din
uz Smart 2500
za 2.990 din mesečno

Uz to i nove Smart tarife sa neograničenim internetom

Postani Vip postpaid korisnik, izaberi jednu od novih Smart tarifa i dobijaš popust jednak iznosu vrednosti PDV-a na mesečnu pretplatu, u naredne dve godine. I to nije sve, jer uz nove Smart tarife dobijaš i neograničeni internet!

Popust je jednak iznosu vrednosti PDV-a na mesečnu pretplatu, u momentu potpisivanja ugovora. Popust važi za nove korisnike do isteka ugovorne obaveze od 24 meseca. Korišćenje uređaja u tarifi je min. 24 meseca. Promocija važi do 30.11.2012. ili dok traju zalihe. Neograničeni internet odnosi se na prenos podataka nakon potrošenog sadržaja dostupnog u okviru mesečne pretplate, po smanjenoj brzini.

060 1234 www.vipmobile.rs

Drua priča **vip**

Politika afera

Let iznad zmijskog

ŠTA LI JE SLEDEĆE: A. Vučić, T. Nikolić

gnezda

foto: Tanjug

Čini se da Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić mogu da vode samo aferashku politiku – bilo da su na vlasti, u opoziciji, ili u izbornoj kampanji. Dobri primeri su – da se na vraća mnogo u prošlost – afera džak sa biračkim listićima između dva izborna kruga, Nikolićev stiropor i štrajk glađu iz februara, Vučićeva nikad ispunjena obećanja da će saopštiti ime jednog od najviših državnih funkcionara “koji se 2008. sastajao sa Lukom Bojovićem”... Ukratko, na Šešeljevu školu skandala Vučić i Nikolić nikad nisu bili gadljivi

Nisu čista posla u zemlji u kojoj predsednik na Javnom servisu saopšti da ga prisluškuju i prate, a dva dana kasnije iz Predsedništva stigne vest da je policijski džip u nekoliko navrata pokušao da preseče put koloni vozila sa Tomislavom Nikolićem. Nisu čista posla, posebno ne u zemlji u kojoj se u sličnim okolnostima 21. februara 2003. desio atentat na premijera Zorana Đinđića; ubice su, nažalost, uspele već 12. marta iste godine. Teško je reći šta je opasnije: eventualni napad na kolonu sa predsednikom ili cinični populizam i neodgovornost u iskorišćavanju jedne krajnje osetljive materije zarad sticanja najjeftinijih poena u dnevno-političkim podmetačinama.

Reč atentat odmah se pojavila 5. novembra na naslovnim stranama tabloida. Kako li su samo saznali? Upada u oči da je Kabinet predsednika države istog dana, dakle sa zakašnjenjem od četrdeset sati zadržke, potvrdio da se incident uopšte dogodio... Inače, ubrzo se saznalo da je reč o vozilu načelnika Saobraćajne policije Dragiše Simića, ali da u automobilu

nije bio on, već njegov vozač. Simićev vozač, prema izvoru “Blica”, tvrdi da nije pokušao da pretekne Nikolićevu kolonu, niti su mu oni na bilo koji način davali znake da se udalji ili uspori. Sam Simić je rekao da je o svemu saznao iz medija i da su priče o učešću njegovog vozača u incidentu budalaština: “Te informacije su za crtani film.” Pored ove, još jedna afera je na udarnim mestima tabloida, ali i svih ostalih medija: afera prisluškivanja, odnosno listinga.

No, kako dani odmiču, čini se da je sve manje mogućnosti da se odgovori na sledeća pitanja: ko je i da li je potpisao nalog za prisluškivanje; ko je to trebalo da bude krajnji korisnik navodnih informacija o kretanju najviših državnih funkcionera; i, šta se krije iza tvrdnji da je policijski džip pokušao da preseče kolonu sa predsednikom države kod Bujanj Potoka? Na sve više pitanja stiže sve manje ili nula odgovora. U cilju istrage, razume se.

MIŠKOVIĆEVI POLITIČARI, POLICIJA I MAFIJA: Afera prisluškivanje otvorena je u predvečerje sto dana nove srpske vlade, tako što je ►

OTPUTOVAO: Ivica Dačić foto: Tanjug

Teoretski da, praktično malo teže

Po otvaranju afere sa prisluškivanjem Ivica Dačić je izjavio da je Uprava kriminalističke policije tražila listinge ne znajući da je prisluškivani telefon – u vlasništvu koordinatora službi bezbednosti Aleksandra Vučića?

Orhan Dragaš, direktor Međunarodnog instituta za bezbednost, kaže za “Vreme” da tako nešto jeste teoretski moguće, ali da je malo verovatno: “Naime, kada se u komunikaciji prisluškivanih i praćenih veza pojavi ‘interesantan broj’, koji je, kako iz Uprave kriminalističke policije kažu, pozivan od strane broja koji je ‘na meri’, operativac koji vodi ‘obradu’, prvo proveri koji, tj. čiji broj je u pitanju. Dakle, malo, odnosno nimalo nije moguće da odgovorni u UKP MUP-a Srbije nisu znali da je to Vučićev broj.” Dragašu se čini da je tzv. srpski Votergejt “pokušaj obezbeđivanja ‘osiguranja’ za ostanak na rukovodećim mestima u MUP-u, s obzirom da je postala jasna i evidentna namera ministra Ivica Dačića za smenama u policiji”.

Nikolić, govoreći o borbi protiv kriminala i korupcije, obnarodovao da njega i vicepremijera Aleksandra Vučića – prisluškuju. Činilo se kao da je predsednik došao u studio RTS-a samo da bi ovo rekao: “Mi smo tu upali u zmijsko gnezdo. Mi smo upali među ljude koji koriste visoke funkcije u mnogim službama da gospodare životima. Mi smo upali među ljude koji su se drznuli da prisluškuju najpre mene, a onda i Aleksandra Vučića. To će morati da se istraži do kraja. Tako u Srbiji ne može da se živi. Ko je navikao da na taj način ljude kontroliše komanduje njihovim životima, da usmerava njihove aktivnosti, taj neka beži glavom bez obzira iz Srbije. Od ove borbe nećemo da odustanemo.” Još je napomenuo kako nema ništa protiv bogatih ljudi, da ko hoće da se bavi politikom treba da osnuje stranku, “a ne krije

se u senci, ne vadi novac iz džepa, ne kupuje duše, ne prisluškuje, ne prati, ne uzima listinge telefonskih razgovora, ne snima poruke ljudi po Srbiji. Ovo mora da bude ogromna akcija. Biće obuhvaćeni mnogi ljudi. Znali su šta rade. Što se sad češu po glavi...” (sreda, 31. oktobar).

Samo dan kasnije, Aleksandar Vučić, prvi potpredsednik Vlade Srbije i predsednik najjače političke stranke trenutno u zemlji, precizirao je predsednikove reči: “Pre tri dana otkrili smo da je jedna grupa po nalogu MUP-a prisluškivala najviše državne funkcionere, uključujući predsednika Tomislava Nikolića i mene. Pokrenuće se opsežna istraga i vrlo brzo ćemo utvrditi o čemu se radi.” Tada je vicepremijer Vučić ponovio ranije tvrdnje da Miroslav Mišković, vlasnik Delta holdinga, hoće da SNS ukloni iz vlade kako bi Vučić bio osujećen u

svojoj borbi protiv korupcije jer je stigao i pred Miškovićeve vrata. Ponovio je da se “najmanje jedan, a možda i tri” slučaja privatizacije od 24 sporne privatizacije čije je ispitivanje tražila EU, odnose na vlasnika Delte Miroslava Miškovića. Vicepremijer, kaže, ima proverena saznanja po kojima je Mišković namerio da rekonstruiše vladu tako što bi napravio novu većinu od “dela bivšeg režima” i nekih sadašnjih partnera iz vladajuće koalicije Dačić-Vučić-Dinkić. Te da je o “rekonstruisanju Vučića” već razgovarao sa “pojednim političarima i biznis partnerima, ali i ljudima iz treće sfere”. Ipak je dodao da ne misli da je Mišković razgovarao s njegovim partnerima iz vlade jer veruje da bi “dobio negativan odgovor”.

A onda su tabloidi dobili reč: “Šokantno: Udar na državu – Mafija naredila praćenje Vučića!” (“Kurir”, 2. novembar), “Pokušali državni udar!”, “Crnogorska tajna služba: Srpski tajkun od albanskog narko-bosa tražio da ukloni Vučića” (“Informer”, 3-4. novembar), “Vučića počeli da prate posle sukoba s Miškovićem!” (“Kurir”, 5. novembar)... Sve je to trebalo da posluži da javnost stekne utisak da je naručilac i krajnji korisnik informacija o kretanju predsednika Nikolića i vicepremijera Vučića neka-kav tajkunsko-političko-policijsko-kriminalni kartel (“zmijsko gnezdo”) sa ciljem da se uklone Nikolić i Vučić.

SEĆANJE NA MENTORA: Sagovornici “Vremena” saglasni su u jednom – ako Vučić ne objavi ko je nelegalno prisluškivao i pratio njega i predsednika države, a u međuvremenu se obave najavljene kadrovske promene u vrhu MUP-a, a možda još ponegde u službama, reč je o medijski nameštenoj aferi zbog “prekomponovanja vlasti” unutar bezbednosnih službi. Ili je – kako neki špekulišu – i sam Vučić u tom fingiranju zloupotrebljen? Jer sa službama je u Srbiji poslednjih decenija tako, ne zna se ko tu koga stvarno kontroliše.

Također, Vučić više neće moći da se odbrani od kritika da on i Nikolić ne umeju da se bave politikom bez afera, bilo kad su na vlasti, u opoziciji, ili u izbornoj kampanji. Treba se samo setiti afere džak u predizbornoj kampanji, te stiropora i štrajka glada iz vremena dok su naprednjaci bili u opoziciji. Ili čuvenog slučaja o “susretima najvišeg državnog funkcionera koji se 2008. sastajao sa Lukom Bojovićem”. Iako je više puta obećavao javnosti da će saopštiti ime tog državnog funkcionera, Vučić to nije učinio. U SNS-u su se posle pravdali kako poštuju institucije i pravnu proceduru i

► zoom

piše: Dragoljub Žarković

“ime ćemo saopštiti kada bude reagovalo Tužilaštvo”. Ukratko, na školu skandala Vojislava Šešelja, lidera Srpske radikalne stranke, u kojoj su proveli deceniju i po kao najviši partijski funkcioneri, Vučić i Nikolić nikad nisu bili gadljivi.

Politički analitičar Dejan Vuk Stanković kaže da je “olakšavajuća okolnost” što Vučić kao koordinator bezbednosnih službi može da dokaže svoje sumnje i navode kao neko ko “kontrolise službe bezbednosti”. Stanković objašnjava: “Stari Vučićev recept je da pronade neku bombastičnu priču po kojoj je on žrtva ‘mračnih sila’ koje su ga sprečile da radi jedan uzvišeni posao. U očima običnih ljudi tajkuni su negativci, što je logično zbog prilika u Srbiji, pa je to lako servirati ljudima. Međutim, ili će dokazati da to postoji i obelodaniti sve aktere koji stoje iza toga, pokrenuti postupke protiv njih ili će to biti ponovo poigravanje s medijima u kojima će Vučić – tragični heroj, biti glavni motiv. Ili će da dokaže to ili će ovo biti još jedna u nizu priča kojima je on sklon u svojoj političkoj karijeri, da podigne političku i medijsku temperaturu, drammatizujući ono što radi...”

Da su insinacije o tajkunsko-političko-policijsko-kriminalnom kartelu koji hoće da likvidira predsednika i vicepremijera ove države – opasne, kaže i profesor dr Zoran Stojiljković, predsednik Odbora Agencije za borbu protiv korupcije: “Ako se pokažu kao tačne, svi koji su na vlasti poslednjih 15 godina treba da nam polože račune. Jesu li oni kao kakva ‘rezervna vlast’, ram za sliku, paravan ili štogod tome slično, pustili da neko drugi vlada nama? U ovim pričama samo dolazi do dodatnog urušavanja kredibiliteta političara.”

U ovim aferama koje su u trenu oduvale sve analize o prvih sto dana vlade, varijanta po kojoj u onom “ramu za sliku” u Istorijskoj sali Vlade Srbije poslednjih godina, u stvari visi neki tajkun, recimo Mišković, samo što se nama kao kroz kaleidoskop pričinjavaju razni Cvetkovići i Dačići – izgleda prilično pojednostavljeno. Ali, ako ništa, lako se pamti.

A ČIJI JE NEBOJŠA RODIČ?: Ne bi trebalo zaboraviti da su, u pregovorima za formiranje ove vlade, koliko letos, bezbednosne službe bile krupna divljač na stolu, a BIA – sočan but i za Dačića i za Vučića. Ništa neobično, u Srbiji je vazda pitanje svih pitanja bilo ko gazduje tajnim službama, jer ima tu različitih interesa, a njih dvojica su, još na početku razgovora o novoj koaliciji počeli da se otimaju o gazdinstvo i ►

Laufer se ponovo javlja

Živ vam stojim da Aleksandar Vučić neće do kraja nedelje da dojaviti nijednog člana vlade koji je lagao nešto u aferi prisluškivanja i praćenja u kojoj svi varaju sve od samog početka

NEIMENOVANI DOUŠNIK IZ srpskog bezbednosnog bratstva s kodnim imenom “Laufer”, kome Vojislav Šešelj duguje barem pola od svog pisачkog udarništva, a to nije malo, kao da je ponovo oživeo, ovog puta kroz usta Aleksandra Vučića, koji pouzdano zna ono o čemu će nas tek obavestiti. Krajem nedelje, ako mu je verovati, mada nije jasno zašto ne odmah ako razlog nije njegova briga o “liku i delu” Ivice Dačića, koga čeka briselska večera s Hašimom Tačijem.

Jer, kad Vučić, sav zanet svojom borbom protiv stoglave hidre korupcije i drugih pošasti, kaže da je zapanjen lažima funkcionera MUP-a i nekih članova srpske vlade, vrlo je jasno da, barem kad govori o vladi, nije mislio ni na Krkobabića Starijeg, Rasima Ljajića, Suzanu Grubješić, daleko bilo, ili bilo kog četvrtog, već baš na premijera Ivicu Dačića, koji pored države duži i policiju i koji se jedini oglašavao, i po formacijskoj dužnosti, o trenutnoj aferi.

Drugi članovi vlade, naime, mirno su ćutali ili se, u najbolju ruku, zgražavali nad iznetim činjenicama (o kojima opširno

pišemo u temi ovog broja “Vremena”), a jedino je Dačić, po prirodi funkcije, nešto izjavljivao, mada teško neko može da se seti šta je baš rekao.

Rekao bih da je ovo najotvorenija objava rata premijeru od prvog potpredsednika srpske vlade. Ako Vučić održi reč. A ne verujem da će je održati. Recimo da je kraj nedelje u subotu, nedelju, hajde nek zbog dramske pauze to bude i ponedjeljak, i živim stojim da “Laufer” neće da dojaviti nijednog člana vlade koji je lagao nešto u ovoj priči u kojoj svi varaju sve od samog početka.

Prisluškivanje, praćenje, sudaranje... Sve to u nedelju dana. Čeka se, ako ga ikada bude, rasplet tih afera u koje su umešani visoki funkcioneri službi koje bi trebalo da štite građane, pa i Nikolića i Vučića. Nešto slutim da nećemo saznati više nego što sada znamo. Lov u mutnom ovde je omiljena disciplina.

Ali Aleksandar Vučić se zaletio i optužio nekog od svojih drugara iz Nemanjine 11 da je lažov i da će o tome obavestiti javnost. Biće kao sa onim džakovima s izborna. Sad ga vidiš i posle nikad više. ◀

Javni dosije o tajnom prisluškivanju

Zoran Đinđić, premijer Srbije

“Ne, ni Biro, niti bilo koja služba republičke vlade, nije prisluškivala predsednika SRJ Vojislava Koštunicu, to ne radi danas, a neće ni u budućnosti”, ističe se u izjavi Đinđića. “Prepričani razgovori i njihovo pojavljivanje u novinama mogu da budu dokaz upravo samo toga – prepričanog razgovora. Pojavljivanje takvih razgovora u novinama je pre dokaz da je jedan od sagovornika taj razgovor preneo nekome, nego dokaz zavere ili primene visokih tehnologija”, zaključio je Đinđić.

(“Blic”, 7. septembar 2002)

Danica Drašković, direktorka “Srpske reči”

“Srbija je špijunska zemlja koja se još nije izlečila od komunističkih metoda. Ovde se i dalje prisluškuju politički protivnici, a sve u cilju satanizovanja u javnosti. Moja porodica je mnogo stradala upravo zbog špijuniranja, kao što znate, a ja sam ubeđena da se moji telefonski razgovori i dalje slušaju. Zbog toga sam veoma oprezna i vodim računa šta pričam. Ponekad govorim ono što prisluškivači žele da čuju, a ponekad plasiram dezinformacije, koje im daju pogrešne tragove.”

(“Danas”, 27. avgust 2009)

Reakcija na prisluškivanje Nate Mesarović

Istraga o slučaju neovlašćenog snimanja predsednice Vrhovnog suda Nate Mesarović je pokrenuta i osnovano se sumnja da je snimak napravio Vladimir Cvijan, član SNS-a, kaže za “Blic” izvor blizak Tužilaštvu.

Aleksandar Vučić, zamenik predsednika SNS-a, u izjavi za “Blic” kaže da su “gluposti da je Natu Mesarović bilo ko prisluškivao”. “Nikad neću reći odakle mi traka na kojoj je snimljen razgovor Cvijana i predsednice

Vrhovnog saveta sudstva”, kategoričan je Vučić. (“Blic”, 24. april 2010)

DB prisluškivao Vojsku

Služba državne bezbednosti je u vreme pregovora SRJ s NATO 1998. i 1999. godine prisluškivala Vojsku Jugoslavije, otkrile su tada nadležne vojne službe. Akteri tih događaja, generali Dimitrijević, Pavković, Ojdanić, Perišić, Grahovac i Klark, kao i tadašnji savezni premijer Momir Bulatović, govorili su o tome i o toku pregovora SRJ sa NATO i Kontakt grupom u prvoj epizodi serije “Strogo poverljivo”, emitovanoj preksinoć na TV B92.

(“Blic”, 13. maj 2004)

Borivoje Borović, advokat

“Bio sam pod prismotrom od 10. januara 1990. do 28. septembra 2000. godine. Prisluškivali su mi telefonske razgovore koje sam vodio iz stana, iz kancelarije, sve su znali. Sve je rađeno uz zahtev RDB-a i uz saglasnost predsednika Vrhovnog suda Srbije. Međutim, ni sada ne isključujem da sam i dalje predmet nečijeg interesovanja.” (“Politika”, 25. decembar 2004)

Radovan Jelašić, guverner Narodne banke Srbije

Narodna banka Srbije raspisala je tender za nabavku opreme za snimanje tonskih zapisa! Jelašić je nedavno izjavio da je, otkad je postao guverner, “molio za tehničku pomoć” da se svi njegovi razgovori snimaju, “naravno ako je reč o mobilnom telefonu”, smatrajući da je to “najbolji način da se odbrani od kleveta”.

(“Kurir”, 15. mart 2006)

to očigledno traje do – danas. Još dok se ništa pouzdano nije znalo Vučića je politička čaršija “videla” na mestu potpredsednika vlade zaduženog za bezbednost, prvog operativca Saveta za nacionalnu bezbednost, koji bi kontrolisao rad BIA i vojnih bezbednosnih službi. Tada je čaršija kalkulisala, da u tom slučaju naprednjaci ne bi mogli da preuzmu i BIA, a potpisniku ovih redova je jedan nervozni socijalista tada i potvrdio: “Da ne bude malo mnogo naprednjcima i BIA, na sve bezbednjačke funkcije Vučićeve?” U to vreme je ostala upamćena i ona Nikolićeva izjava kako bi Bezbednosno-informativnu agenciju odmah poklonio opoziciji, ako je ono što se njemu šalje – sve što ova agencija zna. Ova bi se izjava danas, četiri meseca kasnije, povodom afere prisluškivanja i praćenja, mogla tumačiti svakojako. Između ostalog i kao neka vrsta najave...

Elem, i Dačić i Vučić su videli svog čoveka na čelu BIA, Dačić je zahtevao BIA i u pregovorima sa demokratama. Na kraju je ispalo “Solomonsko rešenje” – Nebojša Rodić, koji je na mesto šefa BIA došao iz Kabineta Tomislava Nikolića. Bio je jedan od prvih koji su se smestili na Andrićevom vencu – na mestu generalnog sekretara predsednika Srbije. Međutim, kao jedina figura protiv koje u tom trenutku nisu bili nijedan od dvojice zainteresovanih za Bezbednosno-informativnu službu (!) bio je jedina opcija. U srpskoj javnosti Rodić je upamćen kao zamenik sekretara Skupštine 1997, a pre toga sekretar Republičke izborne komisije, kada je tadašnja opozicija optužila RIK za krađu glasova. Mediji su, kad se Rodić pojavio prvo u Predsedništvu pa onda i u BIA, podsetili da je brat Nebojšin, Milan Rodić, bivši funkcioner JUL-a, blizak saradnik Mirjane

POLICAJCI O KOJIMA SE PRIČA: Rodoljub Milović...

Bratislav Dikić, komandant Žandarmerije tajno prisluškivao najbliže saradnike

Bratislav – Bata Dikić, komandant Žandarmerije, uhvaćen je nedavno u prisluškivanju najbližih saradnika u komandi ove elitne policijske jedinice u Beogradu, saznaje “Blic”.

(“Blic”, 22. april 2011)

Žarko Korać, poslanik i predsednik SDU

“Nedavno su bili prisluškivani republički poslanici, ali i novinari i lideri pojedinih političkih stranaka”, izjavio je predsednik Socijaldemokratske unije i poslanik u Skupštini Srbije Žarko Korać. “Spisak je bio veći zbog panike oko usvajanja budžeta, pa se krug prisluškivanih nije ograničio samo na poslanike, već i na druge javne ličnosti kao što su novinari, pa čak i predsednici pojedinih političkih stranaka”, rekao je Korać novosadskom “Dnevniku”.

Lider SDU je izjavio da se bez naloga prisluškuje i “grupa od 22 ličnosti”, odnosno takozvani protivnici režima, i dodao da je nalog za to dao “jedan sudija”. “U toj grupi (prisluškivanih) su dva bivša načelnika Državne bezbednosti posle oktobarskih promena, Goran Petrović i Nenad Milićević, general policije Milan Obradović, bivši komandant Žandarmerije Goran Radosavljević Guri, tu se nalaze neki političari i članovi bivše vlade, među kojima sam i ja”, kazao je Korać. (“Danas”, 13. decembar 2005)

Istraga protiv pripadnika VBA

“Vojno odeljenje Okružnog tužilaštva u Beogradu saslušalo je dvojicu pripadnika Vojnobezbednosne agencije koji su neovlašćeno prisluškivali telefon ministra odbrane Zorana Stankovića i uputilo zahtev istražnom sudiji da pokrene istragu”, rekao je za “Danas” Zoran Đošić, predsednik Vojnog odeljenja Okružnog suda u Beogradu. (“Danas”, 5. jul 2006)

Vuk Drašković, predsednik SPO

“Iz tragičnog ličnog iskustva znam da prvo tajno uhode, a onda tajno kreću na glavu mete. Oni su i danas država u državi, iznad države. Komplot velikih pljačkaša, podzemlja i mnogih filijala tajne službe iz devedesetih. Mnogo su se osilili. Čujte šta kažu: tajno su uhodili šefa države i ministra vojnog jer nisu znali da su to oni!”, ukazao je Drašković.

(“Kurir”, 3. novembar 2012)

Božo Prelević, advokat

“Svojevremeno su prisluškivani i Zoran Đinđić i Vojislav Koštunica, ali da nikada nije rasvetljeno ko je to radio i po čijem nalogu.”

“Ono što je bila praksa u poslednjih deset, dvanaest godina je da mi nikada nismo saznali ko je to radio i ja se bojim da mi to ni sada nećemo saznati”, rekao je Prelević.

(“Večernje novosti”, 3. novembar 2012)

Slučaj Nalić

Penzionisani načelnik Generalštaba VJ Nebojša Pavković rekao je u julu 2002. pred Anketnim odborom u Skupštini Srbije da je Gradiimir Nalić, savetnik tadašnjeg predsednika SRJ Vojislava Koštunice, od njega tražio upad u Biro za komunikacije, jer je tvrdio da je Biro prisluškivao Koštunicu. S druge strane, premijer Zoran Đinđić negirao je da je Vlada izdala takvo naređenje.

(“Danas”, 3-4. novembar 2012)

DOKUMENTACIONI CENTAR “VREME”

...i Dragiša Simić

Marković i nekadašnji generalni direktor Srbije. Na kraju, niko sa sigurnošću nije mogao odgovoriti: “Čiji je Rodić čovek?” Navodno, u pregovorima o personalnom rešenju na mestu šefa BIA jedino je za Rodića važno da je “čovek države i sistema”. Niko, međutim, ne pominje Rodićevu ulogu u aferi prisluškivanja. To možda znaju Vučić i Dačić, ali sam Rodić najviše.

Dačić kao premijer i ministar policije s jedne strane, a Vučić kao vicepremijer zadužen za odbranu, bezbednost i borbu protiv korupcije i kriminala, ministar odbrane, generalni sekretar Nacionalnog saveta za bezbednost i koordinator bezbednosnih službi, nesumnjivo simbolizuju dve paralelne strukture unutar srpskog sistema bezbednosti. I jasno je, još od prvih dogovora o formiranju vlade, da je pitanje dominacije u ovom sektoru bilo pitanje

svih pitanja. Tim pre što su mnogi procenjivali da će borba protiv korupcije biti uspešna u meri u kojoj budu sposobni da prevaziđu svoje animozitete kad dođu do otkrivanja i proce suiranja onih koje smatraju “našima”. Kako reče Nenad Milić, zamenik predsednika LDP-a i nekadašnji zamenik ministra policije – komandant može biti samo jedan, dok se “interesne grupe unutar tih službi dodvoravaju jednom ili drugom”. Čemu smo, uostalom, usred ove policijske afere prisluškivanja – svedoci poslednjih dana.

A GDE JE NALOG?: Kada su Nikolić i Vučić obnarodovali da ih prisluškuju, odnosno prate, što je najopasniji deo priče o prisluškivanju telefona, mediji su objavljivali svoja saznanja od izvora bliskih Vladi Srbije da je BIA obaveštila Vučića kako je deo MUP-a nekoliko dana ranije izdao nalog da mu se prisluškuje telefon, ▶

a da Nikolića prisluškuju duže vreme. Poslednjih dana, dok je Vučić ćutao, ređale su se zanimljive medijske verzije o sudbini spornog naloga. Nalog koji je navodno potpisao Rodoljub Milović, načelnik Uprave kriminalističke policije MUP-a, nestao je na veoma neobičan način, a general Milović je demantovao da je takav nalog potpisao i da je prisluškivao predsednika i vicepremijera: “Ovo što se dešava je ‘junački’ napad s leđa. Zar iko veruje da sam prisluškivao predsednika Tomislava Nikolića i prvog potpredsednika vlade Aleksandra Vučića, čijim poštenjem i hrabrošću se divim?”, rekao je Milović (“Novosti”, 5. novembar). “Telekom” je na zahtev Sektora unutrašnje kontrole MUP-a odgovorio da kod njih nije evidentiran nalog MUP-a za uzimanje listinga prvog potpredsednika Vlade Aleksandra Vučića, mada u zvaničnom dopisu, kako prenosi “Blic”, u Telekomu ne isključuju mogućnost zloupotrebe (6. novembar).

Direktor policije Milorad Veljović je prekinuo bolovanje i u ponedeljak, 5. novembra, počeo da istražuje navode o prisluškivanju najviših državnih funkcionera. Premijer i ministar policije Dačić je, razume se, rekao da će se sve ispitati i da će odgovorni biti kažnjeni, a usput je najavio i nova kadrovska rešenja u vrhu policije, što po kazni, što zbog isteka mandata (Veljović). I otišao u Rim na sastanak Generalne skupštine Interpola, a potom u Brisel na još jedan razgovor s Tačijem. To je namah u pojedinim medijima počelo da se čita i kao Dačićeva prilika da iskoristi navodno prisluškivanje Vučićevog i Nikolićevog telefona za obračun sa onima koje u policiji “nije mogao da kontroliše”.

Tako, zasad se čini da Dačić izvlači veću korist od afere prisluškivanja i praćenja predsednika države i vicepremijera, a da se Vučić – zaleteo. Ministar policije se ne oseća odgovornim, bezbrižan je nadasve, obećava da će sve biti istraženo i bavi se Kosovom kao pravi premijer. Međutim, kao svojevrсна kontraofanziva iz Vučićevog kabineta stiglo je saopštenje da je vicepremijer “šokiran lažima koje pojedini predstavnici MUP-a i Vlade Republike Srbije plasiraju u pojedinim medijima povodom prisluškivanja najviših državnih funkcionera”. Vučić je obećao da će se oglasiti najkasnije do kraja nedelje, kada će “izneti podatke o načinu na koji su prisluškivani političari i ko je i kakvu ulogu imao u tom sistemu”.

Živi bili...

◀ Zora Drčelić

Spletke i intrige

foto: Tanjug

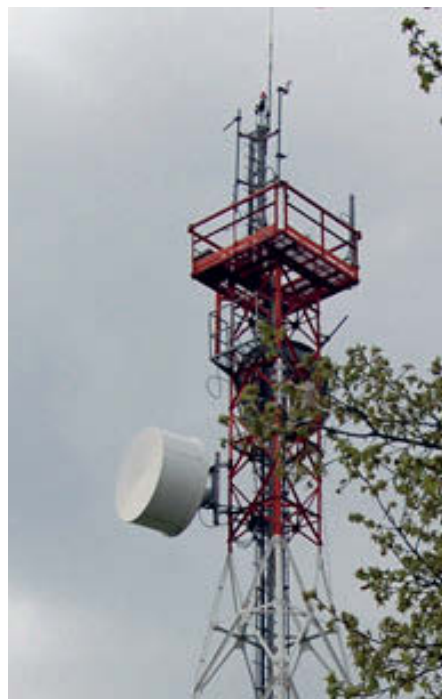
Izlistavanje listinga

Dignuta je strašna galama: “Srpski Votergejt”, “prisluškuju predsednika Nikolića i Acu Vučića”, sve uz neskriveno uživanje tabloidnih i drugih medija. Dobro je za tiraž i za malograđansku slatku jezu – ali je dobro i za neke druge stvari: održavanje popularnosti, skretanje pažnje i za kadrovsku politiku koja je, kao što znamo, osnova svake politike. Naročito u policiji i službama bezbednosti koje se ne prepuštaju stihiji

KAD SE KROZ sitno sitno kriminalističke taktike i tehnike proseje cela ta gomila pleve koju dani-ma veju određeni političari i njima manje-više skloni mediji, ostaje jako malo zrnevlja. Konkretno, samo jedno zrno: tvrdnje predsednika Srbije Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića (ministar odbrane, prvi potpredsednik vlade, koordinator službi bezbednosti i predsednik Srpske napredne stranke; možda i još nešto) – da ih neko prisluškuje. Taj podatak, objasnici Vučić kasnije, potiče od okolnosti da je nepoznat neko od Telekoma Srbije tražio ispis komunikacija ostvarenih sa SIM kartice koju Vučić koristi. Kažemo “nepoznat neko”, jer iz Uprave kriminalističke policije, koja je bila odmah osumnjičena, kažu da oni nisu, niti su znali da kojim brojem GSM telefona se Vučić

služi. Dopustili su mogućnost, kako kaže premijer i ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić, da je takav zahtev možda i poslat, ali u neznanju da je o Vučiću reč. Iz Telekoma su u utorak saopštili da takav nalog nisu primili, mada “ne isključuju mogućnost zloupotrebe”. U UKP-u nisu mogli da nađu kopiju naloga, mada – po preciznoj proceduri – tih kopija tamo mora biti više. Svaki zahtev te vrste, naime, ostavlja za sobom papirnati i digitalni (u kompjuterima MUP-a) trag koji nije lako izbrisati, ako nije i nemoguće; sistem je tako smišljen.

Aleksandar Vučić rekao je i da je o postojanju tog izlistavanja obavešten iz BIA, ne ulazeći u to ko ga je obavestio i čime je tu tvrdnju dokazivao. Iz UKP-a su tražili da vide zahtev za ispisima sa potpisom načelnika Rodoljuba

KO JE JOŠ NA VEZI: T. Nikolić i A. Vučić foto: A. Anđić

Ročka Milovića, ali ga još nema. U “Politici” od subote, kolega Bujošević prisetio se sličnog slučaja: za broj telefona Mikija Rakića, tadašnjeg sekretara Saveta za nacionalnu bezbednost i poverljivog lica (šefa kabineta) Borisa Tadića takođe je u jednom trenutku bio tražen ispis komunikacija, pa je posle ispalo da je neko u BIA “permutovao” brojeve...

OBELEŽENA NOVČANICA: Vučić je onda prestao da pominje “prisluskiivanje”, a Toma Nikolić više nije rekao ništa o tome; zanimljivo je i indikativno da više niko ne pominje “prisluskiivanje” Nikolića. Vučić kaže – obavestio se u međuvremenu – da ispisi (srpski: *listing*) mogu da posluže i za praćenje kretanja korisnika date SIM kartice po baznim stanicama i da su zbog toga pretnja za bezbednost zaštićenog lica na visokom položaju. To je istina, ali je takođe istina da svaki ulazak u softvere koji prate komunikaciju i kretanje date SIM kartice ostavlja za sobom trag u sistemu, što omogućava efikasnu kontraobaveštajnu zaštitu štićenog korisnika.

Dakle, kao prvo: ovde nije reč ni o kakvom “prisluskiivanju”, sudeći po ponuđenim dokazima i indicijama. Ispis ostvarenih komunikacija nije “prisluskiivanje” i zapanjuje koliko je malo ljudi probalo da to uopšte objasni u javnosti. Ali, “prisluskiivanje” slatko zvuči; radikali su oduvek bili skloni prenemaganju i kuknjavi, a Aca Vučić još i melodrami. Šta ono bi

od čuvene “pančevačke izborne krađe” proleto kad su Toma i Aca prosipali one papire iz vreće? Ništa.

Da bi se poverovalo da je neko bio prisluskiivan, treba više od medijske dreke i pukih tvrdnji. Na primer (i najbolje) snimak presretnutih komunikacija: ton, prepis, prateći podaci, dakle koji broj telefona, kada i zašto, potpis ovlašćenog službenog lica i broj sudske naredbe, sa naznačenim trajanjem – tri plus tri meseca, posle čega se materijal

uništava u roku od šest meseci ako se na osnovu njega ne pokrene krivični postupak zahtevom nadležnog tužilaštva. U tom slučaju stvar je jasna i legalna – ako ne lažu. Kontraobaveštajna taktika, stara i proverena, u nedostatku opisanih dokaza može da pomogne. Pouzdano sredstvo se oduvek zvalo “puštanje u optičaj obeležene novčanice”, pa da vidimo gde će se pojaviti. Ako se pojavi – neko je prisluskiivao, pa je moguće rekonstruisati put obeležene novčanice, počev od onoga ko je pokušao da za nju nešto kupi, pa unatrag. Da budemo jasniji: pretpostavimo da Toma i Aca sumnjaju da ih neko prisluskuje; onda se dogovore da u

međusobnom telefonskom razgovoru kažu nešto strašno važno, što ne mora biti i istinito. Na primer: da pričaju o “velikoj koaliciji” sa Demokratama koju kradom, izvečeri i skrivečki, sklapaju, pa da čekaju gde će se priča o tome pojaviti i kako će se ponašati Ivica Dačić; da

se nije uznervozio, da ne postavlja nepotrebna pitanja, da ne diže borbenu gotovost itd. Možete slobodno da zamislite i druge primere, jer je ovo slobodna zemlja.

TEHNIKA: Vremena su takva da prisluskiivanje više nije

nikakvo čudo; štaviše, sve ga je teže dokazivati. Otkad postoji telefon, on se prisluskuje. Kad je Aleksander Grejem Bel ostvario prvu telefonsku vezu i čuo da ima dva propuštene poziva od Čaka Norisa, to je slušala Tajna služba SAD, jer FBI još nije bio osnovan. Nemci su, ušavši 1940. u Pariz, pronašli u podrumima Prefektуре sistem za prisluskiivanje više hiljada telefona; sistem je, kažu, poticao još od pre Prvog svetskog rata. Pre digitalnih telefonskih centrala to je bio pipav i složen posao: trebalo je štipaljkama prikaciti se na nečiju liniju, a ako je bilo neke zakonitosti u radu, trebalo je zakačiti cedulju sa brojem sudskog ▶

Zoran Janjušević

Osnovni podaci: Zoran Janjušević je rođen u Sarajevu 22. avgusta 1960, gde je završio Elektrotehnički fakultet. Po dolasku u Beograd 1993. godine, otvara firmu "Tangent" koja se bavi prodajom mobilnih telefona i druge tehničke opreme, a u Republici Srpskoj se pojavljuje sa projektom "Cepter mobilne telefonije".

Politička karijera: Tvrdi se da je zahvaljujući vezi sa Milanom Jankovićem Cepterom, koji je bio blizak prijatelj Zorana Đinđića, Janjušević postao prvo savetnik za privredu, a potom za bezbednost srpskog premijera.

"Zoran Đinđić me je pozvao da pomognem zato što je tada pri formiranju kabineta tražio sposobne ljude koji mogu da mu pomognu u rešavanju privrednih situacija. Potpuno slučajno, na poziv Đinđićeve sekretarice sam došao u Vladu, a upoznali smo se na jednoj slavi." Za stečajnog upravnika Brodogradilišta "Beograd" postavljen je 2002, a već u novembru 2003. preduzeće prodaje firmi Filipa Ceptera. Posle oružane pobune Jedinice za specijalne operacije postaje član Saveta za državnu bezbednost i održava vezu između BIA i Vlade Srbije. Tokom prethodne decenije više puta je bio pod istragom.

Afera "Novi Popovac": Bila je najpoznatija afera zbog zloupotrebe službenog položaja u vezi sa privatizacijom fabrike cementa "Novi Popovac" kod Paraćina. Tužilaštvo je tvrdilo da su se Nemanja Kolesar i Darko Križan dogovorili sa "Holcimom" da njihovo preduzeće "Brajtenburger" bude proglašeno za najpovoljnijeg kupca. A da je švajcarska kompanija kao protivuslugu "u nekoliko navrata" uplatila oko 2.000.000 dolara na račun firme "Majron Sejls limited" sa Sejšelskih ostrva čiji je vlasnik Janjušević. Međutim, posle više od šest godina istrage, 30. juna 2010. Više tužilaštvo u Beogradu odustalo je od krivičnog gonjenja Janjuševića i ostalih osumnjičenih zbog nedostatka dokaza.

Afera „Delimustafić“: U medijima je dovođen u vezu i sa aferom "Delimustafić" zbog sumnji da je, kao stečajni upravnik beogradskog brodogradilišta, bivšem ministru policije BiH Aliji Delimustafiću neregularno izdao poslovni objekat u brodogradilištu. Tadašnji predsednik SRJ Vojislav Koštunica je izjavio da se u Savetu za državnu bezbednost Vlade Srbije nalaze ljudi koji su na početku rata u BiH bili direktno podređeni Aliji Delimustafiću, dok je bio ministar policije BiH, i kao jednog od ljudi pomenuo Janjuševića. Janjušević je odbacio te navode: "Bio sam u sastavu srpskih snaga policije, a jedan od najvećih neprijatelja bio nam je upravo Delimustafić."

Afera "prisluškivanja": DSS je optužio Janjuševića, iz Biroa za komunikacije, da je bio glavni akter u operaciji prisluškivanja tadašnjeg predsednika Jugoslavije Vojislava Koštunice. Na sumnjama je i ostalo jer dokaza nije bilo. Bivši potpredsednik Vlade Srbije Žarko Korać je 2003. izjavio da je Janjušević "u najvećoj tajnosti, da za to nije znala ni policija, već samo mali broj ljudi, prisluškivao razgovore kriminalaca", a u javnosti se spekulisalo da se Janjušević bavio i formiranjem dosijea "neposlušnih" članova Vlade Srbije.

Presuda: Janjušević je 3. marta 2007. prvostepenom presudom osuđen na uslovnu kaznu od godinu dana i osam meseci zatvora, zbog utaje poreza na prihode u iznosu od 7.702.665 dinara. Pored toga, Janjuševiću je izrečena i novčana kazna od 800.000 dinara. Tada je rekao da je protiv njega doneta "politička presuda u političkom procesu".

Osumnjičen: Policija je 1. novembra uhapsila direktora preduzeća "Kargo logistički centar brodogradilišta Beograd" Pavla Miljkovića i specijalnog savetnika i osnivača tog preduzeća Zorana Janjuševića. Oni se sumnjiče da su oštetili ovo preduzeće za 800.000 evra. Po rečima premijera Srbije i ministra unutrašnjih poslova Ivice Dačića, Janjušević je osumnjičen da je podstrekivao Miljkovića da iskoristi službeni položaj tako što je davao naloge i odobravao plaćanja na teret ovog preduzeća za radove na Janjuševićovoj kući na Dedinju.

Dragoslav Grujić

foto: N. Đorđević

naloga. Moglo je i ilegalno, u razvodnoj kućti u kući, ali je bilo rizično jer je zahtevalo prisustvo onoga ko sluša, ili barem njegovog magnetofona po čije trake je trebalo dolaziti. Ulazak digitalnih telefonskih centrala uveliko je olakšao posao: digitalna centrala je, ukratko, veliki "time sharing" kompjuter čiji softver (programi) dopušta presretanje i usmeravanje presretnute komunikacije na neki drugi terminal. Dovoljna je softverska komanda, koja se kasnije može i izbrisati i – niko nimalo pametniji. Isto vredi i za arhitekturu GSM telefonije, zvane "mobilna", uz određene prednosti kao što je praćenje kretanja mobilnog korisnika (njegove SIM kartice i aparata) od jedne do druge bazne stanice. Onda su uočene i druge prednosti GSM telefonije: mogućnost intervencije na mobilnom telefonu koja od njega stvara aktivni daljinski mikrofoni, na primer. Sve mi se nešto čini da više nema mobilnog telefona u koji ta mogućnost nije ugrađena već u fabrici, kao što i svaki PGP ili drugi softver za zaštitu elektronske pošte ima ugrađena "zadnja vrata" za nadzor.

Znajući, opet, s kim imamo posla, u ovom konkretnom cirkusu koji je nastao oko Tome i Ace ne mogu se isključiti još neke pretpostavke. Prvo one tehničke: moguće je, mada opasno, zaobići proceduru i dokopati se spornih ispisa putem falsifikata ("zloupotrebe", što kažu u Telekomu). Pitanje je samo s kojim ciljem bi neko prihvatio takav rizik. Zatim, tehničke mogućnosti prisluškivanja GSM sistema celularne telefonije demokratizuju se i šire se među civilstvom: za neke – ne male – pare dadu se kupiti uređaji koji i to znaju; ti su uređaji sve jeftiniji. U osnovnim crtama, najbolji uređaji emuliraju (izigravaju) baznu stanicu za zadati broj telefona; stanu u kombi, ali već postoje i u portabl verzijama; među poznavocima se smatra da su ih već nabavili razni privatni detektivi, ali i druge bogate zainteresovane strane o kojima je bolje i ne misliti (ne mislimo pritom na Miškovića!). U takvim okolnostima, dakle, najbolje je držati se proverenih kontraobaveštajnih principa: koristiti specijalne kriptografski zaštićene telefone (kojih ima); primenjivati aktivne protivmere ("obeležene novčanice") i kontrolisati provajdere GSM telefonije; misliti o mogućim obaveštajnim pretnjama (ko i zašto); itd. Treba razmotriti i taktičke pretpostavke. Neko je Vučiću, kako sam kaže, dojavio da ga "prisluškuju". Ko i – što je važnije – zašto? BIA, za koju SNS misli da je pod njihovom kontrolom, jer

DA LI ĆE BITI REIZBORA: Milorad Veljović

foto: A. Anđić

su postavili direktora? A onda se papiri zagube, Telekom pojma nema, a Aleksandar Vučić, u utorak po podne, sav "šokiran" žalio se na

"laži koje pojedini predstavnici MUP-a i Vlade plasiraju u pojedinim medijima povodom prisluškivanja najviših državnih funkcionera". Formulacija je nadasve zanimljiva: "predstavnici MUP-a i Vlade", dakle, lažu. O čemu? Ko? Obećao je da će do kraja nedelje sve reći, ali ovo se piše u utorak... Da li se Vučić upitao je li sve to baš tako kako mu je servirano, a on nije proveravao? Da li neko iz BIA koristi priliku da se istakne u službi? Ne bi bilo prvi put, jer se oni ionako bave pretežno spletkarenjem. Za razliku od Ace Vučića, mi – obični civili – mogli bismo da se upitamo još nešto: odakle takva vidljiva nelagoda kod premijera i ministra unutrašnjih poslova Dačića u ovoj priči? Prvo je rekao da on o tome pojma nema i da ćemo videti; onda je u utorak u Rimu spustio tenzije i rekao da će istraga pokazati da šta je bilo, pa će se to u krivičnim i disciplinskim postupcima već rasvetliti – "bez obzira na novinske napise", što je indikativno. Pominje i disciplinske postupke, a oni vrište o "prisluškivanju" i "atentatu" na Nikolića; a kakve veze sad tu imaju novine?

Kanda je Ivica Dačić skontao da se tu radi nešto što mu se ne sviđa. S pravom, jer

činjenice o svemu ovome daleko su od ozbiljnog pristupa; neki bahati policajac u tri izjutra lakomisleno vozi službeni auto, pa je to odmah "atentat"; nepoznat neko iz UKP MUP-a navodno (sad je ta ograda već potrebna) traži neke ispise, pa je to "prisluškivanje" i nebeski skandal, skoro ravan pančevačkoj "izbornoj krađi". Očekuje se samo još jedan štrajk "gladom i žeđom" Tome Nikolića dok se to ne rasvetli. Dotle je Dačiću ostalo da se pita: ko mu vodi kadrovsku politiku u MUP-u i u UKP-u? I zašto? Ko im smeta (Ročko Milović, Milorad Veljović?) i zašto? Ročko Milović je profesionalac bez mrlje, pošten i ugledan, nagrađivan itd.; javno kaže da je reč o "junačkom napadu s leđa". Veljović takođe, dotle da se dvoumi hoće li se kandidovati za još jedan mandat direktora policije iako je pred penzijom. Ima li neko neku primedbu na njih dvojicu; ili na nekog drugog? Nismo još čuli.

Na moje pitanje – da je meni sve to sumnjivo, ali i da sam ja možda glup, pa ne shvatam – prijatelj iz Uprave kriminalističke policije, dovoljno upućen u stvari, utešio me je: nisi glup, kaže, ali ne sme više od toga.

Miloš Vasić

Alpha oročena štednja

Razmišljate da li da oročite
Vašu uštedevinu ili da je ostavite
pri ruci, za svaki slučaj?

Alpha Bank Vam pruža obe mogućnosti u jednoj, odličnoj ponudi!

Vaš novac će rasti po izuzetno atraktivnoj kamatnoj stopi,
dok Vam je **50% depozita dostupno** u svakom trenutku,
po ugovorenoj kamati i bez prekida oročenja.

Posetite nas u Nedelji štednje!

**ZNAM ŠTA
DOBIJAM!**

ALPHA
ŠTEDNJA

ALPHA BANK

Zajedno, imamo divnu budućnost

0800 250 250, www.alphabankserbia.com

KORESPONDENT
ALEKSANDRA
VUČIĆA: Dirk
Nibel, nemački
ministar za
privrednu
saradnju i razvoj
Foto: REUTERS

Borba protiv korupcije

Nemačka veza

Vučić je u Berlinu ostavio “iznenađujuće” dobar utisak. Nemačka je spremna da Srbiji pruži pomoć u borbi protiv korupcije, od ekspertize do pomoći u opremi i obuci. Poželjan bi bio bilateralni sporazum o pravnoj pomoći i protoku informacija, ali će morati do kraja da se sprovede istraga o ranjavanju nemačkog vojnika KFOR-a na srpskim barikadama na Kosovu

KADA SU POSLE majskih izbora počeli da se naziru obrisi vlade u kojoj će dominantnu ulogu imati Srpska napredna stranka (SNS), u većini zapadnih ambasada u Beogradu, raznoraznim fondacijama, državnim agencijama i privrednim predstavništvima zavlada la je panika: svi su očekivali kontinuitet vlasti bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića i Demokratske stranke (DS), a na povratak na vlast “nekadašnjih nacionalističkih, ratnohušakačkih snaga” niko nije bio spreman. Na Ivicu Dačića već su se bili navikli, za njega i Socijalističku partiju Srbije (SPS) na neki način je garantovao lično Boris Tadić i rehabilitovao ih na međunarodnoj sceni, doduše dok su bili pod okriljem “dokazano prozapadnog i uračunljivog” DS-a. Ali, bez obzira na posve promenjenu retoriku čelnika SNS-a, partija proizašla iz Srpske radikalne

stranke (SRS) izazivala je, a i dalje u izvesnoj meri izaziva, podozrenje na Zapadu.

Promena vlasti u Srbiji i u Berlinu je izazvala uzbunu. Nemačka ambasada u Beogradu, Delegacija nemačke privrede u Srbiji, Organizacija za međunarodnu saradnju GIZ, fondacije kao “Konrad Adenauer” ili “Fridrih Ebert” bile su preplavljene pitanjima: ko su ti ljudi iz SNS-a? Da li ćemo moći s njima da sarađujemo? Da li će Srbija da skrene sa evropskog kursa? Da li su ugroženi naši projekti? Da li će poslovanje moći normalno da se odvija? Da li će se stvoriti antinemačka klima, kakva je vladala devedesetih godina? Da li će promena vlasti poremetiti regionalne međudržavne odnose? Da li će u srpskoj politici sada prevagnuti rusofili, bez obzira na to što je Nemačka jedan od najvažnijih privrednih partnera Srbije i pojedinačno

najveći donator u Srbiji?

Dok Dačić – za sada uspešno – šarmira baronesu Ketrin Ešton u kosovskom maratonskom procesu, a Mladan Dinkić se povija prema očekivanjima Međunarodnog monetarnog fonda, čini se da Aleksandar Vučić prema Nemačkoj pokazuje politički senzibilitet kakav predstavnici prethodne vlade nisu pokazivali. Potpredsednik Vlade zadužen za odbranu, bezbednost i borbu protiv korupcije i kriminala, ministar odbrane, generalni sekretar Nacionalnog saveza za bezbednost i koordinaciju bezbednosnih službi, tokom posete Berlinu u prvoj polovini septembra ostavio je, kako “Vreme” saznaje, na svoje sagovornike “veoma dobar” ili pak “verodostojan” utisak. Opšta ocena je da je Vučić “pragmatičan” čovek sa kojim – za sada – treba sarađivati i koga treba podržati. Prilikom

javnih nastupa i bezbrojnih raznolikih izjava, Aleksandar Vučić je isticao koliko je Nemačka za Srbiju u svakom pogledu važan partner, ni na koji način ne dovodeći u pitanje dobre namere Nemačke u Srbiji, uz dužno poštovanje prema raznolikosti stava po pitanju Kosova. Produbljivanje saradnje sada se najavljuje i u borbi protiv korupcije.

NEMAČKI STRUČNJACI: Odjek Vučićeve posete Nemačkoj bio je dobar i zbog njegove “životne misije” – borbe protiv korupcije – u “kojoj je spreman da ide do kraja”, a koja se u Berlinu, baš kao i u drugim prestonicama EU, posmatra kao pitanje vanpartijsko, izvanideološko i bezgranično, kao pošast sa kojom svi moraju da se uhvate u koštac, a svako ko se protiv korupcije bori, može da računa na pomoć Nemačke i EU. U slučaju Srbije pomno će se pratiti da li će borba protiv korupcije koja pod Vučićevom komandom poprima do sada – i za sada – nezapamćene dimenzije “ostati čista”, to jest da se ne pretvori u instrument za “političke obračune”.

Vučić je, ne ulazeći u detalje, pred domaćim medijima spomenuo mogućnost da mu u borbi protiv korupcije pomognu “stručnjaci iz Nemačke”. Dnevni list “Informer”, poslovično dobro obavешten o zbivanjima u SNS-u, pozivajući se na neimenovani izvor piše da je “Nemačka Vučiću već obezbedila konkretnu pomoć”. “Za sada ne mogu da vam otkrivam detalje”, kaže neimenovani izvor, “dovoljno će biti da vam kažem da će nam nemački eksperti pomoći, pre svega u utvrđivanju puteva novca koji je ovde pokraden i preko of-šor zona prebacivan u inostranstvo”. Pretpostavlja se da se tu misli na novac “pokraden” posle 5. oktobra 2000. godine.

Vučić očekuje da EU u naredni izveštaj uvrsti napredak koji je Srbija postigla u borbi protiv korupcije, prenosi Tanjug. On očekuje pomoć nemačkih eksperata, pa je u skladu sa tim poslao jedno pismo Dirku Nibelu, nemačkom ministru za privrednu saradnju i razvoj. Nemački eksperti bi, prema Vučiću, mogli da pomognu u dodatnoj obuci naših tužilaca i u sprovođenju efikasnijih postupaka pred našim sudovima, da se stvore institucije u borbi protiv korupcije.

Prema saznanjima “Vremena”, Vučiću je Nibel rekao da će mu omogućiti “ekspertizu” za borbu protiv korupcije. U Nemačkoj je borba protiv korupcije sistemska, što znači da sve državne institucije imaju nekog ko je nadležan za borbu protiv korupcije, a svi državni činovnici, a tu spadaju, na primer, i učitelji, moraju da

potpišu ugovor u kome se obavezuju da neće primati ili davati mito. Nemački antikorupcijski sistem, koji je dobrim delom preuzela i EU, koncipiran je tako da deluje preventivno. Ekspertiza bi trebalo da pokaže kako bi taj sistem mogao da se prenese na Srbiju, naravno prilagođen lokalnim uslovima i mogućnostima. U Nemačkoj, baš kao i u Austriji, Francuskoj ili Švajcarskoj, postoji, na primer, jasna podela između službi državne bezbednosti i njihove uloge.

ANTIKORUPCIJSKI KONCEPT: Vučić je po-

► Interes Nemačke je suzbijanje korupcije u državama čiji razvoj podstiče

setio Berlin ni dva meseca nakon što je nemačko Savezno ministarstvo za privrednu saradnju i razvoj (BMZ) sredinom juna predstavilo svoj “antikorupcijski koncept” za nemačku razvojnu saradnju, u koji spada i Srbija. Od 2001. godine nemačke donacije u Srbiji iznose 1,4 milijarde evra, a nemačka Organizacija za privrednu saradnju (GIZ) koja radi u okviru BMZ-a u Srbiji ima 120 saradnika, 13 aktuelnih bilateralnih projekata i tri projekta u saradnji sa Evropskom komisijom. Samo ove godine GIZ realizuje projekte vredne jedanaest miliona evra, a za 2013. godinu za Srbiju je odobrena nemačka pomoć u visini od 80 miliona evra.

Naravno da je interes Nemačke suzbijanje korupcije u državama čiji razvoj podstiče, te nemačka razvojna politika predviđa oštro suzbijanje i prevenciju korupcije u zemljama sa kojima na tom planu sarađuje. Antikorupcijski koncept koji je predstavljen predviđa aktivnosti u tri nivoa: antikorupcijske reforme u zemljama sa kojima Nemačka sarađuje, *compliance* – pridržavanje zakona i smernica – i menadžment rizika kao i međunarodne obaveze.

Državni sekretar BMZ-a Hans Jirgen Berfelc rekao je da Nemačka u borbi protiv korupcije pojačava saradnju sa svim akterima – civilnim društvom, privredom i državama, kao i na svim nivoima – sa zemljama sa kojima Nemačka sarađuje, sa međunarodnom zajednicom, ali unutar same Nemačke. Tu formulu nazvao je “3 x 3”.

Na osnovu novog koncepta, borba protiv korupcije će se uzimati u obzir već pri samom kreiranju projekata. To pre svega važi za zemlje sa kojima Nemačka sarađuje, a u kojima je korupcija naročito izražena. Slabe strukture, nerazvijenost, manjkav *know how* i nedostatak političke volje podstiču korupciju. Nemačka razvojna

saradnja se stoga u međunarodnim okvirima obavezala da će jačati partnerske sisteme, kao i pravne i privredne okvire, kako bi povećala efikasnost razvojne saradnje.

“Obavezaćemo naše partnere da sprovedu konkretne reforme, kako bi smanjili korupciju”, rekao je Berfelc. Dodao je da Nemačka podstiče jačanje civilnog društva i medija, da bi opravdali svoju ulogu kritičkog posmatrača koji može da više na uzbunu. BMZ želi u saradnji sa nemačkim preduzećima koja rade u

inostranstvu da se zalaže da se visoki nemački antikorupcijski standardi implementiraju u zemljama čiji razvoj Nemačka podstiče i u kojima rade nemačke firme.

BMZ korupciju prepoznaje kao jednu od najjačih kočnica razvoja koja produbljuje siromaštvo, koja odbija investitore, dovodi do pravne nesigurnosti i ugrožava demokratske strukture. Svetska banka procenjuje godišnju štetu od korupcije u čitavom svetu na oko četiri biliona dolara.

Vučić svojom borbom protiv korupcije prati svetski trend, dok svet prati do kojih će se konkretnih rezultata doći u Srbiji. Borba protiv korupcije je istovremeno i borba protiv organizovanog kriminala, jer se smanjenim uticajem na državne i pravosudne organe smanjuje manevarski prostor organizovanog kriminala.

Nemačka bi htela da sa Srbijom potpiše bilateralni sporazum o pravnoj pomoći, to jest o razmeni informacija, što ne ide preko noći, a Srbija pomoć može da očekuje u opremi i obuci. U Berlinu postoji volja za produbljivanjem saradnje, baš kao što postoji politička odluka da se – za sada – ne tera mak na konac zbog svake, sa zapadnog stanovišta, politički neko-rektne izjave srpskih političara, u čemu prednjači predsednik republike Tomislav Nikolić (Vukovar, Srebrenica).

Nezvanično, Nemačka neće toliko insistirati na rasvetljavanju slučaja paljenja nemačke ambasade, ali i te kako insistira na tome da se do kraja sprovede istraga i kazne odgovorni za ranjavanje nemačkog vojnika KFOR-a na srpskim barikadama na Kosovu leta prošle godine. Smatra se da bi to bio dokaz privrženosti Aleksandra Vučića evropskim vrednostima i neideološkoj borbi protiv korupcije. ◀

Andrej Ivanji

Velika očekivanja

Nakon završetka svih najavljenih projekata i reformi, energetska sistem Srbije bi 2015. godine trebalo da ima potpuno drugačiji izgled

ISPUNE LI SE planovi vlade Srbije, Elektropri-vrede Srbije, Srbijagasa i njihovih stranih partnera, energetske giganta – nemačke Rajnsko-vestfalske energetike (RWE) i ruskog Gasproma – do 2015. će početi izgradnja pet hidroelektrana na Velikoj Moravi, ukupne instalisane snage od 150 megavata (MW), bloka B3 u Termoelektrani “Nikola Tesla” (TENT) snage 700 MW, a kroz novopostavljene cevi ispod Crnog mora i Bugarske u Srbiju će početi da ulazi gas iz Južnog toka, oko 40 milijardi kubnih metara godišnje u punom kapacitetu. No, to ne iscrpljuje planove Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine: od početka sledeće, godine u Srbiji bi trebalo da zaživi tržište električne energije. Plan je da 2015. godine minimalno 40 odsto električne energije i najmanje 80 odsto gasa dolaze sa slobodnog tržišta u regionu. Početak naredne godine trebalo bi da obeleži i prve vetro-turbine, uvođenje energetske “pasoša” za nove i “oblačenje” starih zgrada da bi im se povećala energetska efikasnost. Najavljeno je i uvođenje socijalnih karata za najsiromašnije građane da bi vrednost struje, najjeftinije i najneisplativije u Evropi, konačno mogla da polako krene ka svojoj ekonomskoj ceni: svaki evro-cent povrh sadašnjih 5,5 po kilovat-času, EPS-u bi donosio oko 350 miliona evra više, pri sadašnjoj stopi naplate.

Sve ovo bi doprinelo ne samo povećanju ukupne snage (trenutno oko 8,35 hiljada MW) i proizvodnje električne energije (oko 33.000 gigavat-sati godišnje) svih postrojenja u Srbiji, već bi značilo i znatno diversifikovanje domaćeg energetskeg tržišta, ali i mnogo veću energetska bezbednost, odnosno alternativne izvore snabdevanja. Na primer, zbog toga što Srbija ima priključak samo na gasovod iz Mađarske, gas plaća za devet odsto skuplje – toliko košta transport kroz teritoriju severnog suseda. Takođe, ne bi dolazilo do kriznih situacija poput prethodne zime, kada je sneg

remetio cirkulisanje “žile kucavice” – pruge za dopremanje lignita između Rudarskog basena Kolubara i deponije uglja u TENT A (vidi tekst “Kad Srbija stane”, “Vreme” br. 1102). Milijarde evra investicija, nekoliko hiljada novih radnih mesta, pokretanje industrije koja je u slobodnom padu i značajan impuls za posrćući BDP podrazumevajući su efekti najavljenih investicija.

HIDROELEKTRANE NA VELIKOJ MORAVI: Zadržimo se samo na dve najveće investicije. Memorandum o saradnji između nemačkog RWE (tačnije, ćerke-firme “RWE Innogy”, koja radi sa tzv. čistom energijom) i EPS-a potpisao je prvi potpredsednik vlade Aleksandar Vučić prilikom posete Nemačkoj, mesec i po nakon formiranja vlade. Predviđena gradnja pet hidroelektrana (HE) na Velikoj Moravi će koštati oko 360 miliona evra. Snage od po 30 MW svaka, HE bi godišnje proizvodile ukupno 650 GWh električne energije, koja bi se, u skladu sa vlasništvom zajedničke novostvorene kompanije (51:49 odsto u korist RWE) delila otprilike po pola. Nerealno niska cena struje u Srbiji neće imati uticaja na Nemce, jer će oni svoju polovinu izvoziti na evropsko tržište, ujedno povećavajući udeo “čiste” energije koju kompanija proizvodi. RWE je, inače, kompanija koja emituje najviše ugljen-dioksida u Evropi – skoro 162 miliona tona u 2011. Pošto su u prethodnoj godini prebacili dozvoljenu kvotu ugljen-dioksida emisije za oko 50 miliona tona, prema propisima EU morali su da na tržištu otkupe emisije “dozvole” onih preduzeća koje su išle ispod zacrtanih kvota (cena – nešto iznad deset evra po toni), i na to je RWE u 2011. potrošio više od 600 miliona evra. Hidroelektrane na Velikoj Moravi, ali i četiri hidroelektrane na gornjem toku Drine, u BiH, odnosno Republici Srpskoj (ukupna vrednost 470 miliona evra, snaga 210 MW i godišnja proizvodnja od 750 GWh) povećaću udeo “zelene”, energije iz obnovljivih izvora koju proizvodi ova nemačka

foto: M. Milenković

kompanija. Upravo stoga RWE neće biti suvlasnik TENT 3 – lignit stvara “prljavu” energiju, što bi dodatno uvećalo finansijske obaveze nemačke kompanije: planirano je da Nemci projektu ovaj blok termoelektrane i obezbede svoju tehnologiju, a da se izgradnja finansira od “srpskog” dela struje sa Velike Morave. Ujedno, preporuka RWE-a je da su renoviranje i optimizacija postojećih postrojenja, smanjivanje gubitaka u distribuciji (čak 14,31 odsto u 2011, prema rečima tadašnjeg generalnog direktora EPS-a Dragomira Markovića) i poboljšana naplata mnogo efikasnija opcija za EPS od nastavka konstrukcije Kolubare B.

JUŽNI TOK: Možda bi o prednostima prolaska gasovoda Južni tok kroz Srbiju najbolje mogli da govore oni čiju će zemlju on zaobići: “Ovime je napravljena velika šteta, kako u materijalnom tako i u političkom, energetskom i strateškom smislu”, prokomentarisao je bivši ministar ekonomije Hrvatske Davor Štern

NA PUTU KA "ČISTOJ" ENERGIJI: Termoelektrana Nikola Tesla danas

odluku da se Južni tok iz Srbije nastavi kroz Mađarsku, a ne Hrvatsku. "Prije svega smo pustili priliku naplaćivati protok plina našim teritorijem. Zarada se u tome mjeri u milijunima. Izgubljena je strateška uloga Hrvatske u energetske tokovima Europe, spoj na Italiju koji je mogao ići preko sjevernog Jadrana i naših polja koja su u sjevernom Jadranu, mogućnost izgradnje još jednog plinskog skladišta u kojem bi se to skladištilo, ne na trošak Hrvatske, nego na trošak Gasproma, rekao je Štern.

Nakon što je skupština akcionara kompanije Južni tok Srbija (51:49 odsto vlasništva u korist Gasproma) donela konačnu investicionu odluku o početku izgradnje deonice kroz Srbiju, generalni direktor Srbijagasa je najavio početak radova na gradnji Južnog toka za decembar, i to pripremnim radovima za izgradnju dve kompresorske stanice u blizini Vrbasa i Paraćina.

Osim već pominjane energetske sigurnosti, alternativnog ulaza gasa u zemlju (premda iz

istog izvora) i neplaćanja takse na transport, procena je da će na izgradnju 411 km gasovoda, koliko će prolaziti kroz Srbiju, biti uloženo 1,5 milijardi evra direktnih investicija, zaposleno oko 2000 ljudi, a da će Srbija svake godine po osnovu tranzitne takse ubirati po 200 miliona evra. Prema ovim podacima, izgradnja gasovoda Južni tok trebalo bi da bude najveći investicioni projekat u Srbiji u poslednjih nekoliko decenija. Time se, postoje mišljenja, opravdava (pro)davanje Naftne industrije Srbije Gaspromu za 400 miliona evra – ova prodaja je, vele, bila politički uslovljena, odnosno "vezana" sa odlukom da Južni tok prođe kroz Srbiju, a ne kroz Rumuniju.

AD HOC ZAKON: Kao što je potpredsednik vlade Aleksandar Vučić u septembru u Nemačkoj najavio da će Srbija pogurati sporazum sa RWE-om, odnosno "ubrzati investicije koliko god je moguće, da priprema dokumentacije ne bi bila dugotrajna kao ranije",

mere su pripremljene i kada je reč o Južnom toku. Ministarka energetike Zorana Mihajlović je najavila da će već naredne nedelje biti gotova prva verzija nacrtu zakona o Južnom toku, koji bi trebalo da bude usvojen do kraja godine. Svrha ovog zakona bi trebalo da bude da se ubrzaju i olakšaju procedure za izdavanje dozvola za izgradnju gasovoda, kažu u Ministarstvu.

I dok, načelno, ne bi trebalo da bude nikakvih primedbi na želju da se izgradnja ovako značajnih objekata skрати do maksimuma i izbegne džungla srpskih propisa i administrativnih zamki, postavlja se pitanje: čemu zakon? Zašto poseban zakon za Gasprom, a ne za RWE, ili bilo kog drugog investitora? Zašto ne usvajanje zakona po hitnom postupku kojim će se cela privreda osloboditi balasta očigledno nepotrebnih uslova i zahteva? Ovako država direktno narušava ravnopravnost investitora – Gasprom će ići ubrzanim tempom, a kako će proći ostali, može se videti ako se pogleda zaključak studije *Doing Business*, koju sprovodi Svetska banka. "Po efikasnosti izdavanja građevinskih dozvola Srbija je svrstana na 175. mesto od ukupno 183 zemlje", navodi se u ovoj studiji. "Dobijanje građevinskih dozvola u Srbiji traje 279 dana, podrazumeva prolazak kroz 19 procedura i košta 1604 odsto dohotka po glavi stanovnika. U postupku izdavanja građevinske dozvole za industrijski objekat u tipičnim okolnostima je potrebno proći 52 koraka. Čak 90 odsto tih procedura je u nadležnosti javnih preduzeća i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, a 20 organa ima javna ovlašćenja i učestvuje u ovom postupku", kaže se u studiji Svetske banke. Očito je da, kada postoji politička volja, broj ovih koraka bude drastično smanjen; u suprotnom sledi dugo čekanje – u pojedinim slučajevima, na izdavanje svih dozvola se potroši više vremena nego na samu izgradnju objekta.

Radmilo Marković

Glavni odbor složno glasa

Pitanje svih pitanja jeste šta bi se dogodilo da se Tadić i Đilas nisu dogovorili o svojevrsnoj podeli vlasti. Demokratska stranka u tom slučaju našla bi se podeljena u dva tabora. To ne bi bilo loše samo po njih već i po građane i građanke Srbije. Uz rasturene demokrate, sve haotičniji LDP i skrajnuti DSS, Skupština Srbije ne bi ni morala da zaseda. Iole artikulisane opozicije u tom slučaju naprosto ne bi bilo

UPRKOS OČEKIVANJIMA, NAJAVAMA i prognozama, na sednici Glavnog odbora Demokratske stranke, održanoj 4. novembra, dogodilo se ono što se u teatru i u životu jako retko događa: puška koja visi na zidu već mesecima, nije opalila u poslednjem činu. Pokazujući da su pre i iznad svega pragmatični, glavni akteri drame u DS-u uradili su ono što niko nije očekivao, a što je istovremeno bilo i najkorisnije za njihove buduće političke karijere. Boris Tadić odustao je od kandidature za mesto predsednika DS-a, dok je Dragan Đilas prihvatio njegovu ponudu o budućoj politici stranke, nekim kadrovskim rešenjima i zaustavljanju eventualnog revanšizma prema "poraženoj" strani. Da se to nije dogodilo i da je pomenuta puška opalila, izborna skupština zakazana za 25. novembar, bila bi hepening uzbudljiviji čak i od minulih predsedničkih izbora.

Ovako, sve je unapred jasno, lišeno bilo kakve neizvesnosti, a jedino pitanje koje se postavlja jeste da li će solomonska rešenja do kojih se došlo, pomoći demokratama da se izvuku iz situacije koja najviše liči na bezdan.

REŠENJA: Šta, dakle, sada imamo?

Iako se formalno još nije kandidovao, novi predsednik DS-a biće Dragan Đilas.

Iako više neće biti pravi, titulu počasnog predsednika (šta god to bilo) nosiće Boris Tadić.

Iako će biti lišen formalne moći, Tadić će preko svojih ljudi na potpredsedničkim mestima i dalje imati uticaj.

Iako je najavio kandidaturu, Zoran Živković napušta stranku.

Iako ga neki smatraju najkvalitetnijim kandidatom, Branimir Kuzmanović će izbornu trku sasvim sigurno izgubiti.

Pošto je o svemu ovome čaršija šuškala danima pre sednice Glavnog odbora, jedino pravo iznenađenje bio je dolazak Vuka Jeremića, koji je upravo zbog sednice doleteo iz Njujorka. "Predsednik sveta" nije za džabe dolazio: osim

što je najavio da se neće kandidovati za bilo koju funkciju u stranci, uskratio je svoju podršku i Đilas i Tadiću, oštro kritikovao postupke rukovodstva u ranijem periodu i obećao da se sigurno vraća u skupštinske klupe čim okonča mandat u UN-u. Čekića, na koji je već navikao na Ist Riveru, ovde nije bilo, ali svoj efektni nastup zapečatio je svadom sa Draganom Đilasom. Ovaj mu je navodno rekao da bi "ako želi da bude pravi demokrata" trebalo da vrati poslanički mandat, na šta je Jeremić rekao da to neće učiniti, jer ga je "zaslužio". Koliko god ova epizoda bila zabavna za medije i mučna za poluzainteresovane posmatrače, upravo je ona pokazala da je Vuk Jeremić jedan od retkih funkcionera DS-a koji je na vreme predvideo neočekivana i čudna predizborna događanja. Pametno odlučivši da u periodu stranačkih previranja ne izgovori nijednu reč u prilog bilo kojoj od zavađenih strana, konačno je dobio priliku da kaže šta ima, a da pritom nema potrebe da se pravda za nešto što je rekao pre samo neki dan. Svi ostali – vođeni ovim ili onim razlozima – u finale izborne trke ušli su demantujući sami sebe, ili primenjujući "trule kompromise", kako je to nazvao Zoran Živković.

KOMPROMISI: Posle svega, pitanje svih pitanja jeste šta bi se dogodilo da se Tadić i Đilas

foto: TANJUG

nisu dogovorili o svojevrsnoj podeli vlasti. Demokratska stranka bila je podeljena na dva tabora, a nijedan od kandidata nije mogao da bude siguran kako će baš on biti izabran: koliko god Đilas delovao jače, izbori su i u ovom slučaju krajnje neizvesna rabota. Za onog ko bi u toj trci izgubio, to bi značilo totalni gubitak moći i uticaja, a ni jednom ni drugom ne manjka ni sujete, ni ambicije. U prevodu, poraz na izborima nije bio prihvatljiv ni za Tadića, ni za Đilasa i skoro je nezamisliva situacija u kojoj

jedan drugom čestitaju pobjedu i odlaze da se bave svojim poslom. Zahvaljujući svemu tome, većina posmatrača ovaj epilog ocenjuje slično kao i gorepomenuti Živković – potez kojim se dosadašnjem rukovodstvu stranke omogućava da, uprkos izbornom porazu i beskrajnom nizu političkih grešaka, nastave sa onim što su i do sada radili. U tom smislu, nije na odmet priseliti se Tadićevo priznanje da je, zbog njegovih državnih obaveza, tekućim stranačkim delatnostima i do sada upravljao Đilas.

DOGOVOR STRANKU GRADI: Boris Tadić i Dragan Đilas

S druge strane, u optičaju (ali uglavnom među samim demokratama) je i ona romantičnija teorija, po kojoj je Tadićevo odustajanje od kandidature čin kojim je sprečena podela ili, u gorepomenutom slučaju, rasparčavanje stranke. Na prvi pogled logična, ova teorija ipak gubi na snazi onog trenutka kada se prisetimo da vide nije demokrate ipak imaju dovoljno političkog iskustva i da im je u startu bilo jasno kako bi cepanje onoga što imaju, bilo mučno, dugotrajno i, što je najvažnije, neizvesno. No, hipotetički,

da su demokrate zaboravile na praktičnost i prelomile “preko kolena”, da je ipak došlo do podele na više kolona, bilo bi to izuzetno loše ne samo po njih, već i po građane i građanke Srbije. Uz rasturene demokrate, sve haotičniji LDP i skrajnuti DSS, skupština Srbije ne bi ni morala da zaseda. Iole artikulisane opozicije u tom slučaju naprosto ne bi bilo.

Međutim, čini se da bi privremeno rasparčavanje za samu stranku bilo daleko korisnije od kompromisa. Tokom skoro decenijske vlasti,

DS-u je pošlo za rukom da od sebe udalji čak i one koji su se kleli u njih: otkrivene i neotkrivene afere, bahatost u nastupima i odnosu prema neistomišljenicima, skoro nepodnošljiva arogancija većine viđenijih funkcionera i još mnogo toga, doprineli su utisku da današnji DS nema mnogo sličnosti sa DS-om iz doba Zorana Đinđića ili Dragoljuba Mićunovića. Posle izbornog potonuća, mnogo se govorilo o potrebi svojevršne stranačke katarze, obračuna s prošlošću, ispravljanju grešaka. Međutim, sudeći prema trenutnoj postavci snaga, čini se da od tog posla neće biti ništa. Ono što se za sada nudi (makar u javnosti) u suštini su kozmetičke intervencije.

KADROVI: Pre svega, jasno je da su se

demokrate, umesto korenitih reformi i čišćenja sopstvenih redova, odlučile za podelu stranačkog feuda na menadžerski i državničko-ideološki deo. Osim podele vlasti u samom vrhu, podeljeno će biti i Predsedništvo, organ koji bi trebalo da donosi najvažnije odluke, a koji čine predsednik, počasni predsednik, zamenik predsednika, potpredsednici, generalni sekretar, predsednik Izvršnog odbora i predsednik Političkog saveta. Prema pisanju dnevnika “Danas”, ali i čaršijskim spekulacijama,

na mesta potpredsednika biće izabrani Jovan Marković, Vesna Martinović, Dejan Nikolić, Goran Čirić, Nataša Vučković i Miodrag Rakić; predsednik Političkog saveta ostaće Dragoljub Mićunović, dok će pozicije generalnog sekretara i predsednika Izvršnog odbora zauzeti Balša Božović i Dušan Elezović. U takvoj podeli, Tadić na svojoj strani sigurno ima četvero ljudi, a Đilas troje – budući zamenik predsednika Bojan Pajić imao bi sigurnu podršku dvoje ljudi, što bi ga (iako lišenog pozicije na samom vrhu) dovelo u situaciju da zapravo direktno utiče na prevagu ove ili one strane u Predsedništvu. Ili, da prevedemo tu računicu: pošto Tadićev tim broji petoro članova, Đilasovo četvoro, a Pajićev troje, niko nema apsolutnu i neoborivu većinu.

Ono što će, u međuvremenu, biti zanimljivo za praćenje jeste sudbina nekada najbližih saradnika Borisa Tadića. Iako mu zbog afera s gradnjom stambene zgrade pored Hrama Svetog Save nije predviđana blistava budućnost u stranci, Dragan Šutanovac će izgleda ipak ostati u sedlu – pozivajući se na pouzdane izvore, “Danas” piše da će on postati šef Poslaničkog kluba DS-a u skupštini, ali i član šireg Predsedništva. Bivši ministar Oliver Dulić, naravno, ne može da očekuje bilo kakvu stranačku funkciju, a neizvesna je i pozicija Dušana Petrovića, koji se ovih dana uopšte ne pojavljuje u medijima. Što se tiče savetnika Nebojše Krstića i Srdana Šapera, vrlo je verovatno da se vraćaju svojim primarnim profesijama, dok u Tadićevom timu ostaje Miodrag Rakić, koji je važio za njegovu desnu ruku i od kojeg se očekuje da u Predsedništvu pruži najsnažniju protivtežu interesima Dragana Đilasa.

Pored izbora za najviše stranačke funkcije, na skupštini 25. novembra trebalo bi da bude usvojen i izmenjeni Statut. Javnosti je za sada najzanimljivije uvođenje Etičkog odbora, koji bi trebalo da nadzire ponašanje kako rukovodstva tako i članstva. Kako se najavljuje, ovaj odbor pratiće medijsko izveštavanje i na osnovu toga, kao i drugih izvora, sprovesti unutarpartijske istrage. Iako sve to pomalo lični na metode već viđene u Titovo doba, očekuje se da bi upravo Etički odbor mogao da makar donekle ulepša sliku nekada najjače političke partije. U međuvremenu, za demokrate bi bilo izuzetno dobro ukoliko bi konačno shvatili i prihvatili da ta slika trenutno nije nimalo ugodna za oko, uho, a ni za stomak.

Tamara Skrozza

Šta sam rekao studentima

Prva lekcija novinarstva

Tabloidna politika neminovno rađa tabloidnu ekonomiju, potom tabloidnu umetnost, onda tabloidno novinarstvo i, konačno, tabloidni život sa deset sati dnevnog omamljivanja televizijskim programom

Piše: Aleksandar Tijanić

Ko ste, bre, vi ljudi? Šta je vaša generacija? Koja je vaša pesma? Slogan? Šta piše na vašem bedžu? Kome verujete? Čemu kličete? Protiv čega ste, za šta jeste? Šta menjate? Koje su knjige vaše? Čemu se radujete? Ko su vaši budući klasici? Koji je razlog vašeg postojanja? Zašto ste na ovom svetu? Zar se mirite sa sudbinom generacije proizvedene u trominutnom aritmičnom susretu nesrećnog spermatozoida i uplakane jajne ćelije? Kome i šta otplaćujete ovakvom sudbinom? Zašto su vaši dugovi kad ih niste napravili? Zar je u vašoj generaciji Če ubio Fidela? Hoćete li da generacijski budete prokleti, beznačajni, kursor istorije? Da ličite na nas?

Zar je pogled na celulit Kim Kardašijan vaš krajnji horizont? Vaši hiperpalčevi razvijeni esemesom, vaš Veliki brat, Pahomije i Pre-ljubnici, medijski natureni idealno-tipski idoli sa istim brojem pačjih usana i identičnim vimenima, pazarenim sa monotone Ikea police; zar je to sve što generacijski možete? Što smete? Ovi posleratni, pre vas, videli su Bitlse, Kenedija, Vijetnam, Muhameda Alija, Šezdesetismu, Vudstok, decu cveća, crnu braću, Branda, pozu 69, Selindžera, našu Zlatnu palmu, nobelovca Andrića, sletanje na Mesec, Olimpijadu na Jahorini, tranzistor, Bila Gejtisa, TV u boji, Merilin Monro, računare komodor, Dilana, kraj SSSR-a, Zorana Radmilovića, more, Maratonce, Šona Konerija, Zvezdu kao prvaka sveta, smrt Tita, daljinski upravljač, kraj aparthejda, našu zlatnu u košarci, Džajića, Konkord, Pikasa, prvi deo Kuma, ce-de, pad Berlinskog zida, Arsena Dedića, otvaranje Kineskog zida, Bugarsku u Evropskoj uniji, pokriveni Hram Svetog Save, građanski rat i raspad Jugoslavije. Vidite li razliku? Zašto na nju pristajete? Zašto ste, neopisivo mlitavo, pristali da posle prethodne, silicijumske generacije budete mutavi silikonski naraštaj?

Utešno. Za sada. Niste krivci što ste takvi. Ničija genetika nije toliko loša. Vas su preparirali. Vi ste eksponati. Zamorčići. Najpre, komunizam i dugotrajna tranzicija unište generacijski i pojedinačni integritet. Bez integriteta nema ličnosti. Bez ličnosti, nema građanske hrabrosti i odgovornosti. Bez građanske hrabrosti i odgovornosti, nema demokratije. Finalno, manjak integriteta i manjak pismenosti daju ovakvo srpsko novinarstvo. Srpsko novinarstvo se onda entuzijastično uključuje u dresuru srpskog javnog mnjenja doprinoseći atmosferi u kojoj je sve moguće. Ljudi, usled radikalnog gubitka svesti, čak i o ličnom interesu, većinski pristaju i da Srbija, povremeno, zaključava

kapije iznutra. Pristaju da svoju decu daju drugima da ih troše kao da im nisu rođaci. Pristaju da se od Srbije otima kao da je već mrtva.

Pristaju ili mučki čute kad se pomoću krupnih društvenih distorzija i lomova, svakih desetak godina, obavlja prinudna socijalna promocija neukih, neupitanih a poslušnih. Šta je tu nejasno?

Tabloidna politika neminovno rađa tabloidnu ekonomiju, potom tabloidnu umetnost, onda tabloidno novinarstvo i, konačno, tabloidni život sa deset sati dnevnog omamljivanja televizijskim programom. Kakav god da je, da Srbiji nema RTS-a, sve ćerke bile bi kao Stoja a svi sinovi kao zaštićeni svedoci. Nije slučajnost. To je nečiji politički projekat da se sve u Srbiji svede na večne neproduktivne sukobe i iskonski rat našeg Šojića i njihovog sultana Sulejmana. Kismet, valjda.

Možete se spasiti samo pojedinačno. Talentom ili rmbačenjem, svejedno. Budite bolji od drugih. Bolji od nas. Iskoristite ovaj haos. Proniknite u suštinu društvenog dirigovanja, opsenarstva, ukidanja svake spontanosti ili slučajnosti. O tome vam glasno čute. Paradoksalno, nikad lakše nije bilo napraviti karijeru u medijima. Odvojte sebe od mase pismenošću i integritetom. Sve pod uslovom da niste mrzovoljni. I da ste pismeni. I da ne dirate suštinu sistema. Nije lako. Izabrali ste poslednju robovlasničku profesiju na svetu. Uvek zavisite od nekog urednika koji na vama leči sve komplekse svog, takođe, jadnog života. Naravno, ima i drugačijih u ovom poslu. Neki su mrtvi. Ubijeni, jer su bili drugačiji. Drugi se tvrdoglavo drže svoje sujete; zbog sebičnosti, bolesne želje da se izdvoje, da budu uočeni, pamtljivi, uticajni – nemilice ugrožavaju mir, fizičku sigurnost i finansijsku stabilnost svojih porodica.

Da biste razumeli kako funkcionišu stvari o kojima ćete pisati, poželjno je bar da ih jasno vidite. Na Balkanu, svako bogatstvo je, uglavnom, plod snalaženja, nevaljalstva, korupcije, Alchajmerove bolesti ("ne sećam se odakle mi pare") ili državne milosti. U središtu obrnute društvene piramide, koju na glavi drže gubitnici tranzicije i pokojna srednja klasa, funkcioniše novac. Veliki. Desno od novca su stranke i država. U tom delu, gotovo svaka grupacija, tokom mandata, uradi za sebe više nego za Srbiju. Levo od novca su škola, crkva i mediji. Desni održavaju postojeći poredak i strah. Levi proizvode inerciju, društveni konsenzus te iluziju kretanja ka boljem. Koje tek što nije. Korupcija, ispod koje viri mafija, povezuje – poput otrovnog

bršljana – sve spratove piramide. Ova šema važi za sva vremena, sva društva i sve sisteme. Samo je pitanje gustine otrovnog bršljana i sposobnosti sistema da sebe odbrani potkresujući, jako povremeno, to ukrasno bilje. Eto, sad znate zašto svima ide tačno kako nam jeste. Sad znate da vam roditelji nisu krivci. U najgorem slučaju samo su saučesnici. Ili bar svedoci. Ili, slutim, žrtve.

Nemojte snobovski odbacivati važnost printanih tabloida ili telerabloida za mentalno zdravlje Srbije. Oni skupljaju đubre po Srbiji i stavljaju ga na ekran ili ga uvijaju u papir. Za razliku od mnogih, voleo bih da svaki bogataš ima sopstveni tabloid. Naime, urednici tabloida su poštteni ljudi. Oni napadaju samo osobe koje su “uplaćene”, “tipovane” i naručene od gazda. Tek tada, u sveopštem medijskom ratu moćnih, gde svako svog protivnika cinkari javnosti i policiji, saznacemo sve o svima. Dajte nam još tabloida, ako mislite dobro Srbiji. U njima je, dakle, istina. Delić po delić, pa sami slažite legokocke otkrovenja.

A sad kliše: novinari nisu umetnici, još manje istoričari. Šta bi neki budući analitičar našeg vremena mogao da sazna o današnjoj Srbiji i nama proučavajući ovdašnje novine? Šta bi zaključio o našoj kulturi, ekonomiji, pismenosti? Verovao da smo sekta, pleme koje je radilo sebi o glavi, sve dok nam to nije pošlo za rukom? Mi smo čate, pisari sadašnjosti. Zato, uz retke izuzetke, živimo u svom vremenu i iščeznemo sa njim. Nepovratno, jer tako treba. Neka digne ruku

svako od prisutnih koji je čuo – ne čitao, čuo – za Veselka Tenžeru. Niko? Dobro. Bio je najbolji novinar svog vremena, sedamdesetih, u velikoj Jugoslaviji. Da vas pitam ko je čitao Tirketa, javiće se vas desetak. Ima li smisla da vas pitam za Vinavera? Nema? Ne usudujem se da kažem – ima li ikoga, da je prisutan, a da je pročitao neki moj tekstić? Siguran sam da nema, jer bismo se prepoznali po obostranom neadekvatnom izgledu, ponašanju i dizajnu. Zato sam, tokom tri decenije, svođen na izložbeni uzorak jako lošeg primera. Zato sam danas ovde. Da vi ne budete ovakvi. Moram da priznam, finalni udarac zadat mi je nedavno. Naime, neopozivo je odbijena moja molba da postanem član Fejsbuka.

Kolege, možda sam vam ovim razgovorom ubrzao sazrevanje. Možda sam vas zaplašio. Ali, nisam vas lagao. Nisam povlađivao. Iskreno, voleo bih da me generacijski demantujete u svakoj tvrdnji. Neki među vama znam da hoće. Talenat je nesavladiva prirodna sila. Uprkos urednicima, bršljanu, obrnutoj piramidi i tranziciji. Ili ćete uspeti, ili vas neće biti. Nemojte da budete upadljiva generacija, jer stojite na planini nepročitanih knjiga.

Hvala vama, hvala Nedi, što ste me pozvali da govorim u školi čiji sam student i danas.

(tekst pripremljen, potom improvizovan i delimično pročitao studentima druge godine FPN-a)

Autor je novinar

www.erstegroup.com

www.erstebank.rs

Vetar

Biomasa

Voda

Da li Vaša banka koristi svaku priliku da izgradi sigurnu i održivu budućnost?

Member of Erste Group

Erste Grupa je jedna od vodećih finansijskih institucija na konkurentnom evropskom tržištu. Tokom 190 godina poslovanja, zajedno sa 17 miliona klijenata u 8 zemalja, naučili smo kako tržište Evrope diše i spremni smo da odgovorimo na različite izazove. Među prvima smo prepoznali važnost i potencijal projekata koji koriste obnovljive izvore energije i finansirali sa više miliona evra njihov dalji razvoj i realizaciju. Naše iskustvo i znanje omogućavaju nam da ponudimo jedinstvena i sveobuhvatna rešenja uz individualan pristup, maksimalnu podršku i posvećenost svakom klijentu.

Stigla vam je pošta

Mnogi su skloni da veruju da se politički, a naročito stranački život u Srbiji odvija iza kulisa, te da je sve ono što do javnosti stigne tek daleki odjek onoga što se zaista dešava. Zato, kažu, treba čitati između redova. Paradoksalno, često su najbolja potvrda ovakvih tvrdnji upravo pokušaji političkih aktera da deluju transparentno

TRANSPARENTNOST SE, u srpskom političkom životu, najčešće ostvaruje kroz takozvana otvorena pisma. Pored pošiljaoca i primaoca, u ovaj vid komunikacije uključen je i treći akter – javnost, kao garant, sa jedne strane da je pošiljalac iskren, a sa druge – da je primalac obavešten o sadržaju, jer, kako nije video, kad smo svi videli.

Ovaj vid komunikacije i inače je vrlo popularan, a čini se da je akterima u javnom životu naročito zgodan u poslednje vreme. Najnoviji doprinos formi otvorenog pisma dao je Nenad Prokić, donedavno član Glavnog odbora Liberalno demokratske partije (LDP). Pred zakazanu sednicu Glavnog odbora, umesto govora koji bi tom prigodom održao, Prokić je odlučio da se članovima LDP-a obrati otvorenim pismom u kom otkriva da je LDP u veoma lošem stanju, da je račun stranke u blokadi i da loši rezultati poslednjih izbora nisu analizirani ni u jednom stranačkom telu. No, osim opšteg lošeg stanja u ovoj stranci, Prokićevo, kao i gotovo svako otvoreno pismo na ovdašnjoj javnoj sceni, otkriva i mnogo onoga što se može svrstati u abrove i tračeve: “Predsednik stranke se, kao što se to događa u svakoj društvenoj grupi u Srbiji, okružio ljudima koji su svesrdno duvali u jedra njegovih slabosti. Jedan od njih je čak promenio i način hoda kad je sebe video prvi put na televiziji.” I baš kao skoro svako otvoreno pismo ovdašnje, ni Prokićevo ne sadrži razlog zbog kog je napisano. Štaviše: “Umoran od velikih odluka, i pored svega, ne mogu da vam preporučim da se svrstavate na ovu ili onu stranu. Živa celina se ne sme izrezati na delove da bi se zadovoljila suprotstavljena gledišta.”

ŠIFRA VRABAC: Verovatno najnejasnije i najmisterioznije otvoreno pismo ove godine, napisao je na svom blogu Nebojša Krstić, savetnik bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića, a upućeno je Draganu Đilas, gradonačelniku Beograda. “Primetio sam, g. gradonačelniče,

da u Beogradu ima sve manje vrabaca. U stvari, da ih gotovo uopšte više i nema. Šta je tome uzrok, ne znam. Da li su u pitanju oštre zime, vrela leta, ili nešto treće, pitanje je na koje će neko stručan znati odgovor, ali ja samo, sa ne malom setom, primećujem da ih nema. Vrabac je, inače, jedan od simbola Beograda. To čak i u Vikipediji piše. Siguran sam, svoje važno mesto ima u ekosistemu. Međutim, ono što je možda i važnije, vrapci važno mesto imaju u emotivnom sistemu svakog Beograđanina, zbog toga, apelujem da se nešto oko ovog problema preduzme.” Danima je čaršija raspredala, dešifrovala i tumačila, ali uzalud – niko sa stoprocentnom sigurnošću nije mogao da tvrdi da zna o čemu je pismo. U beogradskoj političkoj čaršiji svako čudo traje i kraće od tri dana, ali se nikad do kraja ne zaboravlja, već se stavlja *ad acta* dok ne zatreba. Tako je i ovo brzo prošlo, ali nije isključeno da će pismo konačno biti dešifrovano ovih dana, uoči izborne skupštine u Demokratskoj stranci.

Da te šifrovane, premda otvorene i javne poruke, umeju da se raspetljaju tek sa odloženim dejstvom, potvrđuju poslednja dešavanja na političkoj sceni, jer tek sada postaje jasno šta je potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić hteo da kaže javnosti otvorenim pismom s početka oktobra. “Od trenutka kada me je Tomislav Nikolić postavio na čelo Biroa, pokušao sam da pitanje borbe protiv korupcije postavim na značajno viši nivo, nego što je to bio slučaj do sada. (...) Ali, nisam ni sanjao da će na početku te borbe postati jasno da žrtve, i medijske i političke, treba da budu oni koji se protiv kriminala bore, a nacionalni heroji i tobožnje žrtve progona, oni koji su zemlju pljačkali i ojadili u prethodnim godinama”, pisao je Vučić tada. Šta je hteo da kaže, jasno je iz njegovih javnih nastupa u poslednjih petnaestak dana.

NESPORAZUM: Retko se događa da na otvoreno pismo stigne odgovor od onog kom je upućeno. Krajem oktobra, predsedavajući

UGLEDALI SE NA EMILA ZOLU: N. Prokić, N. Krstić i E. Kusturica
Foto: Vreme

Predsedništva Bosne i Hercegovine Bakir Izetbegović uputio je otvoreno pismo Tomislavu Nikoliću: “Vašom najnovijom izjavom, datom makedonskoj televiziji Sitel, u kojoj kažete da ‘Bosna polako nestaje pred našim očima’, ponovo grubo nasrćete na moju zemlju i vrijeđate građane Bosne i Hercegovine. Ovim otvorenim pismom želim Vam jasno poručiti da možete biti potpuno sigurni: Bosna i Hercegovina, suverena, neovisna i međunarodno priznata država, neće nestati. (...) Žao mi je što ovo moram reći, ali upravo izjave poput ove zlokobno podsjećaju na riječi optuženog zločinca Radovana Karadžića da će ‘BiH biti pakao, a muslimanski narod nestati’ izgovorene u Parlamentu Republike BiH, u predvečerje agresije na moju zemlju, u oktobru 1991. godine.” Zbog svega što je u pismu naveo, i Nikolićevih izjava da u Srebrenici nije bilo genocida, Izetbegović je odlučio da otkáže planirani trilateralni susret u Turskoj na kom je trebalo da se sretne sa Nikolićem. Iz informativne službe predsednika Srbije stigla je reakcija, ali teško da se ona može nazvati odgovorom, jer je iz Nikolićevog kabineta saopšteno da su navodi Izetbegovića o otkazivanju učešća plod nesporazuma, s obzirom na to da sastanak nikada nije ni bio dogovoren: “Predsednik Nikolić je krajem prošle nedelje obavestio domaćina, Tursku, da zbog obaveza neće biti u mogućnosti da u predloženom terminu učestvuje na tom sastanku.”

Pored političkih razmirica, otvorena pisma služe za rešavanje (ili zakuvavanje) onih

estradnih. Ovih dana, sa stranica tabloida u sudnice se preselilo ono što štampa sarkastično naziva “sudenjem decenije”. Pevačica Svetlana Ceca Ražnatović tužila je pevačicu Jelenu Karleušu zbog otvorenog pisma koje joj je ova uputila pre dve godine, preko svog Fejsbuk profila. “Ja ubice u kuću ne puštam, kafu im ne kuvam, ne pušim im! Ubice, bre, i ne poznajem! Naravno, onda su te ‘nevinu’ odveli u pritvor, dok su tvoja deca ‘gladovala i tugovala’ bez majke! Čuj, deca gladovala u Arkanovoj vili od dva miliona, i to krvava dva miliona?! Ne, sva srpska deca su gladovala, tvoja su bila sita”, osula je paljbu Karleušu 2010, da bi je Ražnatovićeva tužila za uvredu. Nakon prvog ročišta na kom su se suočile, Viši sud u Beogradu morao je da demantuje tvrdnje o toku suđenja koje je Karleuša iznela na Tviteru kada je napisala: “Izađoh iz suda. Sudija: ‘Šta vas je uvredilo?’ C: ‘Uvredilo me je nazivanje mog pokojnog muža kriminalcem.’ Sudija: ‘Istina zna da vređa.’” “Obaveštavamo vas da su apsolutno netačni navodi koji se odnose na postupanje sudije ovog suda i da se radi o proizvoljnom tumačenju jedne od stranaka u ovom parničnom postupku”, stoji u saopštenju Višeg suda iz Beograda.

U MREŽI: Srećom, nije svako otvoreno pismo povod ili rezultat sukoba, niti služi samo za iznošenje prljavog veša u javnost. Krajem septembra, slavni pisac Filip Rot bio je prinuđen da se otvorenim pismom obrati Vikipediji, preko bloga na sajtu “Njujorkera”. “Draga Vikipedijo, ja sam Filip Rot. Nedavno sam prvi put pročitao odrednicu na Vikipediji koja govori o mom romanu ‘Ljudska mrlja’. Odrednica sadrži ozbiljnu grešku i želeo bih da se ona ukloni.

Ova stvar nije dospela na Vikipediju iz sveta činjenica nego iz brbljarija književnih tračara – u njoj nema ni trunke istine. Kada sam se, preko zvaničnog posrednika, nedavno obratio Vikipediji da izbriše ovu neistinu, uz još dve druge, mom posredniku je ‘administrator engleske Vikipedije’ odgovorio – u pismu od 25. avgusta – da ja, Rot, nisam pouzdan izvor: ‘Razumem vaš argument da je autor najveći autoritet za svoja dela’, piše Vikipedijin administrator, ‘ali nama trebaju sekundarni izvori.’” Osim što je Vikipedija kasnije upravo blog sa “Njujorkera” priznala kao sekundarni izvor, ovo pismo je zapravo maestralan esej o životu čoveka koji je zaista inspirisao Rota da napiše “Ljudsku mrlju”, ali i o čitavom postupku pisanja romana inspirisanog stvarnim životima.

Rot, međutim, nije prva javna ličnost koja se otvorenim pismom obratila bezdanu kakav su društvene mreže. Emir Kusturica na stranicama sarajevskog “Oslobođenja” otvorenim pismom Fejsbuku reagovao je u aprilu ove godine na postojanje lažnog profila sa njegovim imenom i poruka koje su poslate sa tog profila: “Iz fejsbukove septičke jame koju je stvorila tehnologija, barjak demokratskog svijeta, svakodnevno nas zapljuskuju svakojake fekalije. Daleko od toga da se ovaj govor može nazvati rektalnim iako u njemu mozak uglavnom ne participira, tu se misli survavaju spontano u jamu nemilice. Tako biva jer su licencu da brbljaju dobili svi, najčešće oni koji ne znaju šta govore. To upada u mrežu kanalizacionih cijevi koja usisava sve šta misli prosjek i to je pozitivno jer tako se ne čuju oni koje bi trebalo čuti!” Iako nije korisnik ove društvene mreže, Kusturica

je oštro i surovo precizno pogodio i ono što joj korisnici i dobri poznavaoци zameraju.

OPTUŽUJEM: Na engleskoj stranici upravo one nepouzdanе Vikipedije kojoj se Filip Rot obratio otvorenim pismom, stoji da je reč o formi pisanoj sa namerom da je čita široka publika. Navedeni su mnogi primeri, uz napomenu da se mnoge poslanice, a naročito one apostola Pavla, smatraju otvorenim pismima. Najčuvnije i svakako najznačajnije u istoriji otvorenih pisama jeste “Optužujem” (“J’accuse”) francuskog pisca Emila Zole iz 1898. Zolin članak je objavljen u formi otvorenog pisma upućenog tadašnjem francuskom predsedniku Feliksu Foru. U pismu, Zola je optužio vladu za antisemitizam, kao i za neosnovano hapšenje kapetana Alfreda Drajfusa koji je na procesu 1894. godine osuđen na doživotnu robiju zbog navodnog odavanja vojnih tajni Njemačkoj. Pismo je bilo objavljeno na naslovnoj strani i izazvalo je veliki odjek kako u samoj Francuskoj tako i u njenim kolonijama, a naslov samom pismu dao je urednik novina Klemanso. Zbog ovog pisma Zola je bio optužen za klevetu i osuđen na godinu dana zatvora. Da bi izbegao kaznu, pobjegao je u Englesku, a u domovinu se vratio godinu dana kasnije kada je kazna Drajfusu bila poništena.

Današnja otvorena pisma nemaju više nikakvu ostricu, a sve je manja i pažnja koju u javnosti izazivaju. Osim na stranicama štampe, blogovima i društvenim mrežama, ko god želi može da ostavi jedno na sajtu specijalizovanom za otvorena pisma, na adresi www.openletters.net.

Jovana Gligorijević

► **nuspojave**

piše: Teofil Pančić

Povratna karta za Prokića

Zanimljivo je kako naša „progresivna inteligencija“ nakon 2000. u odnosu prema političkim partijama stalno lavira između dveju emotivnih krajnosti

Uvek prerano umorni od davanja podrške, zamerajući ono nevažno i ističući neprestano sebe i samo sebe, oni („nezavisni intelektualci“ u politici, op. T. P.) na taj način učestvuju u opštem sklopu nepravde, dajući svoj ne baš mali doprinos katastrofama koje izjedaju društvo. Kakve koristi uopšte društvo ima od takvog pojedinca koji nikad do kraja ne istera stvari, već odustaje na nekoj ranoj deonici u korist afirmacije sopstvene večne pravovernosti? Takvi se trude da uvek nađu neku novu kratkotrajnu okolnost za promociju sopstvene „konzistentnosti“, destruktivno delujući na sve dugotrajne procese (koji jedino mogu da pomognu) i nalazeći alibi u primitivnim i često sasvim lažnim ličnim karakteristikama ljudi sa kojima su do juče bili u istom stroju. Meni je to odvratno.

—NENAD PROKIĆ, april 2011

Ako mene pitate, gornji je pasus jedan od lucidnijih momenata u relativno skromnom spisateljskom opusu Nenada Prokića; nastao je, inače, povodom demonstrativnog izlaska Vesne Pešić iz poslaničkog kluba Liberalno demokratske partije. A mogao je, bezbeli, nastati i nekih godinu i po ranije, kada se Prokić bio zapleo u nekakvu trakavičastu raspravu „sa Peščanikom“ (u praksi je to uglavnom značilo – sa mnom, mada sam, kao i uvek i svugde, govorio isključivo u lično ime) oko složenog dijalektičkog odnosa tzv. nezavisnih intelektualaca i političkih partija, naročito onih koje bi trebalo da su im negde svetonazorno bliske. Prokić se, kao partijski čovek, ljutio na to da su takvi – recimo da će oni docnije većinom postati jezgro pokreta „belih listića“ – jeftino i zbog sitnih, narcisoidnih zakeranja olako izdali LDP kad su bili najpotrebniji, a ovi su, pak, mislili da je LDP „prodao“ njih, da je postao truo i nevaljao i tako izdao Svete Principe zarad kojih su ga ovi podržavali sve dok se ubrzo nisu *umorili*, što bi rekao Proka (ovde u kolumnu uzrujano utrčava Mihal Nikako Miša Ramač mašući rukama i vičući: „Stop! Ne može! On svoje tekstove ne potpisuje sa 'Proka'!“; srećom, obezbeđenje kolumne građanina M. N. M. R. nežno, ali odlučno udaljava, pa možemo da nastavimo).

Kadli, u međuvremenu, eto ti i Prokića *napolju*! Otišao iz LDP-a tresnuvši vratima, uz povik: zbogom, žohari! I to po receptu koji se ne razlikuje bitno od nekih prethodnih izlazaka intelektualnih vedeta (što stvarnih, što nabeđenih) iz LDP-a, ali i nekih drugih stranaka. Na koncu, po svoj ogorčenosti na pre svega Čedomira Jovanovića, Prokićev se bučni odlazak iz LDP-a ne razlikuje bitno od „procedure“ koju je sam Prokić besprekorno lucidno (i s prezirom) opisao u pretposlednjoj rečenici gornjeg citata. E, to volim u ovoj zemlji i na njenoj „javnoj sceni“: sve je negde predvidljivo, a opet ti nikada nije dosadno, jer je sve tako živopisno i melodramatski...

Svojevremeno je Prokić, u onoj prepisci sa mnom, a pre nego što je sasvim izgubio živce i prešao (u otužnom sadejstvu sa bitno

nenadarenijim i tome sukladno bezobraznijim Ostojić Zoranom) na uvrede i zaumne konfabulacije, razlike među nama pokušao da opiše sažimajući pristupe javnom i političkom angažmanu Kamija i Sartra, gde bi on, Prokić, opredelivši se napokon za praktično i partijsko političko delovanje, evoluirao od Kamija ka Sartru... Pa dobro, nadam se da je tada ipak kupio povratnu kartu od Kamija, da ima gde da se vrati.

E sad, zašto je sve ovo uopšte važno? Ne zarad podsećanja na preklanske snegove (nažalost, nisam zlopamtilo), nego otuda što (i) iz ovog „slučaja“ izbija nešto što se već prilično jasno profilise kao zakonitost. Sklon sam da, bar ovako priručno, to nazovem *princip ložnjave* (s elementima „histerisanja“). Naime, jedan je nimalo zanemariv sloj naše „progresivne inteligencije“ nakon 2000. kao da ne uspeva da se sabere i razabere šta hoće od sebe i sveta nego stalno lavira između dveju emotivnih krajnosti, a ja moram skromno da priznam da su mi obe prilično nerazumljive. Koje su to krajnosti? Faza 1: učlanjivanje u neku političku partiju ili osnivanje nove, hiperentuzijastičan angažman do i preko granica ostrašćenosti, velika vera u Lidera, loše prikrivena netrpeljivost prema svakoj Sumnji, tvrdo uverenje da onaj ko neće da javno zalegne za Partiju mora da je glup ili korumpiran i već sve po redu i u tom smislu... Onda se, međutim, pre ili kasnije *nešto* dogodi i nastane faza 2: pompezni izlazak iz partije, gromoglasno „razočaranje“ u raskorak ideologije i prakse, nedostatak želje ili pak neuspeh da se pronađe novi istovrsni angažman, i zapadanje u neku vrstu *nihilističkog amoka*: s partijama i političarima kao takvim ne treba imati ama baš nikakvog posla, mlogo smo *uvredjeni*, sve je to bre banda, svi su oni isti, ma nisu čak ni isti nego su najgori ovi što se prave da su „naši“, sve je to fuj, ne treba čak ni glasati ni za koga, treba crtati Čiča Gliše i biti larpur-tartistički ponosan na svoju nenadajebivost, a onaj ko nedajbože misli da nijesu baš „svi isti“ i da glasati ima smisla taj mora da je glup ili korumpiran i već sve po redu i u tom smislu... Rezultat? Vidimo rezultat, i tek ćemo ga videti. I osetiti.

Ne bih voleo da se ovo doživi ni kao vajkanje ni kao samohvala (mada znam da hoće, ali 'ajde), ali ne mogu da ne razmišljam i o ovome: prvo sam se zavadio sa „partijcima“ a la Prokić, a posle sam se zavadio i s belolističarskim „antipartijcima“, i od jednih i od drugih popivši najteže uvrede i diskvalifikacije, mada sve vreme uglavnom pričam jedno te isto, ukazujući na ogromne šupljine tih pozicija... E sad, ili sam ja neka mašala velika svađalica i prznica, ili... ili su sve to „fini ljudi, samo nikako da uhvate korena“, što bi rekao Harms. Kako god, nije bez neke da su većina (ne svi, naravno) najistaknutijih i najglasnijih „belolističara“ bivši istaknuti partijski ljudi, što DS-ovi, što (još više) LDP-ovi. Prešli ljudi na fazu 2, šta ćeš; a ja – kao trajno *besfazan* – optiram za Harmsa, taj je i dalje najbolji srpski politički, da prostite, analitičar. ◀

TRÉĆA SREĆA

Beograd je dobio prvu bebu iz trećeg pokušaja vantelesne oplodnje koja se finansira iz gradskog budžeta. "Treća sreća", kaže sa osmehom mama Anita. U decembru prošle godine, ona i njen muž Saša odlučili su da probaju treći put. Procedure, neizvesnost, da li će ovog puta uspeti. Prvog novembra 2012. rodio se Janko Stamenković

PREDSTAVNICI GRADA
U POSETI: Anita i Janko
Stamenković

Prvi od dvadeset

“U ovom programu koji finansira Grad nalazi se preko 100 parova i trenutno ima više od 20 trudnoća, a Janko se rodio prvi među njima. Kada se bavite nekom javnom delatnošću, najlepša stvar je da učinite nešto malo i na taj način doprinesete da neko dobije puno”, kaže gradonačelnik

Bračni par Stamenković, Anita i Saša, pokušavali su osam godina da dobiju dete. Verovali su, lečili se i pokušavali opet i opet. Jankov tata, Saša Stamenković, kaže da put do radosnog događaja za celu porodicu nije bio lak, ali da nisu gubili nadu. “Prvi put smo pokušali pre tri godine, početak je bio ohrabrujući, ali nažalost, trudnoća se nije održala do kraja. Drugi put nije bilo pomaka, a prošle godine u decembru smo saznali za treću mogućnost u okviru programa grada Beograda, i evo, sve je prošlo na najbolji mogući način. Sinoć sam slavio, spavao sam svega tri sata, ali sam morao i sve da priprelim za dolazak malog Janka i supruge.” Mama Anita sa osmehom kaže “treća sreća”. “Osam godina pokušavali smo da dobijemo bebu, lečili se i evo, isplatilo se. Ovoga puta sam sve podnela kako treba, nije bilo nikakvih problema. Jedva čekam da dođem kući i da svi budemo zajedno”, kaže Jankova mama.

Profesorka Eliana Garaleić, načelnica Odeljenja za vantelesnu oplodnju, rekla je da je ovim činom grad Beograd pomogao mnogim ljudima da postanu srećni.

“Mi, koji svakodnevno radimo sa ljudima kojima je jedini cilj da postanu roditelji a to ne mogu iz bioloških razloga i često nemaju sredstva da plate ponovnu vantelesnu oplodnju, znamo

koliko je značajan ovaj treći, beogradski pokušaj. Roditelji obično nisu u mogućnosti da lično zahvale onima koji su to omogućili, zato ja koristim priliku da to učinim umesto njih. Hvala vam, zaista ste usrećili puno ljudi”, rekla je profesorka Garaleić.

MALO, A MNOGO: Zahvaljujući upornosti roditelja i stručnosti i kvalitetu naših lekara, Beograd je dobio prvu bebu rođenu u trećem pokušaju vantelesne oplodnje u GAK-u “Narodni front”. “U ovom programu koji finansira Grad nalazi se preko 100 parova i trenutno ima više od 20 trudnoća, a Janko se rodio prvi među njima. Kada se bavite nekom javnom delatnošću, najlepša stvar je da učinite nešto malo i na taj način doprinesete da neko dobije puno. Za mene i Aleksandra Antića kao predsednika Skupštine grada, čiji su odbornici glasali da se izdvoje sredstva za realizaciju ove odluke, ovo je vrlo važno i to je nešto čime mogu da se ponose svi gradski odbornici”, rekao je gradonačelnik Dragan Đilas i dodao da postoji mogućnost da se, ukoliko bude bilo dovoljno sredstava i gradski odbornici to odobre, pruži šansa VTO roditeljima da pokušaju da dobiju i drugo dete. “Podsetiću još jednom da je sve ovo urađeno novcem Beograđana i mislim da smo ih pametno upotrebili. Zbog toga možemo svi da budemo zadovoljni”, naglasio je Đilas.

Sporazum o finansijskom učešću grada Beograda u realizaciji

trećeg pokušaja vantelesne oplodnje potpisan je početkom novembra 2011. godine. Na inicijativu sugrađanke Maje Olić i sa podrškom gradske vlasti, nedavno je otvoreno savetovalište za pružanje psihološke pomoći parovima i pojedincima u procesu vantelesne oplodnje. Maja Olić, inicijator i koordinatorka Savetovališta za vantelesnu oplodnju, kazala je da se kao osoba koja je četiri puta učestvovala u ovom procesu uverila u neophodnost postojanja ove institucije.

“Ja sam samo Beograđanka koja je jednog dana ubacila svoj predlog u okviru tribine ‘Sa Draganom na ti’ i rezultat je ovo čemu danas prisustvujemo – otvaranje besplatnog Savetovališta za vantelesnu oplodnju. U savetovalištu rade četiri psihologa savetnika i tri volontera, operator u kol-centru koji radi od 10 sati ujutro za zakazivanje termina i ja. Svi tretmani su besplatni, uz potpunu diskreciju kako za stanovnike Beograda tako i za one koji nisu iz glavnog grada. Hvala vam svima na podršci i molim vas, recite svima da postojimo”, kaže Maja Olić.

Savetovalište za psihosocijalnu podršku u procesu vantelesne oplodnje nalazi se u Svetogorskoj ulici br. 14, i pruža besplatnu psihološku pomoć ženama, muškarcima i parovima koji su u procesu odlučivanja, u samom su postupku ili nisu imali uspeha u procesu vantelesne oplodnje. Podrška podrazumeva individualno psihološko savetovanje, rad sa parovima i grupno savetovanje.

“Ovo je još jedan deo naše akcije da pomognemo parovima koji ne mogu prirodnim putem da postanu roditelji. Aleksandar Antić i ja veoma smo ponosni na sve ono što smo proteklih nekoliko godina uradili s tim u vezi, a najbolji dokaz je mala Marina, koja je druga beogradska beba i danas je ovde sa nama”, rekao je gradonačelnik na otvaranju Savetovališta. Grad Beograd je doneo odluku da finansira drugi pokušaj vantelesne oplodnje, pa je tako iz 210 pokušaja rođeno 75 beba. Pre godinu dana doneta je odluka o finansiranju trećeg pokušaja, od 100 pokušaja 23 trudnoće su uspešne, a 1. novembra rođila se prva beba iz trećeg pokušaja. “Stručnjaci su nam ukazali da je parovima u ovom procesu potrebna i psihološka pomoć, jer je opterećenje za buduće roditelje veliko, te smo, zajedno sa onima koji su stručni, napravili ovo savetovalište kako bismo pomogli svim parovima koji kreću u ovaj proces da iz njega izađu uspešno, sa što manje stresa. Ovo je jedna od najlepših stvari koju smo do sada u Beogradu uradili, a uveravam vas da ćemo nastaviti i dalje”, kaže Đilas.

PRVOROĐENI: Dijana i Bogdan Marmut roditelji su male Marine, rođene u okviru drugog pokušaja vantelesne oplodnje. U savetovalište za VTO roditelje došli su sa ćerkom. “Radili smo drugi pokušaj u GAK-u ‘Narodni front’, pre dve godine, i srećom, uspešno, dobili smo Marinu, koja je prvorođena devojčica u okviru gradskog programa. Znaite, teško je rećima opisati ono što čovek oseća u takvim trenucima, da nije bilo toga, s obzirom na našu materijalnu situaciju, ne znamo kako bismo dalje. Ovo savetovalište je korak dalje u celom procesu i sigurno je potrebno svakome ko ulazi u proces vantelesne oplodnje”, kaže Dijana.

Marina Marmut i Nikola Avramović su prve beogradske bebe rođene u programu drugog pokušaja vantelesne oplodnje koju je finansirao grad Beograd, a njihovi roditelji udruženo poručuju parovima koji imaju problem sa sterilitetom da budu uporni i istrajni. “Ljudi ne vole da pričaju o sterilitetu, ali to nije nešto čega se treba

VTO savetovalište za roditelje

Psihološka podrška parovima koji prolaze kroz proces VTO, prema preporuci Svetske zdravstvene organizacije, veoma je značajan vid pomoći. Centri za VTO kako u evropskim zemljama tako i u okruženju (Split, Rijeka) već neko vreme pružaju ovaj vid podrške. Kod parova se često javljaju osećanja neraspoloženja, napetosti, straha i zabrinutosti za ishod postupka. Cilj psihosocijalne podrške osobama uključenim u proces vantelesne oplodnje je poboljšanje kvaliteta njihovog života pre, tokom i posle tretmana, kao izlaženje na kraj sa izazovima koje VTO postavlja pred parove koji se bore za potomstvo. Psihološku podršku i edukaciju u ovom centru pružaju četiri psihologa angažovana iz Nacionalne službe za zapošljavanje i tri volontera.

Savetovalište je otvoreno 365 dana u godini, sedam dana u nedelji, i ima kapacitet da primi oko 100 korisnika, tj. parova, nedeljno. Korisnicima je diskrecija zagarantovana, a kol-centar za zakazivanje i pružanje informacija na brojevima 011/ 6555-504, 011/6555-505 i 011/6555-506 otvoren je radnim danima od 10 do 20 časova.

Dupla sreća

Beograđanka Ivana Blešić i njen muž Zoran uskoro će dobiti dva sina – prve blizance začete u programu trećeg pokušaja vantelesne oplodnje koji finansira Grad Beograd. Oni bebu čekaju već sedam i po godina, a onda im je u aprilu rečeno da će dobiti dve bebe. “Nepunih nedelju dana pošto smo se prijavili za program pozvani smo da dostavimo uput Ginekološko-akušerskoj klinici u Višegradske ulici. Ivani su tamo urađene sve analize i zaista smo bili iznenađeni koliko je sve dobro organizovano. Grad Beograd nam je pomogao da ispunimo najveću želju koju muž i žena mogu da imaju u braku”, kaže Zoran.

stideti. Naše iskustvo samo može da pomogne drugima i često nas ljudi zovu i pitaju za savet. Uvek im kažemo da moraju biti uporni i pozitivni, da veruju u sebe i svoje lekare i da iskoriste ovu šansu, jer svi koji prolaze kroz to, znaju koliko proces veštačke oplodnje može biti skup”, kaže Zora Avramović, majka dvogodišnjeg Nikole.

Marinu, koja je samo nekoliko dana mlađa od Nikole, Dijana i Bogdan Marmut čekali su gotovo 13 godina. “Godine su prolazile, ali nismo odustajali, bilo smo uporni i isplatilo se. Marina je centar našeg sveta, sve je bolje i lepše od kada je došla na ovaj svet”, kaže Dijana.

Prva “beogradska” beba iz drugog pokušaja VTO, Nikola Avramović, rođen je u novembru 2010. godine, sa 3,450 grama i dužine od 52 centimetra. Mama Zora i tata Negoslav čekali su ga više od pet godina. Ponosni tata zahvalio je gradu koji im je omogućio drugi pokušaj vantelesne oplodnje i poručio svima koji imaju slične probleme da budu uporni i da počnu na vreme da razmišljaju o porodici. “Presrećna sam što sam postala majka i mogu svima da poželim istu sreću. Pet godina sam se lečila od steriliteta, ali sad je sve to iza nas”, kazala je Zora Avramović. Grad Beograd je u drugom pokušaju finansirao 250 pokušaja, a rođeno je 75 beba.

PRODUŽENI BORAVAK U ŠKOLAMA

Deca na sigurnom

Po odluci Grada, školski boravak je produžen do 18 časova, što je za zaposlene roditelje dobra vest. Anastasija Stojanović, treće dva odeljenje, najviše voli kad se takmiče u pevanju i kaže da ne bi išla kući da ne mora

Na inicijativu roditelja, a u saradnji sa beogradskim osnovnim školama, od januara ove godine grad Beograd je odobrio mogućnost produženog boravka za mališane od prvog do četvrtog razreda, čiji roditelji zbog obaveza na poslu ne stižu da ih odvedu iz škole po završetku nastave. Produženi boravak je donedavno trajao od 12 do 17 časova, a od oktobra ove godine produžen je za još jedan sat.

Ljiljana Jovčić, gradska sekretarka za obrazovanje i dečju zaštitu, jedan je od inicijatora projekta i za "Vreme" objašnjava značaj ovakvog rada sa decom. "Ono čime smo se mi iz gradske uprave vodili jeste zadovoljenje potreba kako dece tako i roditelja. Radno vreme većine naših sugrađana je od 9 do 17 časova, i dobar deo njih ne radi u blizini mesta gde im deca pohađaju škole. Tad nastaje problem kako da stignu po dete do kraja produženog boravka, koji je ranije trajao do 17 časova. Mi smo im izašli u susret i napravili dogovor sa direktorima beogradskih osnovnih škola da se u svim školama gde postoje uslovi napravi takva reorganizacija radnog vremena da nastavnici koji vode produženi boravak ostanu do 18 časova. Tamo gde to nije bilo moguće, grad Beograd je po istom programu, kako je to i skupštinskom odlukom verifikovano, obezbedio odgovarajući broj stručnih saradnika koji će ostati sa decom do 18 sati." Produženi boravak za učenike prvog i drugog razreda ove godine organizuje se u 11 osnovnih škola na teritoriji Beograda, a angažovana su 22 nastavnika. Realizaciju produženog boravka za malo starije đake, od trećeg do četvrtog razreda, sprovodi 147 nastavnika u 75 osnovnih škola.

NA ZADOVOLJSTVO DECE I RODITELJA: Grad na ovaj način pruža šansu mladim ljudima da nakon završenog učiteljskog fakulteta dođu do posla. Plate nastavnika koji rade u produženom boravku, na osnovu ugovora i evidencije rada, finansira gradski Sekretarijat za obrazovanje i dečju zaštitu. "Pre nego što se uopšte organizuje rad u produženom boravku, veoma je važno da naša prosvetna inspekcija proveri i utvrdi ispunjenost uslova za njegovu realizaciju u određenoj školi. Ove godine smo imali veliki broj zahteva škola za opremanjem prostora dodatnim školskim inventarom i odgovarajućim sredstvima koja su neophodna

za rad. Zahvaljujući ovakvoj organizaciji rada počele su da se bude dačke kuhinje, tako da smo opremali i trpezarije, kako bi deca u produženom boravku tu mogla da imaju odgovarajući neophodni obrok. U školama je počeo da funkcioniše i sektor za preventivno-zdravstveni nadzor, što podrazumeva kontrolu hrane od strane sanitarnih inspektora.", objašnjava Ljiljana Jovčić.

U septembru ove godine, Skupština grada Beograda usvojila je predlog izmene Odluke o finansiranju nastavnika razredne nastave angažovanih za obavljanje poslova u produženom boravku učenika trećeg i četvrtog razreda osnovnih škola, čime je omogućeno da ova usluga grada bude dostupna i učenicima koji pohađaju specijalne škole. Istovremeno, dopunom ove odluke omogućeno je da grad Beograd angažuje dodatne nastavnike razredne nastave i organizuje produženi boravak i za učenike prvog i drugog razreda u onim školama za koje nadležno Ministarstvo prosvete još nije dalo saglasnost. "Prvi put ove godine imamo i jednu specijalnu osnovnu školu gde su se roditelji izjasnili da bi, i za njihovu decu bilo vrlo korisno da ostanu u produženom boravku. To je osnovna škola "Dušan Dugalić", priča Jovčićeva. Ona je naglasila da je odluka o finansiranju produženog boravka jedna od retkih odluka koju su podržali svi odbornici u Skupštini Grada. Prema njenom mišljenju, primere dobre prakse treba da slede i druge škole koje imaju mogućnosti i ona se nada da će ovo biti dobar recept za ostale gradove u Srbiji.

UČENJE I ZABAVA: Jedna od škola u kojoj se organizuje produženi boravak do 18 sati jeste i osnovna škola "Veljko Dugošević". Dragana Simić je dvadesetogodišnja učiteljica, kojoj je ovo prvi posao po završetku učiteljskog fakulteta. U školi radi od početka ove školske godine, u produženom boravku za decu

DECA SU NENAPISANA
KNJIGA: Ljiljana Jovčić i
Ivana Mitrović-Dorđević

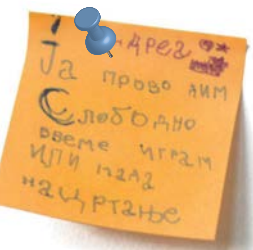
trećeg razreda. Učenici iz trećeg dva i trećeg tri odeljenja, mališani koje Dragana čuva dok provode vreme u produženom boravku, pravili su maske povodom Noći veštica 29. oktobra. "Meni je super kad moram da ostanem u školi posle časova, jer stignem da uradim domaće. Posle toga imamo radionice, a najviše volim kad pravimo nešto, neke reljefe, a obožavam i da crtam. Napolju igramo žmurke ili preskačemo uvijaču. Meni je baš zabavno u boravku i tražim sama da ostanem do pola pet, a mama mi radi do dva sata", ispričala je kroz osmeh Milica Jovanović iz trećeg tri. Anastasija Stojanović, iz trećeg dva, najviše voli kad se takmiče u pevanju i rekla je da ne bi išla kući da ne mora.

Nastavnica Dragana objasnila je kako izgleda jedan dan produženog boravka u njihovoj školi. "Boravak počinje od pola dva naest i većina dece je tu do pola pet. Pošto deo dece ostaje do šest, kolege i ja organizujemo dežurstvo do tog vremena. U razredu ima od 20 do 30 učenika i pravimo mešovita odeljenja. Kad se završi nastava imaju ručak, nakon čega se vraćaju u učionice i rade domaće zadatke ili vežbaju za kontrolni. Onda se dogovaramo šta ćemo da radimo tog dana. Uglavnom imamo likovne i psihološke radionice, igramo društvene igre. Uskoro ćemo praviti čestitke za prodajnu izložbu u školi. Najviše vole da seckaju, da lepe. Naravno, kad je lepo vreme igraju se napolju. Odlično se uklapaju i vole da ostanu. Dešava se da zovu roditelje da pitaju da li mogu još malo da ostanu. Po mom mišljenju, bolje im je ovde među vršnjacima nego samima kući", rekla je Dragana.

Hodnik škole bio je prepun roditelja koji su ubeđivali decu da moraju da krenu kući. Mama prvaka Filipa oduševljena je ovakvim radom sa decom, jer Filip stigne da uradi sve školske obaveze za naredni dan, a ona ne mora da juri po njega po završetku

radnog vremena. "Dok se ne vratimo sa posla, muž i ja nemamo drugog načina za čuvanje Filipa osim ovog. Produženi boravak nam veoma olakšava situaciju i zbog mogućnosti obroka u školi."

U SPECIJALNOJ ŠKOLI: Dodatnog izvršioca za čuvanje dece u produženom boravku ove godine dobila je i specijalna škola "Dušan Dugalić" iz Beograda. "Ove godine dobili smo mnogo više roditeljskih zahteva za produženim boravkom dece u našoj školi. Izuzetno je važno to što je gradski Sekretarijat za obrazovanje i dečju zaštitu imao sluha za naš problem i da su nam odmah po prijemu našeg zahteva pozitivno odgovorili. Formiranje jedne nove grupe dece u produženom boravku sa izvršiocom koji je defektolog nama mnogo znači, pošto u grupi imamo decu sa zdravstvenim problemima, decu sa autizmom, ali i sa višestrukim smetnjama u razvoju. S druge strane, roditelji su mnogo opušteniji kad znaju da sa njihovom decom radi stručan kadar", objašnjava Ivana Mitrović Dorđević, zaposlena u ovoj školi, a po obrazovanju diplomirani defektolog-logoped. "Sad imamo tri izvršioca u produženom boravku i to nam olakšava rad, jer decu možemo da podelimo u manje grupe i tako se više posvećujemo svakom detetu ponaosob. Svi zaposleni u školi su defektolozi i za izvršioca smo tražili isključivo defektologa, jer je za rad sa decom u specijalnoj školi neophodna ta vrsta obrazovanja", dodala je Ivana Mitrović Dorđević. Deca u produženom boravku su podeljena u dve grupe – na mlađe, od prvog do četvrtog i na grupu koju čine deca od petog do osmog razreda. "Našim roditeljima prevashodno je bitno da su deca bezbedna i ceo dan obuhvaćena vaspitno-obrazovnim procesom. Đaci rade domaće, potom imaju obrok gde ih učimo elementima ponašanja za stolom, jednom vrstom socijalizacije i samoopsluživanja. Nakon toga ide radni deo, usmerene aktivnosti, gde se bavimo razvojem govora i jezika, muzičkim vaspitanjem i psihomotornim razvojem", priča Ivana Novović, dipl. defektolog-oligofrenolog, vaspitač u produženom boravku. Ona je istakla da su na radionicama deca mnogo opuštenija i tad pokazuju svoj pravi potencijal. Pored navedenih aktivnosti, đaci ove škole mogu da prave sveće u voskarskoj radionici, igraju zumbu, organizuju pozorišne predstave, rade na kompjuteru. Pored dežurnog nastavnika, stalni nadzor obavljaju i dva medicinska tehničara. Lidija je samohrani roditelj i njena ćerka Vanja svakog dana ostaje u produženom boravku. "Vanja bi volela kad bi mogla da ostaje sa drugarima i subotom i nedeljom. Čim otvori oči, traži da je vodim kod njenih vaspitača."

ĐURĐICA BOGOSAVLJEVIĆ

Zima u letovalištu

Danas se u školama promoviše smeštaj hotelskog tipa u dvokrevetnim i trokrevetnim sobama, što je neadekvatno za organizovani boravak dece i nastavu u prirodi, kažu u gradskoj vlasti. U beogradskom Centru dečijih letovališta napominju da je u njihovim objektima sve podređeno deci, a i roditeljima – cena aranžmana u proseku je oko 12.000 dinara sa prevozom iz Beograda

“Pre 14 godina moja ćerka je imala sedam godina i problem sa krajnicima – trebalo ih je operisati. Jedan lekar nam je rekao da možda možemo da izbegnemo: idite na odmor na Mitrovac, na Tari. Tamo, rekao je, ima pogodna ruža vetrova za takve i druge zdravstvene probleme. Otišli smo da probamo... Ćerka mi je danas student i zbog ispita prošle zime nismo otišli na Mitrovac. Pre toga nismo nijednu zimu propustili – 14 godina”, kaže za “Vreme” Slavica Bulatović.

Za hotel “Mitrovac” na Tari Slavica ima samo reči hvala: “Ma, fantastično... Ja i više ne razmišljam da sad, eto zima je, idemo na zimovanje, na odmor. Ne. Osećam se kao da idem kod svoje rodbine...”

“Mitrovac” na Tari je jedan od četiri objekta za odmor u okviru Centra dečijih letovališta i oporavišta Beograd (pogledaj okvir “CDL Beograd”). Već više od pola veka ovaj Centar organizuje rekreativnu nastavu za školarce. S obzirom da dolazi vreme zimske rekreativne nastave, a ekonomska kriza je uveliko prisutna, roditeljima je svaki dinar bitan, a izbor aranžmana za zimski raspust je nešto zbog čega polako troše baterije kućnih digitrona.

Tim povodom, iz Sekretarijata za obrazovanje i dečju zaštitu grada Beograda, na početku ove školske godine stigla je preporuka beogradskim školama da se Saveti roditelja u svojim školama

upoznaju sa svim pogodnostima i prednostima koje grad Beograd, preko svog preduzeća – Centra dečijih letovališta, nudi korisnicima kako bi dobili najbolje usluge po najpovoljnijim cenama. Cena aranžmana u CDL-u nije menjana i prosek je oko 12.000 dinara sa prevozom iz Beograda. Sekretarijat takođe ukazuje na mogućnost ostvarivanja prava na regresiranje troškova boravka učenika na rekreativnoj nastavi za učenike od prvog do četvrtog razreda osnovne škole i troškova ekskurzije za učenike od petog do osmog razreda osnovne škole i za učenike četvrtog razreda srednje škole.

ZAŠTO CDL: “Vreme” je o “Mitrovcu” na Tari i drugim objektima Centra dečijih letovališta i odmarališta već pisalo u ranijim brojevima. Ipak, svoje drugačije, a jednako pozitivne utiske o odmoru provedene na Mitrovcu prenosi nam i Danica Tomković, koja je već 35 godina direktor Filharmonije mladih “Borislav Pašćan”, svojevrstne muzičke skupine 70-ak dece iz cele Srbije: “Mi smo filharmonija, a to znači da sa sobom moramo da nosimo sve moguće instrumente kada negde putujemo – imamo svu municiju. Da bi naš muzički kamp bio produktivan, tamo mora da postoje disciplina, odgovornost i druženje. To sve ima na Tari.” Danica Tomković još kaže da su na Tari uvek bili zadovoljni uslugom, posebno pohvaljuje tehničku službu, kaže da celokupno osoblje daje sve od sebe da bi ispunilo sve zahteve dece. Tokom svakog kampa organizuju koncert za sportiste koji se tada zadese na Mitrovcu. Najzanimljivija publika su mali fudbaleri, koji zaspu na polovini, priča Danica Tomković.

CDL Beograd

Oni su devedesetih svoje kampove organizovali na Dunavu, blizu Đerdapa. Bili su i tamo zadovoljni, kažu, ali posle prvog puta na Mitrovac više nisu ništa menjali. Do ove godine. Problem je novac. Iako je ponuda CDL-a veoma povoljna, Filharmoniji mladih "Borislav Pašćan" nedostaje čak sedamdeset odsto sredstava za muzički kamp. "Kao da su nam odsekli obe ruke, tako se osećamo jer ovog puta ne idemo."

Slavica Bulatović hvaleći usluge na Mitrovcu dodaje da njena ćerka svakog januara slavi rođendan na Tari. "Tamo nam naprave tortu, nabave svećice, a animatori će dati sve od sebe samo da zabave decu." Osim kvalitetne usluge, zimska ponuda na Mitrovcu na Tari nudi i ski lift i školu skijanja sa kompletnom opremom. Tu su i zatvoreni bazen i sauna, a od zabavnih sadržaja organizuju se ples, gluma, maskenbali, edukativni program – kvizovi, radionice i izleti. Tako osmišljenim sadržajima podstiču se socijalizacija dece, radoznalost i kreativnost, kao i sticanje novih znanja, ljubav prema prirodi i društvu kome pripadamo i koje moramo da čuvamo. Akcenat se posebno stavlja na sadržaje edukativnog karaktera.

Direktorka CDL-a Neda Novaković kaže da je u njihovim objektima sve podređeno deci: "Osoblje koje radi u našim objektima ima dugogodišnje iskustvo u radu sa decom i uvek se trudi da im izađe u susret i ispuni sve želje. Beg od gradske vreve, siguran boravak u prirodi, na čistom vazduhu, rekreacija i druženje uz kvalitetno osmišljene sadržaje, prava je slika rekreativnog odmora dece u objektima CDL-a."

Tokom boravka u objektima deca provode znatan deo vremena u kolektivnom životu, što utiče na socioemocionalni razvoj ličnosti. Susret sa načinom života i rada ljudi u tom kraju i njihovim običajima razvija se kod dece pozitivan stav prema ljudima i prirodi, pravilan odnos prema radu, učvršćivanje kulturnih i higijenskih navika, očuvanju prirode i životne sredine i rada se ljubav prema prirodi.

Na Mitrovcu postoje i tematske učionice poput paviljona "Pahulja" u kojima se uči o zaštićenim biljnim i životinjskim vrstama Tare; u paviljonu "Gora" – ekologija, istraživanje, istorija; u "Suncu" – logika, matematika, merenje; paviljon "Borovi" je likovno-kreativna radionica; paviljon "Zvezde" – pozorište, muzika, a u paviljonu "Srna" se uči o saobraćaju, snalaženju u prostoru...

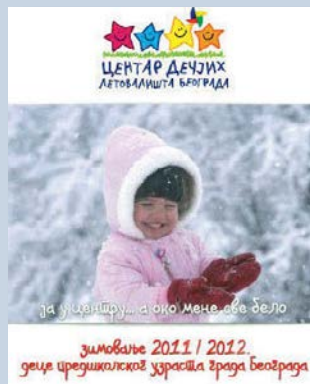
Još jedna od bitnih karakteristika rekreativne nastave u CDL-u jesu višekrevetne sobe. "Danas se u školama promoviše smeštaj hotelskog tipa u dvokrevetnim i trokrevetnim sobama, što je neadekvatno za organizovan boravak dece i za namenu koju imaju nastava u prirodi, zimovanje ili letovanje", kaže gradska sekretarka za obrazovanje i dečju zaštitu grada Beograda Ljiljana Jovčić. "Smeštaj hotelskog tipa ne može da pruži i odgovori na pomenute ciljeve, već može biti kontraindikovani i stresan za decu kada je u pitanju organizovan boravak. Od toga s kim će biti u sobi, od bezbednosti i kontrole nad decom pa do toga da se u istom smeštaju nalaze i drugi gosti kojima deca i njihov boravak u datom trenutku nisu prioritet i interes", dodaje Jovčićeva.

U sezoni zimovanje 2011/12, najveća popunjenost kapaciteta CDL-a bila je u martu i to su bili mališani iz beogradskih predškolskih ustanova, dok je u decembru, januaru i februaru zabeležena

Centar dečijih letovališta osnovan je 1956. godine kao specijalizovana, namenska ustanova za organizovanje odmora i rekreacije dece predškolskog i osnovnoškolskog uzrasta po redovnim programima rada (rekreativni boravak dece predškolskog uzrasta i nastava u prirodi). Osnivač je grad Beograd. Prošle godine obeleženo je 55 godina postojanja ove ustanove.

Hoteli Centra dečijih letovališta Beograd su "Mitrovac" na Tari (620 ležaja), "Stanišinci" na Goču (105 ležaja), "Bukulja" u Arandelovcu (160) i "Rudnik" na Rudniku (120) sa ukupnim kapacitetom od 1005 ležaja. Svi objekti CDL-a su izgrađeni namenski za potrebe rekreativnog boravka dece, raspolažu potrebnim prostorijama za dnevni boravak dece, učionicama, TV salama, salama za večernje zabavne programe, sportskim terenima sa potrebnom opremom.

Od osnivanja pa do danas kroz Centar dečijih letovališta prošlo je 1.250.000 korisnika usluga. Oblici rada koji se sprovode u Centru su nastava u prirodi, letovanje i zimovanje osnovnoškolske i predškolske dece, sportske pripreme svih uzrasta, izleti i ekskurzije, edukativni kampovi i radionice. Sekretarijat za obrazovanje i dečju zaštitu grada Beograda kupovinom novih kreveta, posteljine, dušeka, ugradnjom nove stolarije, popravkom kotlarnice, obezbeđivanjem energenata, donacijom kuhinje na Mitrovcu na Tari, postavljanjem "biorotora" (sistem za prečišćavanje otpadnih voda) na Mitrovcu na Tari i osiguranjem imovine učestvovao je u opremanju objekata CDL-a kako bi najmlađi imali najbolje uslove za boravak. Takođe, Centar dečijih letovališta obezbedio je novu opremu za animatore i kreatore, formirane su priručne biblioteke u svim objektima u saradnji sa Bibliotekom grada Beograda i uveden je ISO 9001:2008 (sistem menadžmenta kvaliteta). U toku je proces uvođenja HACCP sistema, koji će ishranu dece u objektima učiniti još bezbednijom, kvalitetnijom i sigurnijom.

manja popunjenost objekata CDL-a u odnosu na prethodne godine.

U vreme zimskog raspusta gosti CDL-a su uglavnom deca do 15 godina starosti, i to deca osnovnoškolskog uzrasta iz Beograda i unutrašnjosti Srbije (Kragujevac, Sombor, Kraljevo, Novi Sad...), deca koja pohađaju školu matematike "Arhimedes" iz Beograda (redovni gosti i u zimskom i u letnjem periodu), sportske ekipe (karate klub "Čukarički" i dr.), računarska škola "Sistem pro" kao i razne individualne grupe.

U Centru dečijih letovališta kažu da cene aranžmana za predstojeću sezonu 2012/2013. nisu menjane jer su svesni krize i ekonomske situacije roditelja, kojima se uvek trude da izađu u susret.

BEOGRADU URUČENA NAGRADA ZA USPEŠNU IMPLEMENTACIJU SAP PROJEKTA

Zamenica gradonačelnika Beograda Tatjana Pašić primila je na današnjoj svečanosti u Pragu nagradu koju je Beograd dobio za najbolju implementaciju SAP projekta u Centralnoj i Istočnoj Evropi. Za uvođenje SAP poslovnog softverskog rešenja, Grad Beograd osvojio je treće mesto u kategoriji velikih preduzeća i javnih institucija. Ovo je prva takva nagrada koju je osvojila neka javna institucija na području bivše Jugoslavije.

Izbor za najbolji SAP projekat obuhvatio je projekte sprovedene u 13 zemalja u tri kategorije. Danas više od 400 gradova širom sveta koristi SAP rešenja za upravljanje svojim finansijama. "Ponosni smo zbog ove nagrade jer ona predstavlja krunu dvoipogodišnjeg rada velikog broja ljudi u Beogradu i dokaz je da naša prestonica može da stane rame uz rame sa najvećim gradovima sveta. Ovaj projekat nam je omogućio bolju finansijsku kontrolu u ovim ekonomski teškim vremenima", izjavila je Tatjana Pašić, dodajući da će zbog manjeg priliva u gradski budžet SAP pomoći u efikasnijem upravljanju rashodima. Zamenica gradonačelnika je objasnila i da je reč o investiciji koja na duži rok donosi izuzetno velike uštede svakom korisniku. "U poslednjih pet godina samo su tri nagrade ovog tipa dodeljene za naš region, ali je Beograd prvi iz javnog sektora. Zahvaljujući SAP projektu, danas imamo mogućnost da manji broj ljudi posao

obavlja efikasnije, što takođe donosi uštedu. Beograd postaje konkurentniji za privlačenje stranih investicija, što je jedan od prioriteta ove gradske vlasti u naredne četiri godine, a takođe nam daje mogućnost da lakše dođemo do nekih grantova ili pristupnih fondova", zaključila je Tatjana Pašić. Kao tržišni lider u poslovnim aplikativnim softveru, SAP pomaže kompanijama i organizacijama da efikasnije rade, omogućavajući, takođe, da više od 195.000 korisnika radi profitabilno i imao održiv rast.

GRAD I OVE GODINE POMAŽE PROJEKTE IZ OBLASTI KULTURE

Grad i Sekretarijat za kulturu grada Beograda i ove godine finansijski će pomoći projekte iz oblasti kulture, najavila je danas resorna sekretarka Katarina Živanović.

Ona je naglasila da je konkurs za prijem projekata raspisan 25. oktobra, a rok za podnošenje prijave važi 20 dana od njegovog raspisivanja.

"Pravo podnošenja prijave na konkurs imaju ustanove kulture čiji osnivač nije grad Beograd, to jest udruženja u kulturi, umetnici, kao i drugi subjekti u toj oblasti. Predmet konkursa su projekti u oblasti bibliotečko-informatičke delatnosti, zaštite kulturnih dobara, muzičkog stvaralaštva, vizuelne umetnosti, kao i scenskog i amaterskog stvaralaštva", navela je Živanovićeva.

Ona je dodala da konkurs obuhvata projekte iz oblasti kinematografije i audio-vizuelnog stvaralaštva koji podstiču razvoj filmskih manifestacija u gradu, kao i druge programe, poput edukativnih i sličnih radionica. Konkurs se ne odnosi na projekte u oblasti izdavaštva i filmske produkcije. Detaljne informacije zainteresovani mogu videti na sajtu grada Beograda www.beograd.rs u rubrici Gradski oglasi.

NA UMCI OTVOREN CELODNEVNI BORAVAK ZA DECU I OMLADINU SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Celodnevni boravak za decu i omladinu sa smetnjama u razvoju na Čukarici zvanično je počeo sa radom. Boravak je adaptiran i opremljen u Školi za osnovno i srednje obrazovanje sa domom "Sveti Sava" na Umci i prima do petnaestoro dece i mladih uzrasta od 7 do 27 godina, koji do sada nisu bili obuhvaćeni drugim vidovima socijalne zaštite. Usluge boravka istovremeno može da koristi i 150 dece iz škole "Sveti Sava". Boravak je počeo da prima prve korisnike u junu, kada su i roditelji i deca dobili podršku u procesu prilagođavanja na novo okruženje.

Deca i mladi sa smetnjama u razvoju podržavaju se u usvajanju praktičnih veština koje su neophodne za svakodnevni život, kako bi se omogućila njihova veća nezavisnost i podstakao njihov razvoj. Program realizuju psiholozi, defektolozi, fizioterapeuti, negovatelji i medicinsko i ostalo stručno osoblje. Celodnevni boravak ima opremljenu senzornu sobu, a u radu se koristi didaktički materijal iz Montessori programa. Svakodnevno je organizovan prevoz korisnika školskim minibusom od kuće i nakon boravka. U vozilu se uvek pored dece nalaze roditelji, dvoje negovatelja i medicinska sestra. Usluge Celodnevnog boravka za sve korisnike su besplatne.

POZOVITE *284 ZA INFORMACIJE O BEOGRADU

Turistička organizacija Beograda je sugrađanima i gostima glavnog grada omogućila uslugu pozivanja kratkog telefonskog broja *284 za dobijanje potrebnih turističkih informacija.

Umesto pozivanja punog fiksnog broja nekog od turističkih informativnih centara Turističke organizacije Beograda, od sada postoji mogućnost da biranjem *BTI (beogradske turističke informacije) odnosno pozivanjem broja *284 sa mobilnih telefona korisnici budu automatski preusmereni na fiksni broj turističkog informativnog centra, po ceni jednakojoj pozivu originalnog fiksnog broja.

Korišćenjem ove usluge, Beograđani i turisti mogu lakše i jednostavnije da dobiju informacije o dešavanjima u Beogradu, manifestacijama, turama razgledanja grada i druge servisne informacije, a da ne moraju da pamte originalne fiksne brojeve info-centara. Uslugu pozivanja kratkog broja omogućila je Turistička organizacija Beograda u saradnji sa kompanijom "go4star". Usluga je trenutno dostupna na teritoriji Srbije, za korisnike mobilnih operatora Telekom Srbija i VIP Mobile.

► **lisicaizdrat**

piše: *Ljubomir Živkov*

Zahvalnica Klodu Lelušu

Mrzim netolerantne ljude: sve bih ih pobio!

Kao protivnik smrtne kazne protivim se dakako i atentatu, kome pribegavaju bolesnici kad pucaju na papu ili Džona Lenona, ali i atentatu kao krajnjoj meri na koju se odluče profesionalci, a koji u zločin zakorače sa nekom računicom, bilo kako bilo, ako držiš da ni država oličena u sudu ne sme okrivljenog da liši života, onda te i glasine o tome da šefu države neko radi o glavi moraju uznemiriti.

Moj strah od nagle krvi toliki je da poričem i mnoštvo situacija u koje drugi ljudi veruju: nabijanje na kolac, kakva sumanuta ideja, produkt uma zrelog za lečenje u specijalizovanoj ustanovi, to nije nikome živom urađeno, daj, čoveče, rekli bi mi, dosadan si, to ti je bilo u lektiri, čitao si Andrića, ma jesam, ali zar to nije fikcija? Imam problem i sa razapinjanjem na krst (protiv uskršnuća ne bih imao ništa), to što se desilo na Veliki petak šta je drugo nego metafora, mit: kao što se u grčkoj mitologiji zbivaju čudesa, morbidarije i okrutnosti, tako i hrišćanstvo ima svoj temeljni mit, svoju bajku iz koje bi posle da se napaja nadom i verom u večni život.

Ima verovatno u psihologiji (psihopatologiji, dobro) i taj moj sindrom poricanja zla, ali čak ni ja ne poričem silna smaknuća kojima je pribegavala država, Mišel Fuko pominje čerečenje osuđenika (kakav izraz! u to vreme već postoji štampa koja atrakciju potanko opisuje!), nesrećnikovo se telo pokazalo žilavijim nego što je planirano, a nije bilo probe, te je dželat, pritrčavši, presekao ligamente ne bi li trup ostao bez udova, šta pa reći o giljotini o kojoj već pomenuti g. Fuko veli da je u jednom periodu klopala kao šivača mašina... Jedan je osuđenik pismeno zahtevao da bude pogubljen licem okrenutim naviše, ama je zakonodavac smislio da giljotinirani ode sa ovog sveta pognute glave, a da ga sečivo, krik ondašnje mode, potrefi u potiljak (pomenuti zatočnik dao je onda da mu sa na potiljku istetoviraju crtice uz propratni tekst OVDE ISEĆI).

Tragični kraj bračnog para Čaušesku (gde ni muž ni žena nisu bili nikakve cvečke, pre bi se reklo naoborot) i ja sam gledao na televiziji, i ne mogu da se tadašnjem sebi načudim niti da se dovoljno nastidim: bio sam deo svetine koja orgija oko gubilišta, koja se okupila oko giljotine ili oko vešala i gleda kako će ljudski život kraljeubice ili kakvog pobunjenika biti prekinut, samo što sam ja pogubljenje pratio preko televizije, u Juhorskoj ulici, eto, ne znam više ni ondašnji svoj kućni broj.

U biti smrtne kazne zar nije biti osveta, nasilje koje je uvek zakasnelo i koje bi da poravna prethodno nasilje, a samo se prethodnom krvoproliću pridružuje (daj prodi se toga krvoprolića, ima injekcija koja ne izaziva ni unutrašnje krvarenje, ima vešanje, električna stolica, u istoriji smrtne kazne davljenje zauzima isto ugledno mesto...). Smrtna kazna zar ne očituje tešku, programsku nevericu pravosuđa u to da bi se osuđenik mogao ikada imalo popraviti i istinski pokajati, o, on se kaje, to mu veruju, ali kaje se

što nije pažljivije planirao zločin i što nije umakao organima gonjenja; i osuda na doživotnu robiju odaje da je društvo diglo ruke od prevaspitavanja izvesnog broja ili pre izvesnog tipa zlikovaca, ali dok si na doživotnoj robiji može se pronaći neki dokaz da nisi ti baš toliko kriv, suđenje se može ponoviti, može te vladar pomilovati, dočim kad streljački vod obavi svoje, kad krvnik skine masku (koju je probao kod šnajdera! ogledao se kroz one rupe!) i kad trgne u svojoj radionici prvu rakiju nakon završene šihte – završilo se sve.

Kad je film Kloda Leluša "Život, ljubav, smrt" – sniman šezdeset osme ili devete godine – mogao dospeti u farkaždinski ili zrenjaninski bioskop? Nedelju dana pošto je prikazan u Beogradu, e, taj me je film kao starijeg maloletnika odbio ja mislim zauvek od smrtne kazne. (Nisam ni dotad nikad rekao "ma ja bih to sve po-streljao, da mi neko samo da vlast na dva* dana" – na smrtnu kaznu gledao sam kao na naviku čovečanstva koja doduše nije za podičiti se, ali protiv koje nisam planirao da išta lično preduzmem.)

Glavnu ulogu igrao je Amidu, glumac koga sam ispustio iz vida i koga sam nedavno prepoznao u nekom novom filmu, eno ga Amidu, otkud ti znaš tog glumca, znam ga iz Banata, i znam ga dok je čekao giljotinu: on i režiser rekli su mi kako stvari stoje i ja im ovim putem zahvaljujem.

Kad sam prvi put čuo za atentat na Ibarskoj magistrali mislio sam da je stvar odveć spektakularna, nisam verovao da država cilja svoje građane kamionima, šleperima, prikolicama; isto mi se desilo i sa Đinđićem i incidentom kod hale koju su tad svi zvali Limes (sad to Limes ne čujem, ispalo iz optičaja), dvaput sam bezbednosno podbacio, pa opet, bilo mi je smešno kad se jedan građanin zakrvio sa počasnom pratnjom Borisa Tadića, kad su prestupnika kobre vijale po Senjaku i nisu mogle da ga stignu; ne verujem ni da je neko novom predsednika radio o glavi, nadam se da ću sad biti dvaput u pravu.

Iako vršnjaci i sunarodnici ne slažemo se gotovo ni u čemu, ali kao što se ja radujem kad idem na svirku i kad mi je futrola sa basprimom ispred suvozačkog sedišta, tako se i Vi, g. predsedniče, radujete kad ste u koloni pod pratnjom. Mogu ja tamburu da stavim na zadnje sedišta ili u gepek, ali volim da je pored mene, pravi mi društvo; kad god skrenem udesno basprim se nagne na mene, svaki put ga odgurnem, strpljivo i blago kao da je kuće koje me ometa u vožnji, zašto ovo pišem, pa vozim se službeno i ne bi mi bilo prijatno da se ispred mene i basprima odjedared stvori džip, pa bio i policijski, a da sa strane neko kome se moj stil pisanja ne dopada otvori vatru, zato, kraj svih razlika kojima se obojica, gle, ponosimo – long life, President, one hundred percents!

*a šta posle?!

Bio sam drzak, ali nikad ohol

“Mojim prelaskom u Zvezdu, Budućnost je, osim postavljanja reflektora na gradskom stadionu, dobila i veliko obeštećenje. Pored toga, Miloš Slijepčević je pristao i na to da, u sklopu mog prelaska u Zvezdu, Robne kuće Beograd preuzmu titogradsku fabriku tekstila Titeks, sa sve magacinima prepunim Titeksovih džempera i ostale garderobe. Smiješno zvuči, znam, ali, vjerujte, čak i u odnosu na ugovore koje potpisuju današnji fudbaleri, moj ugovor sa Crvenom zvezdom nije bilo tako loš”

“**D**ejan Savićević i Miloš Milutinović su dva najdarovitija igrača u jugoslovenskom fudbalu. Jedina dva igrača koja su na vrhuncu moći mogla da budu broj jedan na svetu. Zašto samo njih dvojica?”, pita se u knjizi *Samo bodovi mogu obećati* Božo Koprivica. A onda i odgovara:

“Zato što su sve radili u pokretu, u brzini. Njihov dribling bio je uvek prema napred, prema голу. Imali su silovit dribling telom: kao vidra, kao jelen, kao ris. Zato što su imali strašno osećanje prostora, tačan, blag pas. Pas kao kineski akvarel i pas preko pola, pola i više terena, kao talas i čist kao pučina u podne. I zato što su bili veliki strelci. Savićević je gotovo uvek posle driblinga išao na šut. Kakva je to *uznemirujuća glad* za golovima. Golovi uvek lepi za oko. Uzbudljivi, katarzični.”

Kažu da Dejana Savićevića u Milan nije doveo trener, nego vlasnik i predsjednik kluba.

Na primjedbe onih koji su ga ubjeđivali da, prije konačne odluke, ipak dobro razmisli o tome da li je baš Savićević ta Milanova idealna *desetka*, Silvio Berlusconi je imao spreman odgovor:

“Možda ste u pravu, možda bi trebalo da razmislim... Ali, znate, kada Savićević igra, na stadionu se, sama od sebe, upale sva svjetla; čim izađe, pada mrak.”

Tako je budući *Il Genio* stigao u Milan.

Nakon briljantne fudbalske karijere i ne baš uspešnog eksperimenta na mjestu selektora reprezentacije Srbije i Crne Gore, Dejan Savićević na čelo crnogorskog fudbalskog saveza dolazi 2001. Za razliku od fudbalskih saveza zemalja bivše Jugoslavije koje godinama potresaju brojni skandali, Geniju je nekim čudom ipak uspjelo da tako nešto izbjegne.

“Poslije raspada državne zajednice Srbije i Crna Gora, imali smo sreću da se sa

Fudbalskim savezom Srbije razidemo prijateljski; podijelili smo se onako kako smo se i dogovorili: sedamdeset i pet procenata njima, dvadeset i pet nama”, kaže Dejan Savićević. “Pored toga, za razliku od Srbije, kod nas nema rasipanja; sve je racionalno i skromno. Ali, ni mi nijesmo prošli bez lomova: mali smo savez, nedostaje novac, problemi sa igračima, sudijama, smjena Zlatka Kranjčara sa mjesta selektora crnogorske reprezentacije...”

“VREME”: Nakon Kranjčarove smjene, crnogorski mediji su pisali da se miješate u rad selektora, da ste u Fudbalski savez Crne Gore uveli strahovladu...

SAVIĆEVIĆ: Ne samo to! Poslije Kranjčarove smjene pisali su i da sam čovjek koji ne može da podnese tuđi uspjeh, da sam zalutao u fudbal... Odakle sam zalutao?! Iz Crnogorskog narodnog pozorišta ili iz Zvezde i Milana?! ►

Kada je riječ o Kranjčaru, nijesam jedini koji je sa njim imao problem; na Kranjčara su se konstantno žalili i igrači i ljudi iz uprave. Drugo, nije istina da se selektorima miješam u posao; imaju potpunu slobodu. E, sad, to što razgovaramo o sastavu tima, o strategiji, što traže moje mišljenje... Pa, igrao sam fudbal, ne hokej; valjda znam šta je šta. Ali, tako vam je u malim sredinama: uvijek ćete naći one koji misle da će, omalovažavajući druge, lakše izaći na kraj sa sopstvenom beznačajnošću. Takav smo mentalitet... Znam, tu sam rođen, ovdje započeo svoju fudbalsku karijeru.

Karijeru ste započeli u FK Budućnost?

Moji fudbalski počeci su vezani za Mladost, mali titogradski klub u koji sam došao 1981, kao petnaestogodišnjak. Prije toga, lopte sam igrao svuda – na ulici, u dvorištu, u školskom igralištu... Uglavnom po neravnom, nesređenom terenu, što mi je kasnije mnogo pomoglo. Zašto? Zato što sam, za razliku od djece koja su igrala na gradskim, uređenim stadionima i igralištima, morao da vodim računa o svakoj nijansi: naučio sam da osluškujem loptu, da je osjetim, da unaprijed predvidim gdje će otići. Sve finte, sve važne driblinge sam naučio na ulici. Kao trinaestogodišnjak igrao sam sa ljudima koji su od mene bili stariji više nego duplo. A to je posebna škola, znate...

U kom smislu?

Tu se kalite. Igrate, iako nemate sudiju koji bi vas zaštitio i svirao vam faul. Ta pozicija nije laka: imate trinaest godina i strašno vas nervira to što vas ostali ne uvažavaju. Tretiraju vas kao dijete, što je u tim godinama strahovito uvredljivo. E, onda gledate da se nametnete. Kako? Ulica vas očvrstne, nauči da uzvraćate udarce; pomogne vam da shvatite da ekipu i publiku ne osvajate samo darom, talentom, nego i bezobrazlukom, jednom dozom drskosti.

O toj vašoj drskosti na terenu je, ne bez simpatija, pisao i veliki Bogdan Tirnanić...

Bogdan Tirnanić je bio u pravu: najvažnija lekcija koju sam naučio igrajući ulični fudbal bila je da ću, pokažem li na terenu slabost i nesigurnost, kod protivnika izazvati poriv da me zgazi. Zato se nikada nijesam predavao: krenem i, ako ne prođem jednom, nastavljam drugi, treći put, sve dok ne uspijem... Jeste, bio sam drzak; ali ohol, ohol nijesam bio nikada.

Ko su bili vaši fudbalski uzori?

Najviše sam volio Maradonu; prije njega, Vladimira Petrovića Pižona, Antu Miročevića, Safeta Sušića... Imao sam čast da u reprezentaciji Jugoslavije igram sa Safetom Sušićem.

Igrali ste i protiv Maradone?

Iako ga nijesam lično upoznao, protiv Maradone sam igrao na Svjetskom prvenstvu u Italiji 1990. Pored Pelea, po mom mišljenju, Maradona je najveće čudo u istoriji fudbala.

Kakav je osjećaj igrati sa "čudom", sa sopstvenim uzorom?

Evo, reći ću vam: Budućnost je 1983. od Hajduka u Splitu izgubila 4:1. Iako rezerva, neka sam uspio da se dočepam klupe i da iz prikrajkica posmatram kako se zagrijavaju tadašnje velike zvijezde jugoslovenskog fudbala – Blaž Slišković, braća Zlatko i Zoran Vujović. Nijesam mogao da dišem od sreće i uzbuđenja što sam uopšte došao u priliku da igram sa njima. E, sada zamislite kako je bilo sa Maradonom! Iako sam te 1990. bio već afirmisan igrač, izvinite, u odnosu na Maradonu sam bio tek... Da ne pričamo! Gledao sam ga sa divljenjem. Nevjerovatan, vanserijski talenat!

Tokom karijere, ko je bio vaš najbolji saigrač?

Lopta! Kao fudbaler, bio sam izraziti individualac. Više od bilo čega, na terenu sam volio dribling. Dakle, ne mogu da kažem da sam bio neki izraziti realizator; više sam volio da izdriblam jednog, dvojicu fudbalera, da dodam loptu... Kada sve saberete, vidjećete da sam u karijeri imao najviše takozvanih zadnjih pasova.

Zar gol nije glavni cilj?

Imate igrače kojima je gol sve; meni nije bio. Živio sam za dribling.

Šta je dribling?

Dribling je muški princip, moć; on je najveća čar ovog fantastičnog sporta. Dribling je sredstvo pomoću koga razvaljujete protivnikovu odbranu, način na koji mu pokazujete da ste jači. Tu se vidi majstorstvo. Evo, da vas nešto i naučim: u fudbalu je najvažnije zauzeti poslednjih trideset metara; ako ste majstor, tu pravite višak igrača i stvarate šansu za gol. Ostalo može biti i stvar trenera, strategije i taktike pomoću kojih postavljate sistem igre. Ali, ako u poslednjih trideset metara nemate kvalitetnog igrača koji na određenim pozicijama mora da stvori šansu, koji je sposoban da odigra jedan na jedan, do cilja ćete teško doći... Kao fudbaler, čini mi se da sam imao urođeni talenat za dribling.

U pitanju je, dakle, talenat, ne vježba?

A, ne, ne... Dribling imate ili nemate. Neko bi rekao da je u pitanju božji dar; pošto nijesam vjernik – dijete sam komunizma – vjerujem da je riječ o majci prirodi. U fudbalu, recimo, možete naučiti da trčite, da taktički napredujete;

ali ne možete naučiti dribling, zadnji pas. Pele, Maradona ili Mesi su se rodili sa tim darom. Postoje fudbaleri koji nemaju talenat, ali imaju upornost; to zovem mehaničkim driblingom. Za razliku od Mesija, Kristijano Ronaldo, na primjer, dribla mehanički.

Šta je mehanički dribling?

Ako prema protivniku krećete iz vodeći fintu i ako pritom ignorišete njegov stav, njegovu emociju ili reakciju, to se zove mehanički dribling. Dakle, nešto ste unaprijed naučili, izvježbali i ne interesuje vas saigrač; doživljavate ga kao sredstvo. E, za razliku od Ronalda, Mesi krene u napad, vaga na lijevu stranu i, ako pro-

tivnik to ne prihvati, ne proguta mamac, on pokušava zdesna. Neće da ga pobijedi onamo gdje je ovaj slab, nego tamo gdje je najjači. Hoću da kažem da Mesi prati saigrača, uvlači ga u igru, u nadmetanje, sa njim ulazi u odnos.

I sami ste bili takav igrač?

Jesam. Uvijek sam više volio takozvani prirodni dribling; mehanički sam prezirao. Bilo mi je važno da sa protivnikom ostvarim odnos, da gledam kako reaguje; to znači da ga uvažavam. E, sad, dribling je takav: ako protivnika jednom pređete, možete se vratiti na sredinu terena i ponovite fintu. Ni to nijesam volio. Naprosto, ako ste nadmoćni, ako ste bolji igrač, nema potrebe da protivnika ponižavate. Pustite! Publika je dovoljno pametna da i bez tog nepotrebnog javnog poniženja i omalovažavanja može sama procijeniti ko je bolji. Dakle, po mom mišljenju, u driblingu, u zadnjem pasu je uživanje, strast, radost igre.

Da li kod današnjih mladih igrača prepoznajete tu radost igre?

Nažalost, danas je u fudbalu sve manje strasti. Ona se možda zadržala samo još na ulici, u malim, provincijskim klubovima...

Kada ste vi iz svog malog, provincijskog kluba – Mladosti – prešli u Budućnost?

U jesen 1983; sledeće godine, kao osamnaestogodišnjak, postao sam standardni prvotimac Budućnosti. U početku sam se mučio – tražio sam mesto u timu, pokušavao da se uklopim; u junu 1986. sam se konačno stabilizovao i počeo da igram na vrhunskom nivou. A sjećam se i svoje debitantske utakmice: Buduć-

❑ **“Bez obzira na to što su se Crna Gora i Srbija rastale, Zvezdu i dalje doživljavam kao svoj, domaći klub. Naprosto, to je moja domovina...”**

nost – Crvena zvezda; oktobar 1983, stadion pun kao šipak. Kada sam dao gol, publika je bila u delirijumu... Bilo je drugačije vrijeme, drugačiji načini života.

Šta je bilo drugačije?

U Jugoslaviji je sport bio izuzetno važan; država je o tome vodila računa... I prije nego ću postati ozbiljan fudbaler, još kao dječak, u podne u ponoć sam znao da izbiblam kompletan sastav Budućnosti, Partizana, Crvene zvezde, Hajduka, Dinama, Veleža, Vardara, Željeznčara, sastav reprezentacije... Ma koliko se trudili, danas ćete teško naći dječaka koji bi vam nabrojao tim fudbalske, košarkaške, rukometne ili vaterpolo reprezentacije Crne Gore; ali će vam, bez problema, reći ime nekog i najpoznatijeg ministra u crnogorskoj vladi. Kažem vam: sve je otišlo dodavola!

Sa Milanom Živadinovićem na čelu, Budućnost je te 1986. napravila bum: u Splitu smo

dobili Hajduka, u Beogradu sa Partizanom i Crvenom zvezdom igrali neriješeno, u Titogradu ređali pobjede. U velikoj Jugoslaviji, u kojoj su ipak postojali neki kriterijumi, Budućnost je te godine bila treća na tabeli. Imali smo i odličan tim: braća Brnović, Leković, Janović, Vlahović, Vujović, Stanisavljević, Pejović, Mugoša, ja... Proglašen sam za otkriće sezone. Moje fotografije su se nalazile na svim naslovnim stranim – od “Ilustrovane politike” preko “Tempa” i “TV Novosti”.

I, kako ste se nosili sa tolikom slavom?

Bio sam zbunjen iako mi je imponovalo. Očekujući da se novine za koje sam dao intervju konačno pojave na kiosku, cijele nedjelje od uzbuđenja nijesam oka sklopio. Polako sam postajao nova jugoslovenska zvijezda.

Kada ste prvi put shvatili da ste postali ozbiljan fudbaler?

Iskreno, oduvijek sam znao da ću biti fudbaler. U to sam vjerovao.

A porodica? Je li vas podržavala?

Otac me je podržavao; sa službenih puteva bi mi donosio lopte, dresove, kopačke... Nasuprot ocu, majka je uvijek pravila probleme. Tjerala me je da učim, ali je, priznajem, nijesam mnogo slušao. Često sam, jureći na treninge, bježao sa časova, pa sam treći i četvrti razred srednje škole morao da polažem vanredno. Negdje 1986, kao standardni igrač Budućnosti, donio sam platu koja je bila veća od ukupne očeve i majčine godišnje zarade.

Čime su se bavili vaši roditelji?

Otac je bio jedan od direktora u Željezničko-transportnom preduzeću “Titograd”; majka – službenica.

Nedugo pošto ste, kako kažete, proglašeni za otkriće sezone, dobili ste ponudu da pređete u Crvenu zvezdu. Da li je tačno da je za vas istovremeno bio zainteresovan i Partizan?

Ne samo Partizan. Te 1988. sam dobio ponude tri najveća jugoslovenska kluba: Crvene zvezde, Partizana i Hajduka. Hajduk je nudio najbolje uslove, Partizan, iako najuporniji, nikada dovoljno određen i konkretan, dok je Zvezda od prvog momenta igrala otvorenih karata: znali su šta hoće, imali direktnu ponudu.

Šta je bilo presudno da odaberete Zvezdu?

Zvezda mi je bila najbliža. A i ljudima iz njihove uprave sam već bio dao riječ. Razgovarao sam sa Milošem Slijepčevićem, predsjednikom Zvezde, i Nastadinom Begovićem, Crnogorcem porijeklom iz Danilovgrada. Često su dolazili u Titograd, donosili mi poklone, mom mlađem bratu dali posao u Robnim kućama “Beograd”.

Miloš Slijepčević je bio direktor Robnih kuća Beograd?

Tako je. Mojim prelaskom u Zvezdu, Budućnost je, osim postavljanja reflektora na gradskom stadionu, dobila i veliko obeštećenje. Pored toga, Miloš Slijepčević je pristao i na to da, u sklopu mog prelaska u Zvezdu, Robne kuće “Beograd” preuzmu titogradsku fabriku tekstila Titeks, sa sve magacinima prepunim Titeksovih džempera i ostale garderobe. Smiješno zvuči, znam, ali, vjerujte, čak i u odnosu na ugovore koje potpisuju današnji fudbaleri, moj ugovor sa Crvenom zvezdom nije bilo tako loš.

Kažu da je oko vašeg prelaska u Zvezdu morao da interveniše tadašnji državni vrh, tačnije – član Predsjedništva SFRJ Veselin Đuranović.

Da, to je tačno. Iako partizanovac, Đuranović je, poslije silnih peripetija, na jednoj večeri konačno *presudio*:

“Ma, pustite dječka da ide gdje hoće!”

O kakvim silnim peripetijama govorite?

Budući da je kompletna uprava Budućnosti bila *crno-bela*, od prvog momenta su pokušavali da me usmjere ka Partizanu. Negdje u januaru 1988, putujući petnaestak sati automobilom, po stravičnom nevremenu, Slijepčević, Begović, Vladimir Cvetković i Dragan Džajić stigli su u Budvu na pregovore sa mnom. Zvezda je u martu te godine trebalo da igra meč sa madridskim Realom; računali su na mene. O svom uzbuđenju ne moram ni da govorim. E, onda su čelnici Budućnosti iznenada odlučili da pregovore odlože za jun, poslije čega je među nama izbila velika svađa; te zime sam odbio da odem sa njima na pripreme. Sačekao sam 20. jun i potpisao ugovor sa Zvezdom. Istog dana, ugovor je potpisao i Darko Pančev. U međuvremenu, ovi iz Partizana su *sredili* da dobijem poziv za vojsku...

Kako to?

Lijepo! U junu 1988. sam dobio poziv za JNA i, čim sam potpisao ugovor sa Zvezdom, uredno sam se javio u kasarnu u Beogradu. Međutim, prije polaganja zakletve – što je jedinstven slučaj – odnekud je stiglo naređenje o mojoj prekomandi u Makedoniju, u Skoplje. E, onda se u “slučaj” umiješao dobri, stari Miljan Miljanić. Formirao je takozvanu sportsku četvu, pa sam se, poslije četiri, pet mjeseci služenja vojnog roka u Skoplju, konačno vratio u Beograd.

Šta je sportska četa?

Miljan Miljanić je, uz pomoć generala Veljka Kadrijevića, tadašnjeg načelnika Generalštaba, obezbijedio da svi jugoslovenski ▶

reprezentativci – Boban, Janović, Jakovljević, Andrijašević, Asanović, Pantić, Bogdanović, ja – vojni rok služe u Beogradu. Tako smo prije podne boravili u kasarnama, a po podne, kako bi održali formu, na stadionima i na treninzima. Naravno da smo na taj način, u odnosu na ostale vojnike, bili privilegovani.

Kako pamтите Miljana Miljanića?

U fudbalskom svijetu, Miljan Miljanić je predstavljao čudo! Ono što je Tito značio u političkom i društvenom životu SFRJ, to je Miljan značio u jugoslovenskom sportu. Od Slovenije do Makedonije, o njemu ste i tada a i danas mogli da čujete samo riječi hvale. Bio je širok čovjek, veliki stručnjak koji je pomagao svima, naročito mladim i talentovanim. Veoma sam ga cijenio, od njega mnogo naučio...

Šta ste naučili od Miljana Miljanića?

Gledajući me kako se nerviram, kako burno reagujem, Miljan me je, recimo, učio da se ne sjekiram oko onoga na šta ne mogu da utičem. Znaite, kada gubite 1:0, morate da grizete, da se tučete, da na sve načine pokušate da pobijedite; ali, ako gubite sa tri ili četiri gola razlike, ne vrijedi se nervirati; kasno je, sve je već završeno. Naravno, mladom i temperamentnom čovjeku je veoma teško to objasniti... Vremenom sam shvatio da je Miljan u pravu. Miljanić mi je mnogo pomogao i onda kada sam završio fudbalsku karijeru i počeo da se bavim poslovima vezanim za fudbal. Bio je strpljiv, dobar učitelj, uvijek spreman da dà savjet. Moram da kažem da sam imao veliku sreću i čast da se kao mlad čovjek družim sa Miljanom Miljanićem, Batom Bulatovićem, Borom Krivokapićem, Petrom Vukotićem... Iako nijesam završio njihove škole, niti pročitao toliko knjiga, primali su me u društvo kao sebi ravnog. Slušao sam i učio.

Kako ste se snašli u Crvenoj zvezdi? Ipak ste došli iz malog kluba...

Zaista, u početku nije bilo lako: promjena sredine, veliki klub, veliki igrači... Ali, vremenom se stabilizovao, počeo sam da se prilagođavam. I publika me je prihvatila, što nije nevažno. Vrijeme provedeno u Zvezdi bio je najljepši period u mojoj karijeri. Tri sezone smo bili prvaci Jugoslavije, osvojili šest trofeja, među kojima su domaći, Internacionalni i Kup šampiona. Te 1991. osvojio sam veliko priznanje – Srebrnu loptu. Zanimljivo, iako je u finalu Kupa šampiona u Bariju Zvezda pobijedila Olimpik iz Marseja, Zlatnu loptu je dobio Žan-Pjer Papen, od koga sam, po opštem mišljenju stručnjaka, bio znatno bolji.

Ako ste bili bolji, zašto niste osvojili Zlatnu loptu?

Eh, zašto?! Zato što, za razliku od Papena, iza sebe nijesam imao jaku mašineriju, zvala se ona veliki klub, velika država ili velika nacija. U tom smislu, te 1991. bili smo slabi, nikakvi...

Kada kažete da je igranje za Zvezdu bilo najljepši period u vašoj karijeri, je li vam danas žao što, uprkos popularnosti, uprkos uspjesima, niste proglašeni za Zvezdinu zvezdu?

Naravno, žao mi je. Mada, mislim da je tu titulu, prije svih nas, zaslužio Darko Pančev. Bio je veliki igrač. Kao i Robert Prosinečki, Miodrag Belodedić... Poslije osvajanja titule prvaka Evrope 1991. u anketi beogradske "Politike", glasovima čitalaca sam proglašen šestom Zvezdinom zvezdom, nakon čega je Vladimir Cvetković poručio da je Zvezda uvijek poštovala volju svog naroda. Eto, ispalo je da ponekad ipak nije...

Zbog čega?

Možda zbog toga što nijesam Srbin.

Vaš prijatelj, Dragan Stojković Piksi, proglašen je petom Zvezdinom zvezdom; ko je od vas dvojice bolji fudbaler?

Šta vi mislite?

Ne bih da presuđujem; ne razumijem se baš...

Ali sigurno imate omiljenog fudbalera.

Imam.

Ko?

Dejan Savićević i Zinedin Zidan.

Nevjerovatno!

Dobro, pustite, pitali ste... Gledala sam tek nekoliko utakmica... Ko je, dakle, bolji: Piksi ili vi?

Znaite kako: neko voli plavuše, neko crнке... Piksi je u Zvezdu došao još 1986. dvije godine kasnije bio proglašen za Zvezdinu zvezdu. Bio je veliki igrač, jedan od najboljih evropskih fudbalera. Svjetsko prvenstvo u fudbalu 1990. je odigrao maestralno, u utakmici sa Španijom dao dva sjajna gola. I u meču sa Argentinom je bio na svjetskom nivou. Kasnije, kada je otišao u Francusku, imao je nesreću da povrijedi koljeno, tako da njegova karijera, nažalost, nije imala putanju kakvu je zaslužio igrač takvog kalibra.

Kada govorite o svom prelasku u Zvezdu, o

problemima sa kojima ste se suočavali, vidjela sam, Božo Koprivica tvrdi da po stilu igre ipak pripadate takozvanoj Partizanovoj školi fudbala koja "znači dribling, znači napad"...

Božo Koprivica uvijek navija za svoje, za Partizan, što je za poštovanje. Iako me – nadam se da mi nećete zamjeriti – ovo što ste rekli podsjeća na priču o Crnogorcu koji je tri dana plakao kada je shvatio da Triglav nije u Crnoj Gori...

Matija Bećković!

Moguće... Moram da kažem da u Božovoj tvrdnji ima istine. Tačno je: uvijek sam, rekao sam vam, bio napadač, obožavao dribling. Bio sam igrač nadahnuća, inspiracije.

Šta vam je bila najveće inspiracija?

Pun stadion, krcate tribine... To me je opijalo. I obrnuto: čim vidim da je publika ravnodušna, da sa tribina ne dobijam odgovor, i sam bih se povlačio. Takve situacije su me naprosto odbijale. Sjećam se, svojevremeno je u Ljubljani Zvezda razvalila Olimpiju 6:0; za petnaest minuta smo dali tri gola. Poslije tih prvih petnaest minuta, vjerujte nijesam imao volje da više dotaknem loptu. Vidim, ovi moji se raspucali, daju golove i mislim – što bih se mučio. Hoću da kažem da je moja igra, bez obzira na to da li je u pitanju bio mali ili veliki teren, najviše zavisila od trenutnog nadahnuća.

Mislite da je to dobro?

Ne znam; znam samo da sam, igrajući, recimo, u Zvezdi, gotovo sve velike utakmice dobro odigrao. Možda nijesam dvije sa Grasho-persom: u Beogradu sam u meč ušao prepotentno, potcijenio protivnika, dok sam utakmicu

► **Da su mi dozvoljavale godine i kondicija, nikada ne bih prestao da igram fudbal. To je strast, znate... Danas, kada šutnem loptu, zaboli me koljeno, mišići**

u Cirihi odigrao loše jer sam bio prehladen.

Da li ste u mečeve često ulazili na taj način, prepotentno?

Uglavnom nijesam. Ali, mogu da kažem da sam, kada bih god u utakmicu ušao sa uvjerenjem da će biti lako, uvijek loše odigrao. Mora postojati strah od poraza. I to nije ništa loše. Pozitivan strah znači respekt prema protivniku.

Kada taj strah prođe?

Čim utakmica počne. Kada izađete na teren i odmjerite protivnika, u glavi kreću da se sklappaju kockice: vidite gdje ste, gdje je vaš protivnik... Tada sve zaboravite. Igrate! Nosi vas strast, ta emocija koju je teško objasniti... Znaite, u životu sam igrao na mnogim terenima, za velike klubove, za reprezentaciju, i mogu da kažem da je radosti igre, kako se penjete ka vrhu, sve manje...

Najviše strasti ste imali dok ste igrali za...

Za Mladost. Katastrofalni uslovi, malo novca, ali nikada nijesam bio tako slobodan, čist, neopterećen slavom, zaradom, uspjehom; igrao sam zbog igre. Bio sam mlad, željan da se dokažem... Volio sam i Budućnost i Zvezdu i Milan i Rapid... Naročito Zvezdu. Bez obzira što su se Crna Gora i Srbija rastale, Zvezdu i dalje doživljavam kao svoj, domaći klub. Na-prosto, to je moja domovina...

Šta je vaša domovina?

Jugoslavija. To je zemlja u kojoj sam rođen, gdje sam odrastao....

Kako ste doživjeli raspad Jugoslavije?

Teško. Mislim da je Jugoslavija bila najbolji period u životu naših ljudi. Živjeli su kao ljudi,

a ne kao danas, kao psi... Nedavno je reprezentacije Crne Gore igrala utakmicu sa Velsom. Prije meča, gradonačelnik Kardifa je organizovao prijem u našu čast. Lijep, kulturni gest. Međutim, razgovor je u jednom trenutku skliznuo u politiku i domaćin je, govoreći u Jugoslaviji, konstatovao kako smo, nažalost, odrasli u komunističkoj zemlji i kako između Tita i Staljina nije bilo razlike.

“Izvinite, gospodine”, prekinuo sam ga, “znate li o čemu govorite? Tito i Staljin su dvije različite ličnosti. Uostalom, odakle znate kako se živjelo u mojoj zemlji? Rekli su vam na BBC-ju ili CNN-u?”

Znaite, ljudi robuju stereotipima, lako povjeruju u ono što im se servira. Kažu, raspad Jugoslavije je krenuo na utakmici Dinamo–Zvezda. Nije! Ne može to bez političara. Oni su pret hodno sve pripremili, a incident na toj utakmici je bio samo posljedica njihovih svađa. Kako je moguće da su tek koju godinu ranije, u Splitu, čuvši da je umro Josip Broz Tito, igrači onako plakali? Mislite da se to moglo odglumiti?!

Šta vi mislite?

Nije! Igrao sam sa Prosinečkim, Pančevom, Baždarevićem, Hadžibegićem, Škorom, Jozićem...

Jeste li razgovarali o onome što se događa u zemlji?

Osjećali smo da se nešto strašno sprema, ali niko od nas o tome nije želio da razgovara. U međuvremenu, svako je otišao na svoju stranu. Sa nekima od njih sam se čuo i tokom rata, sa drugima i danas ostao u kontaktu...

A čuveni snimak gdje psujete onog

Hrvata? Poslije toga su vas optužili da ste nacionalista.

Kakav nacionalista?! Nema veze... Pred utakmicu Hrvatska–SRJ u Zagrebu 1999. neki beogradski novinar mi je tražio intervju. Stajao sam ispred hotela i, taman kada sam završavao, čuo sam kako neki ludak u blizini urla. Ubice, zločinci, govorio je. Nijesam mogao da vjerujem da se meni obraća. Nastavio sam da dajem izjavu, ali, pošto ovaj nikako da prestane, još jednom sam se okrenuo i vidio ludog čovjeka koji bukvalno nema nijednog zuba u glavi. Nastavljao je da se dere, da viče... Okolo je svuda bila postavljena policija. Ljudi su umirali od smijeha. E, tada mi je pukao film. Usred intervjua sam se okrenuo i počeo da ga psujem. Mislio sam da će to ovaj novinar da isiječe. Bio je obećao... Kasnije, kada me je pozvao i kada je taj snimak pušten, prošao je gore nego ovaj krezubi Hrvat. I ne znam kome je palo na pamet da me zbog toga optuži za nacionalizam. Isto bih rekao i Crnogorcu i Srbinu i Bosancu... Svašta! Dok sam igrao za Milan, jedan od mojih najboljih prijatelja bio je Zvonimir Boban. Uprkos ratu, odlično smo se slagali. Ipak smo nekada bili Jugoslaveni, igrali za istu reprezentaciju, pjevali *Hej, Sloveni*...

Objektivno, kakva je bila ta vaša jugoslovenska reprezentacija?

Jugoslavija je zaista bila fudbalska sila. Da se nije raspala, siguran sam da bismo imali jednu od tri najbolje ekipe na svijetu. Sjećam se utakmice sa Austrijom, kvalifikacije za Evropsko prvenstvo; dobili smo ih 2:0. Lukić je dao prvi gol, ja drugi. Ivica Osim je sastavio ekipu, ali nije bio sa nama u Beču. Igrali su Bosanci, Srbi, Crnogorci; Hrvati su već otišli. Nažalost, iako smo bili prva reprezentacija koja je prošla kvalifikacije, te 1992. smo zbog rata u Jugoslaviji ipak vraćeni sa Evropskog prvenstva. Nijesmo čak mogli da sletimo na beogradski aerodrom. Već su nam bile uvedene sankcije.

Zašto Ivica Osim nije bio sa vama u Beču?

Povukao se. Sastavio je reprezentaciju i otišao. Razumio sam ga: žena i ćerka su mu ostale u Sarajevu, jedan sin sa njim u Beogradu, drugi negdje u inostranstvu. Pošto su znali da sam se sa Osimom često sukobljavao, beogradski novinari su tražili da komentarišem taj Osimov gest. Odbio sam da u tom trenutku o njemu kažem bilo šta loše. Čovjek je bio u nevolji i nije moje da dosoljavam.

Zašto ste sukobljavali sa Ivicom Osimom?

Zato što me nije ubacivao u tim. Jedino što sam ikada tražio od trenera bilo je da me puste ►

da igram. Ivica Osim to nije htio. Bio sam mlad, možda nije imao povjerenja. Ali je zato starijim, iskusnijim igračima uvijek davao više prostora, što je znalo da me dovede do ludila. Kasnije, gledajući finale Lige šampiona 1994. u Atini, utakmicu u kojoj je Milan razvalio Barselonu sa 4:0, vjerujem da je Ivica Osim shvatio koliko je pogriješio. Ali, da se razumijemo: iako smo se svađali, Osima sam kao trenera izuzetno cijenio, sa njim ostao u veoma dobrim odnosima.

Kažu da ste se svađali i sa Fabiom Kapelom?

Jesam. Sa velikim ljudima i trenerima je tako: na njih se možete ljutiti koliko hoćete, ali, ako ste u onome što radite ostvareni, prema njima ćete uvijek osjećati poštovanje i respekt.

U čemu je bio problem sa Kapelom?

Isti kao i sa Osimom: nije mi dozvoljavao da igram...

Iako ste upravo u Milanu dobili nadimak – Il Genio?

Kapela to nije mnogo impresioniralo.

Ko vam je dao taj nadimak?

Novinar italijanske “Gazete delo sport”, Denaro Bovolenta. Kasnije mi je pričao kako su mu se kolege u početku rugale, pitale ga – gdje ti je Genije, zašto ne igra. Tek poslije meča finala Lige šampiona Milan–Barcelona, u maju 1994, taj je nadimak u Italiji postao opšteprihvaćen.

Na toj utakmici ste – to čak i ja znam – dali onaj čuveni gol čijim će emitovanjem na video-bimu 1999. započeti proslava stote godišnjice fudbalskog kluba Milan.

To je taj gol, takozvani *lob udarac*, poslije kojeg je golman španske reprezentacije, Andoni Zubizarreta, nepravedno otpušten iz Barselone. Sjećam se da je Bovolenta blistao od sreće. Inače, pred taj put u Atinu 1994, u Milanelu, kampu Milana, nas je posjetio predsjednik kluba Silvio Berlusconi. Održao je prigodan govor, poželio nam srećan put, dobru igru... Već je bio krenuo ka izlazu, a onda se iznenada okrenuo i obratio mi se gotovo svečanim tonom:

“Ako si genije, pokaži se sutra!”, rekao je.

To su i čuli i vidjeli svi igrači, trener, novinari... Sjutradan sam zaista odigrao utakmicu života.

Postoje svjedoci koji tvrde da bi se lice Silvija Berlusconija ozarilo svaki put kada biste dotakli loptu.

Volio me je kao igrača, ne mogu da kažem...

Zašto ste onda tako malo igrali?

Berlusconi je bio predsjednik kluba i nije imao pravo da sastavlja tim; to je bio posao Fabia Kapela. S obzirom na to da je protokol

predviđao da se na terenu mogu naći samo tri stranca, a da ih je Milan u tom trenutku imao čak šestoricu, Kapelo je uvijek nešto “kombinovao”. Obično na moju štetu.

Kada ste prvi put ušli u sukob s Fabiom Kapelom?

Negdje u zimu 1992, pred utakmicu Lige šampiona Milan–Anderlecht. Naime, tokom treninga sam čuo kako me je Kapelo stavio na spisak za put u Brisel, ali – kao rezervnog igrača. Istog trenutka sam prekinuo trening i otišao da ga pitam o čemu je reč.

“U Milan sam došao kao formiran igrač, sa osvojenim Kupom šampiona, Interkontinentalnim kupom, statusom standardnog reprezentativca Jugoslavije; nijesam bilo ko!”, rekao sam mu. “Ako mi ne dozvolite da igram, ne idem u Brisel!”

I?

► “Mislim da je Jugoslavija bila najbolji period u životu naših ljudi. Živjeli su kao ljudi, a ne kao danas, kao psi...”

Malo je reći da je Kapelo bio šokiran. Zacrvenio se, počeo da urla:

“Moraš da ideš, čuješ li?! Moraš!”

“Ako mi dozvolite da igram, idem; ako ne – ostajem u Milanu!”. rekao sam i otišao u svlačionicu.

Poslije desetak minuta, pozvao me je Galijani, drugi čovjek Milana.

“Dejo, nemoj da praviš probleme; idi na put”, molio me je. “Ne mogu da dobijem predsjednika, negdje je na Sardiniji; čim se čujem sa njim, reći ću mu da ti se javi. Hajde, spremaj se...”

Nijesam htio da čujem! Galijani je nastavio da moli, da objašnjava da moram da slušam trenera, da zbog toga primam platu...

“Pa, šta?!”, prekinuo sam ga. “Evo, daću vam platu, samo me pustite da igram. Ne interesuje me novac!”

Rekao sam da ne mogu dalje da razgovaram, da sam bijesan i da ću mu kasnije javiti šta sam odlučio. Čim sam završio razgovor sa Galijanim, isključio sam telefon, sjeo u kola i otišao u Švajcarsku. Nastao je kaos!

Šta se dogodilo?

Novinari su saznali šta sam uradio, pa je čak bilo i predloga da me isključe iz kluba. Siguran sam da ne možete ni da pretpostavite kakav je

to prekršaj bio. Nikada se do tada nije desilo da neki igrač odbije da ide na put zbog toga što ga je trener upisao kao rezervu.

Dakle, bili ste svjesni šta ste uradili?

Svjestan, ali nijesam htio da popustim ni za živu glavu! Pored toga, znao sam da ipak samo predsjednik kluba može da donese odluku o tome šta će biti sa mnom. A Berlusconi je, kao i obično, bio na mojoj strani. To me je spasilo.

Poslije tog incidenta, tokom utakmice sa Monakom u Ligi šampiona, na San Siru sam doživio ovacije. Ali, ni to nije obeshrabilo Kapela, daleko od toga. Naime, u aprilu 1994, Milan je meč sa Udinezeom odigrao sjajno; tokom prvog poluvremena sam bio ubjedljivo najbolji na terenu. Tokom drugog poluvremena, u prvih desetak minuta, napravio sam dvije stopostotne šanse, dodao loptu Lentiniju, koji je promašio prazan gol. Ne kažem da je to bila neka spektakularna igra, ali... Sjećam se da sam u jednom trenutku pogledao prema klupi i vidio Van Bastena kako se zagrijava. Vjerujte da mi ni na kraj pameti nije bilo da mi Kapelo sprema zamjenu. Međutim, čuo sam da sudija prekida igru, okrenuo se i vidio da podiže broj deset. Nisam mogao da vjerujem!

“Genije, ideš na klupu!”, čuo sam nekoga od saigrača.

Cio stadion mi se okrenuo naopačke. Izletio sam sa terena, bacio dres na klupu i uputio se direktno ka Kapelu:

“Šta je?! Zašto me opet mijenjate?!”, urlao sam.

Vidio sam da pomoćni trener izbezumljeno maše peškirom.

“Marš u pizdu materinu!”, odbrusio sam i otišao u svlačionicu.

A Kapelo?

Ništa! Nije htio da se raspravlja. Kasnije, kada je utakmica završena, odbio sam da se sa ekipom vratim u Milano. I onda opet rasprave, ubjeđivanja... Naravno, na kraju se umiješao Berlusconi.

“Gledao sam utakmicu”, rekao mi je. “Kapelo je mogao da zamijeni bilo kog igrača – od Rosija do Masara; tebe je morao da ostavi. Razgovarao sam sa Kapelom. Nemoj da klonesh duhom, treniraj, radi i garantujem ti da se neće ponoviti.”

Da li se ponovilo?

Nije. Kasnije je došla ta čuvena utakmica sa Barselonom, moj trijumf i... Znaite, da bi uspio, čovjek mora da ima cilj.

Šta je bio vaš cilj?

Kada sam počinjao, cilj mi je bilo da budem najbolji omladinac, pa da postanem prvotimac,

a onda i najbolji igrač Budućnosti; zatim da uđem u reprezentaciju, da iz Budućnosti pređem u Zvezdu, pa u neki od velikih svjetskih klubova... Prirodno, čovjek nekako uvijek pomjera granicu. Problemi počinju onda kada postignete zacrtani cilj.

Kakav ste vi problem imali?

Razmišljao sam šta da radim, čime da se bavim. Vi imate posao koji možete da radite bez obzira na to koliko imate godina. Moja karijera je ograničena na dvadeset godina, što znači da negdje do trideset i pete mogu da igram. Šta poslije?! Ne znam da gradim, ne znam da crtam... Ali, ne žalim se. Uspio sam, napravio karijeru, radio ono što sam volio; putovao sam, upoznao velike ljude, igrao sa najvećim svjetskim zvijezdama, provodio se, živio 300 na sat.

Sjećam se, kada sam bio na vrhuncu karijere – Milanov *Il Genio* – Boro Krivokapić me je upozorio da je vrijeme da spustim loptu, da razmislim šta ću dalje.

“To što trenutno živiš”, rekao je, “nije stvaran život; to je privid. Sa stvarnošću ćeš se suočiti onoga dana kada budeš prestao da aktivno igraš fudbal. A to neće biti lako.”

Je li bilo?

Nije... U Milanu sam ostao do 1998. i bio

među deset stranaca koji su u tom velikom klubu igrali najviše sezona. Poslije sam se vratio u Zvezdu, a onda prešao u bečki Rapid, gdje sam završio karijeru fudbalera.

Sa Silviom Berlusconiem ste ostali u dobrim odnosima?

U najboljim. Znaite, postoje stvari koje se ne zaboravljaju. Kada sam došao u Milan, bio sam mlad, željan dokazivanja, pomalo divalj. U početku, ljudi na to nijesu gledali sa simpatijama. Međutim, već poslije prve sezone, Berlusconi je rekao, svi su čuli:

“Savićević ostaje i mora da igra! Ostali me ne interesuju!”

Zašto vas je toliko izdvajao, šta mislite?

Valjda je u mojoj igri nalazio nešto što drugima nije. Pored toga, Italijani su ludi za fudbalom. Srdačni su, predusretljivi, iako me njihove novine nijesu baš uvijek hvalile. Međutim, znalo se šta se o nekome može napisati. Ovdje je drugačije.

Kako je?

Ljudi kao da se namjerno trude da vas omalovaže, da objave neku neistinu, trač, da vam zagorčaju život. Ovo je čudna sredina: kada ste vani i postignete uspjeh, svi se tobože vama ponose; međutim, čim se vratite, kao da jedva

čekaju da vas sruše. Doživljavaju vas kao neprijatelja. Ne razumijem zašto – nijesam se promijenio, imam iste prijatelje, drugove iz djetinjstva, susjede sa kojima sam uvijek bio u dobrim odnosima... Kada sam mogao, uvijek sam im pomagao...

Možda baš zato?

Možda...

Zašto ste se vratili u Podgoricu?

Najviše zbog djece. Jako smo vezani. Dok sam igrao u bečkom Rapidu, iako su me Tamara i Vladica često posjećivali, shvatio sam koliko nam je svima ta udaljenost teško padala. Zato sam se vratio. Danas sam predsjednik Fudbalskog saveza Crne Gore. Nigdje ne žurim, obaveze usklađujem tako da sebi ostavljam vremena za djecu, za odmor, za provod... Živim mnogo mirnije, manje sam eksponiran.

Nedostaje li vam fudbal?

Eh, da li mi nedostaje! Da su mi dozvoljavale godine i kondicija, nikada ne bih prestao da igram fudbal. To je strast, znate... Danas, kada šutnem loptu, zaboli me koljeno, mišići. Tijelo se troši i čovjek se sa nekim stvarima, ma koliko one bolne bile, mora pomiriti. To vam je... tako! Starimo, šta ćete!

◀
Tamara Nikčević

The graphic features several circular icons: a hand using a computer mouse, a map of Serbia, a handshake, a modern building, and a person wearing glasses. These are connected by blue circuit-like lines. At the bottom left, there is a phone icon and the text "0800 10 20 12 (besplatan poziv)". To its right is a small logo with the text "Registered 1991-2008".

UBB
UNIVERZAL BANKA A.D.
BEOGRAD

www.ubbad.rs

“Pozivamo sve zemlje EU i sveta da ozbiljno shvate Srbiju.”

IVICA DAČIĆ,
premijer Srbije
("Blic")

Tatjana Vojtechovski,

TV novinarka, sada vlasnica PR agencije, na pitanje kada je poslednji put dobila cveće, kaže: "Dobila sam otprilike pre mesec dana, ali ne znam od koga. Bilo bi skroz fensi da vam kažem kako sam dobila 1001 ružu, ali je ideja pošiljaoca bila ipak drugačija. Jedan žuti suncokret mi je ostavljen ispod brisača na automobilu, uz poruku rukom napisanu." ("Večernje novosti")

Veselin Vuković,

selektor rukometne reprezentacije Srbije, "predstavio je inicijativu koja je pokrenuta u stručnom štabu naše reprezentacije da se jednom od najboljih igrača sveta Nikoli Karabatiću (francuskom državljaninu, optuženom za nameštanje utakmica, prim. ur.) ponudi srpski pasoš i uputi poziv da igra kod nas": "Očigledno je da je, pošto nije pozvan da igra za reprezentaciju Francuske, Nikola u nemilosti Saveza zbog afere koja je nedavno izbila. Juče mu je, saznali smo, dozvoljeno da trenira i igra za Monpelje, ali o tome što nije u reprezentaciji ništa se ne govori."

Kako su rukovodeći ljudi srpskog rukometa zamislili akciju: "Ako bi Nikola pristao, a verujem da kod njega postoji dobra volja, sve formalnosti bi brzo i efikasno mogle da se završe. Rođen je u Nišu, vodi se u matičnim knjigama rođenih u ovom gradu i ostvario bi bez problema pravo i na državljanstvo, jer mu je majka Srпкиnja."

Velimir Marjanović,

predsednik RSS-a, oduševljen je tom idejom i veruje u njeno ostvarenje: "Nikola bi mogao da zaigra za Srbiju već u drugoj polovini 2014. godine, a to nije ni daleko, a značilo bi najviše što se može zamisliti. Kod nas je dobrodošao uvek. Naglašavam, uvek, makar se to i ne ostvarilo. Pozvaćemo ga u ime našeg Saveza i Partizana da, ukoliko ne bude u ekipi Monpeljea za utakmicu sa našim prvakom 18. novembra u Nišu, ipak dođe u Srbiju i svoj rodni grad, da bude naš gost." ("Sportski žurnal")

Bojan Jovanovski,

zabavljač poznat po imenu Boki 13, najavio je svoj rijaliti šou koji će trajati od pedeset do sedamdeset dana, tokom koga će on promeniti pol, pa će kamere biti i u operacionoj sali: "Mnoge televizije su zainteresovane za šou. I to ne samo zbog zabavnog karaktera već i što će se u njemu pojaviti intelektualci iz različitih sfera društva koji će komentarisati sve u vezi sa ovim

nesvakidašnjim događajem. Ovo je jedna veoma ozbiljna priča koja će se, prema mnogim mišljenjima, proširiti i van granica naše zemlje." ("Kurir")

Nebojša Janošević,

direktor borskog Javnog preduzeća "Direkcija za izgradnju Bora", kaže da se u njegovom gradu dogodila velika pljačka: "Sa platoa kod fontane ispred Sportskog centar 'Bor' nepoznati lopovi brenerom su isekli, utovarili u kamion i u nepoznatom pravcu pobjegli sa 12 bandera. Bio sam, najblaže rečeno, šokiran kada su mi javili da je ukradeno 12 bandera na jednom od najprometnijih mesta u gradu. Odmah sam sa saradnicima došao na lice mesta i imao sam šta da vidim – iz zemlje su virile ogoljene žice, a 12 kandelabra, od kojih je svaki težak oko 80 kilograma, jednostavno su nestali, a da to niko nije ni video, ni čuo! Svaki košta 110.000 dinara. Po mom uverenju, bandere su već završile kod nekog otkuplivača otpadnog metala u Boru i već su, najverovatnije, pretopljene."

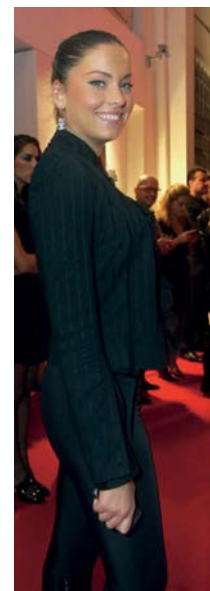
Živorad Petrović,

direktor borskog JKP "Toplana", ovoj priči ima da doda još jednu: "Ušli su u zgradu, sišli u podrum i ukrali kompletnu podstanicu za grejanje, tešku gotovo pola tone. Pričinjena šteta je oko pola miliona dinara, ali je mnogo veći problem što su stanari okolnih zgrada ostali – bez grejanja." (B92)

Mirka Vasiljević,

glumica, na pitanje da li se nešto u njenom životu promenilo od kada je postala majka: "Što se tiče suštinskog sadržaja, ne mnogo. Dogodila se jedna prirodna pojava, jedan novi život je došao na svet i on je moja produžena ruka. Moja okolina i ja svu pažnju smo usmerili na Andreja, a opet brzo sam se navikla na njega, kao da je tu čitav život. Ritam je ostao isti: vodim računa o sebi, bavim se poslom kojim želim, okružena sam dragim ljudima, ali sada sve to prolazim s njim i – on sa mnom!"

Da li je Mirka romantična: "I jesam i nisam. Dok sam bila mlađa, bila sam romantičnija, ali sam radeći sa starijima od sebe sazrevala i shvatala da u životu nije sve ružičasto. Sada sam emotivno zrelija, ali i dalje učim šta mi prija kao ženi i kao romantiku, jer nisam imala neko bogato iskustvo..." ("Bilje Zdravlje")

Srđan Dragojević,

reditelj, na pitanje da li zna zbog čega njegovi filmovi dobijaju nagrade uglavnom u inostranstvu, a veoma su gledani "kod kuće",

kaže: "Sebe sam uvek smatrao rediteljem radničke klase, nipošto nekim ko stvara za metiljavu kvazielitu. Čini mi se da to cene ljudi koji vode filmske festivale i festivalska publika, svesni velike opasnosti da se festivali pretvore u 'geto' filmske umetnosti i zabavu sitne buržoazije."

Kako našu sredinu vide ljudi u inostranstvu: "Unisono – čini mi se da je već dobroano svima pun kufer ratova iz devedesetih i autističnih devojčica. Vreme u kome sada živimo nudi na stotine tragičnih, komičnih i neobičnih priča koje zaslužuju da budu ispričane. A mislim da svet zanimaju, budući da smo mi još drugačiji, neukalupljeni ljudi koji žive u okolnostima koje mnogi na Zapadu doživljavaju kao hiperbolu, i da je reč o našoj gorko-slatkoj, ali i surovoy realnosti." ("Večernje novosti")

"Story",

"magazin o poznatima", ovih dana piše o Nataši Beklavac, za početak, zašto se nije pojavila na rođendanskom slavlju ovog časopisa: "Nataša je dva dana bila hospitalizovana da bi potom nastavila oporavak u svom novom domu u centru Beograda. To je ujedno bio i glavni razlog za njen izostanak sa crvenog tepiha glamurozne proslave sedmog rođendana magazina 'Story' na kojoj se pojavio njen izabranik, maneken Vladimir Vuksanović."

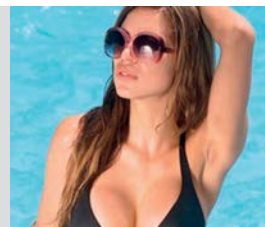
Kako se skromni maneken držao pod naletom radoznalaca: "Zasut pitanjima o svom odnosu sa Natašom, on je demantovao glasine o njihovoy navodnoj nedavnoj veridbi, ali je prećutao informaciju o operaciji svoje voljene, mada je čitave prošle nedelje svakodnevno bio uz nju."

Zašto je Nataša "bila hospitalizovana": "Osim novih grudi, poznata Novosađanka uradila je i korekciju ožiljka od carskog reza koji se sada maltene i ne vidi. Naime, ona je 17. marta 2007. godine na svet donela ćerkicu Hanu, ali fizička posledica porođaja otklonjena je tek nedavno i sada na njenom telu nema više nikakvih nedostataka." I šta posle svega: "Slavna umetnica otvara novo poglavlje u svojoj karijeri." ("Story")

Olja Crnogorac,

voditeljka TV Hepi, "pogođena izjavom direktora Radio-televizije Srbije Aleksandra Tijanića da su današnje novinarkе silikonske lepotice": "Ja sam izvadila silikone, ali, bez obzira na to, ne razumem zašto njemu smetaju lepe i uspešne žene?! Bolje bi bilo da se upita kako je on dospao na televiziju i opstao toliko dugo. Jasno je da se na to mesto dolazi po političkoj liniji i da je uslov za opstanak koliko se nekomе smeškaš i dodvoravaš. Kao ženomrzac, može da se pridruži još jednom ženomrscu, Jovanu Dučiću, i nek napiše 'Blago cara Tijanića'."

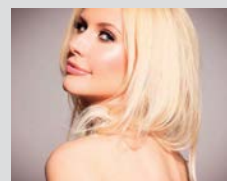
Suzana Mančić,

TV voditeljka sa velikim iskustvom, istu izjavu komentariše: "Ume on tako prejako da se izražava misleći da je duhovit. Možda i jeste, ali ja kao plavuša ne razumem tu vrstu humora. Mnogo je važnije da li je neko dobar novinar ili novinarka, a da li ima silikonske grudi ili 'vime', kako je on to rekao, manje je bitno. Taj rečnik nije ni za kafanu, a kamoli za fakultet."

Biljana Obradović,

manekenka i TV novinarka, nije se uvredila niti osetila prozvanom: "Gospodin Aleksandar Tijanić ima svoj specifičan stil izražavanja, ali nije daleko od istine. Danas vlada potpuni javašluk na televizijama i rekla bih da svako može da dođe do njih. Najvažnije je dobro raditi svoj posao i biti istrajan u tome."

Rada Radenović,

TV voditeljka, na istu temu kaže: "Aleksandar Tijanić je moj prvi urednik i poštujem ga profesionalno i privatno. Ne mislim da je to izgovorio sa zlom namerom, niti da je hteo da ikoga vređa. Jednostavno, to je njegov način opisivanja."

Olivera Kovačević,

novinarka i urednica na Javnom servisu, koju su nazvali "Plejbojevom zečicom" jer se slikala za naslovnu stranu prvog broja ovog magazina na srpskom, nije htela da komentariše na koga je direktor televizije mislio: "Mislim da vi najbolje znate koje su to 'silikonske novinarkе' pošto su vam silikoni česta tema." ("Kurir")

Kultura sećanja: Stjepan (Stevan) Filipović (1916–1942)

Šta čekate?

Knjiga “Stevan Filipović – Istina o istorijskoj fotografiji” Mirjane Belić-Koročkin-Davidović i Radivoja Davidovića, u zajedničkom izdanju autora i Čigoja štampe, sadrži dve priče, obe podjednako važne: o Stjepanu (Stevanu) Filipoviću i o legendarnoj fotografiji Stevana na vešalima, sa uzdignutim pesnicama, nekoliko trenutaka pred smrt, 22. maja 1942. godine u Valjevu. Zaokruženim i potpunim podsećanjem na kratak život Stevana Filipovića, autori knjige započeli su put koji bi bilo dobro nastaviti, put ka rehabilitaciji antifašističke prošlosti i spasavanju od zaborava simbola te prošlosti

22. maj 1942, Valjevo

Što trpите?

Među poslednjim rečenicama koje Egziperijev Mali princ izgovara pre kobnog ujeda zmije, koji će ga, bestelesnog, odvesti kući, među zvezde, nalazi se replika koja glasi: "Za sve ljude zvezde ne znače isto. Za jedne, koji putuju, zvezde su vodiči. Za druge, one su samo male svetiljke. Za učenjake one su problemi. Za mog poslovnog čoveka one su bile zlato. Ali sve te zvezde tamo čute. A ti, ti ćeš imati zvezde kakve niko nema..." Čini se da Malog princa danas više niko ne čita, ali navedene rečenice mogle bi da budu moto jedne nove knjige, dokumentarne, pune datuma, istorijskih činjenica i fotografija.

"Stevan Filipović – Istina o istorijskoj fotografiji" Mirjane Belić-Koročkin-Davidović i Radivoja Davidovića, u zajedničkom izdanju autora i Čigoja štampe, knjiga je koja sadrži dve priče, obe podjednako važne: o Stjepanu (Stevanu) Filipoviću i o legendarnoj fotografiji Stevana na vešalima, sa uzdignutim pesnicama, nekoliko trenutaka pred smrt. O Filipovićevom životu i smrti, kako sami autori kažu, gotovo sve se zna. O fotografiji, kako je nastala, ko je

Stevan Filipović sa sestrom Jelicom, Sarajevo 1938.

njen autor i kako je ostala sačuvana, donedavno nije se znalo gotovo ništa.

Obe su priče podjednako važne, jer je ova knjiga pokušaj, i to uspešan, da se isprave dve nepravde. Jedna, prema Stevanu Filipoviću i njegovom herojstvu, koje je u raspadu Jugoslavije prvo omalovaženo, a potom i zaboravljeno, jer vremenu koje je došlo nisu trebali heroji. Pred kraj XX veka, onog istog u čiju je istoriju Stevan otišao ravno sa vešala, srušena je najpre, u februaru 1991, bista Stevana Filipovića ispred Doma kulture u Valjevu, a onda je, u julu iste godine, miniran spomenik

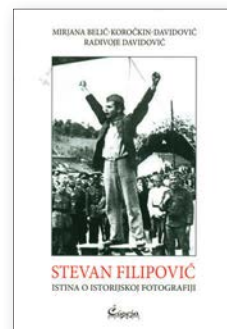

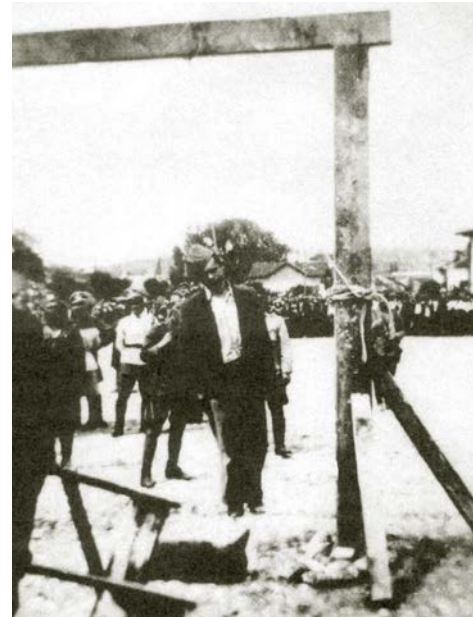
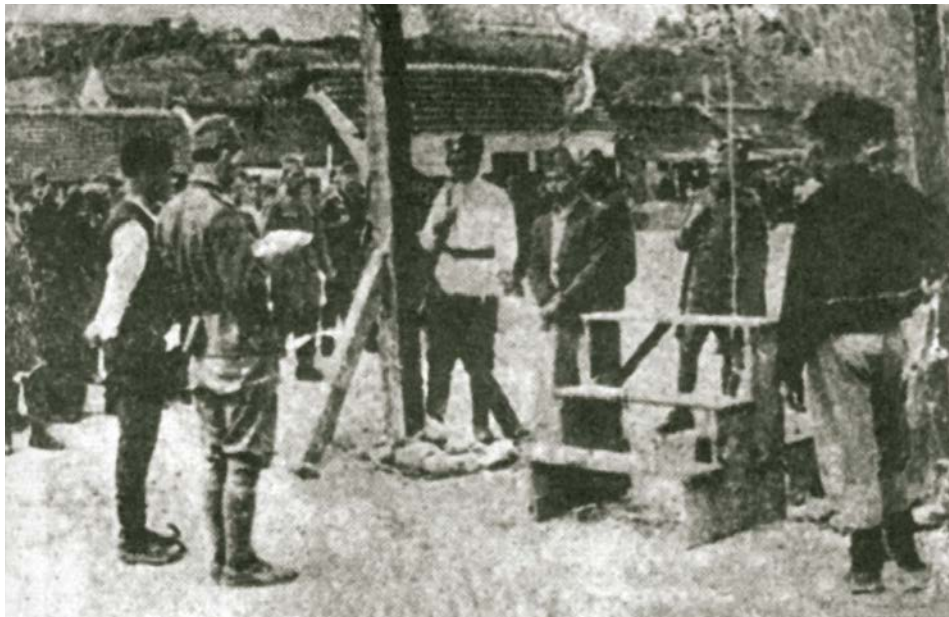
Građani Valjeva, oficiri Vermahta i Nedićevi žandari posmatraju pogubljenje Stevana Filipovića

u njegovom rodnom Opuzenu kod Metkovića. Ubrzo su poskidane i table sa nazivima ulica koje nose njegovo ime, a osnovne škole i fabrike su preimenovane. Danas, zaokruženim i potpunim podsećanjem na život Stevana Filipovića, autori ove knjige započeli su put koji bi bilo dobro nastaviti, put ka rehabilitaciji antifašističke prošlosti i spasavanju od zaborava simbola te prošlosti.

ŽIVOTNI PUT: Stevan Filipović, i kao simbol i kao čovek koji se protiv fašizma borio doslovno i dok je umirao, prava je figura od koje taj put treba početi. Rodio se 27. januara 1916. u Opuzenu kao Stjepan Filipović. Godine 1932. porodica Filipović se, nakon putešestvija od Opuzena, preko Mostara i Županje u Slavoniji, doseljava u Kragujevac, gde Stjepan uči bravarski zanat i približava se radničkom pokretu koji je u tom gradu bio vrlo snažan. Od dolaska u Kragujevac, u zvaničnim dokumentima zaveden je kao Stevan. Zbog rasturanja letaka radničkog sindikata, u Kragujevcu je 1939. godine prvi put uhapšen i osuđen na 20 dana zatvora. Naredne godine postaje član Komunističke partije Jugoslavije i učestvuje u štrajku Vojnotehničkog zavoda u Kragujevcu, zbog čega ponovo završava u zatvoru, ovog puta na tri meseca. Po izlasku iz zatvora napušta Kragujevac, a 1941. priključuje se Kolubarskoj partizanskoj četi u selu Robaje. Od jula do decembra 1941. Stevan Filipović učestvuje u svim važnim borbama na teritoriji Srbije, počev od napada na železničku stanicu u Lajkovcu, napada na rudnik Stolice, borbi za oslobođenje Krupnja i Ljiga i, konačno, borbama na Ceru, Iverku, Zavlaci i Novom Selu.

Zima 1941. zatiče dvadesetpetogodišnjeg Stevana kao komandanta Prvog pocerskog bataljona. Nakon pada Užica i povlačenja velikog dela partizanskih snaga u Sandžak, čitav pokret našao se u teškom položaju. Savećivanje u Grabovcu, održano 21. decembra, na kom je doneta odluka da se, zbog oštrog zime i nedostatka hrane i municije, njegov bataljon, koji se u tom trenutku nalazio na Ceru, rasformira, ispostaviće se kobnim za Filipovića. Sa ▶

Čitanje presude Stevanu Filipoviću, egzekucija

još petoricom saboraca odlučio je da se probije do Cera. Na terenu koji su slabo poznavali, mokri, prehladeni i oskudno obučeni, u noći između 23. i 24. decembra, Filipović i njegov kurir, petnaestogodišnji Dušan Kvačanović odlučuju da potraže pomoć u jednoj kući u selu Trbosilju, iz koje su dopirali svetlo i pesma. Kucaju na vrata i predstavljaju se kao četnici, ne znajući da je grupa četnika lozničkog odreda već unutra. Obojicu su savladali već na vratima. Četnici ga predaju ljotićevcima, a ovi, dva dana kasnije, u Velikoj Lešnici, Nemcima. U bivšu kasarnu u južnom delu Šapca, pretvorenu u privremeni (prolazni) logor, Stevan Filipović stigao je 29. decembra. Tamo je prvo saslušan, ali kako se od njega ništa nije moglo izvući, islednici su pokušali sa mučenjem i batinanjem. Kako ni to nije uspešlo, pokušavali su da ga pridobiju nudeći mu bolju hranu i cigarete, ali uzalud. Za to vreme, on je, prema svedočenjima preživelih zatvorenika, ostalima davao savete kako da se ponašaju na saslušanju: da ne priznaju ništa, a ako nešto moraju da kažu, okrive već poginule partizane ili one za koje znaju da su se već domogli Sandžaka, da govore samo o akcijama koje su već razotkrivene, a o onima koje Nemce trenutno zanimaju da čute: “Možete i mene da teretite, jer će me sigurno ubiti.”

SMRT: Polovinom januara 1942. sproveden je u Valjevo na saslušanje, a zatim zadržan u zatvoru Feld-žandarmerije. Sa saslušanja koje je obavio kapetan nemačke obaveštajne službe 741. Pešadijskog puka 714. Pešadijske divizije, ostao je sačuvan zapisnik na tri strane, iz kog se vidi da je Filipović, sa izuzetkom podataka

o sebi i svojim aktivnostima pre rata, o svemu ostalom davao nepotpune informacije. One su se uglavnom ticale propagandnog rada. O oružanim akcijama nema ni reči. Informacija o Filipovićevom prisustvu u zatvoru Feld-žandarmerije poslata je nadležstvu Gestapoa u Beogradu. Na Filipovićev 26. rođendan, 27. januara, šef antikomunističkog odseka, SS kapetan Erih Vineke izdaje naredbu: “Narediti sprovođenje, inače, zreo za pogubljenje.” U februaru, Filipović je stražarno sproveden u zatvor Gestapoa u Beogradu. Nakon mesec dana surovih prebijanja, mučenja i zatvaranja u samicu, od isledivanja Stevana Filipovića sačinjen je zapisnik na trinaest strana. Ekspertiza ovog dokumenta ukazuje na dve stvari: da je sačinjen od informacija koje je Gestapo sigurno imao i pre saslušanja Filipovića i da je njegov potpis posle rečenice “Odobravam i potpisujem” falsifikovan, što je lako utvrđeno na osnovu sačuvanih pisama koje je slao porodici.

Na dan 25. marta 1942. Stevan Filipović službeno je pušten iz zatvora Gestapoa u Beogradu, ali ne na slobodu. “Predaja Vermahtu radi pogubljenja u Valjevu”, stajalo je u rubrici “primedbe” na kraju rešenja o otpuštanju iz zatvora. Pogubljenje vešanjem će biti izvršeno u znak odmazde zbog učešća u antihitlerovskim demonstracijama u Beogradu 27. marta 1941. Vešanje je planirano za 27. mart 1942, na godišnjicu demonstracija. Pored Filipovića, trebalo je da bude pogubljeno još šest komunista, u Valjevu, Obrenovcu i na Ubu. Kako je od batinanja bio iznemogao, nesposoban da stoji na nogama, njegovo pogubljenje je odloženo dok se ne oporavi, kako ne bi izazivao sažaljenje

građana. Krajem marta, uspeła je da ga poseći sestra Jelica. Tek tada, Stevan saznaje da mu je brat Šimun streljan, 19. oktobra prethodne godine u jednom od masovnih streljanja civila u okolini Kragujevca, koja su prethodila onom najvećem, 21. oktobra. Egzekutori su zarobljenima dali šansu da budu pušteni, ako među njima ima Hrvata. Šimun se nije javio.

Jelica je u svojim sećanjima zabeležila da je Stevanu u zatvor tada odnela odelo – braon cipele i drap pantalone sa štraftama. Fotografija sa vešala svedoči da je to odelo u kome je pogubljen. Egzekucija je zakazana za petak, 22. maja, u 11 časova pre podne.

Stevan Filipović obešen je deset minuta pre zakazanog vremena. Dok su ga vodili centralnim valjevskim ulicama, Filipović je vikao: “Živeli narodni oslobodioci! Dole fašisti i izdajnici srpskog naroda! Živeo Staljin! Živeo komunizam!” U strahu da situacija ne izmakne kontroli, Nedićevi žandarmi odlučuju da ga, umesto planiranom rutom, do vešala sprovedu kraćim putem, kroz pijacu. Tako je žandarmerija Filipovića na gubilište dovela ranije. Sa već postavljenom omčom oko vrata, uzdignutih ruku, držao je poslednju reč, na koju je imao pravo: “Šta čekate? Što trpite? Uzmite puške i isterajte ovu žgadiju iz zemlje. Živela oslobodilačka borba i naši saveznici i prijatelji!”, grmeo je Filipović. Jedan nemački vojnik pokušao je da ga udari kundakom kako bi ga učutkao. Filipović je pokušao da ga šutne i izgubio ravnotežu. Stepence od dasaka na kojima je stajao su pale, omča se zategla.

Praksa davanja osuđeniku pravo na poslednju reč ukinuta je nakon njegovog pogubljenja.

SLIKA: Fotografija Stevana Filipovića sa otčom oko vrata i uzdignutim pesnicama danas se nalazi u zgradi Ujedinjenih nacija u Njujorku, kao jedan od simbola borbe protiv fašizma. Uveličana je, do “prirodne veličine” od tek 160 centimetara, koliko je Filipović bio visok.

O tome kako je fotografija nastala i kako je preživela, donedavno se ništa nije znalo. To je druga velika nepravda koju ispravlja knjiga Mirjane Belić-Koročin-Davidović i Radivoja Davidovića.

Tokom decenija, javljali su se mnogi, tvrdeći da su je baš oni snimili. Dva tvrđenja, međutim, delovala su kao prilično pouzdana, ali i dalje nisu rešavala misteriju pravog autora. Znalo se da su se fotografije, njih desetak, već istog popodneva, na dan kada je Filipović pogubljen, našle u izlogu fotografske radnje “Kosara” u Valjevu. Takođe, fotografija Stevana sa uzdignutim pesnicama kružila je gradom, sa parafraziranim govorom na poleđini. Kalfa u foto-radnji “Kosara”, sedamnaestogodišnja Slobodanka Vasić, jedina je tog dana u Valjevu viđena sa foto-aparatom, govorili su svedoci. Međutim, ona se samo jednom oglasila u javnosti, u novinama “Glas

Spomenik Stevanu Filipoviću na Vidraku, Valjevo

Vračara”, 1984. godine, tvrdeći da je autor slike, ali da za to nema nikakvih dokaza. Tada je podsetila i da se svojevremeno kao autor fotografije javila njena gazdarica Milka Antić, vlasnica “Kosare” (kasnije preimenovane u “Foto Milka”), tvrdeći da je ona autor. Milka je kasnije priznala da to ipak nije ona, ali je

tvrdila da je fotografiju snimio njen tada četrnaestogodišnji sin Bata, kog je otac popeo na ramena. Taj detalj ispostaviće se ključnim za otkrivanje pravog autora slike. Fotografsku ekspertizu za potrebe ove knjige uradio je profesor Đorđe Odavić sa Akademije umetnosti u Novom Sadu. Da je četrnaestogodišnji Bata, sa ramena svog oca za kog je utvrđeno da je bio visok 180 centimetara, zaista snimio fotografiju, snimak bi imao sasvim drugačiju perspektivu. Poređenjem perspektive snimka i visine tada sedamnaestogodišnje Slobodanke Vasić, profesor Odavić smatra da se sa sigurnošću može reći da je ona pravi autor. Nažalost, Slobodanka Vasić nije za života dobila priznanje za to.

Uprkos godinama kolektivnog pomračenja uma, hrabrost i tragedija jednog dvadesetšestogodišnjeg momka koji je iskreno verovao u to za šta se borio, kako god mi to danas zvali, ponovo dobija poštovanje kakvo zavređuje. “Zmije su zle. Mogu da ujedu iz zadovoljstva...”, uplašen je Mali princ pred kraj Egziptovog romana, ali brzo ga umiri misao: “Istina, one nemaju više otrova za drugi ujed.” ◀

Jovana Gligorijević

ЗАВОД ЗА УЧЕНИКЕ
Купи знања

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405
Косовска 45
тел. 011/3227-088
Палмотићева 1а
011/3224-706
Вунасовићева 50
тел. 011/3594-835
BELVILLE,
Јурија Гагарина 14к
тел. 011/630-22-27

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433
Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Петковића 1
тел. 028/425-111

www.zavod.co.rs
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

Veći od filma

U beogradskom Sava centru 4. novembra je održana premijera dokumentarnog filma *Valter* reditelja Andreja Aćina. To je priča o heroju Drugog svetskog rata Vladimiru Periću, ali i priča o najpopularnijem jugoslovenskom glumcu Velimiru Bati Živojinoviću, koji je glumio lik inspirisan Perićem u filmu *Valter brani Sarajevo* Hajrudina Šibe Krvavca. Mit je dobio još jedno poglavlje

Precizne podatke o tom mitu nije lako utvrditi. Različiti izvori kažu da je Bata Živojinović u 57 godina filmske karijere imao od 250 do 347 uloga na filmu i televiziji. Koji god da je podatak tačan, sigurno je da je odigrao više filmskih uloga od bilo kog drugog glumca u istoriji jugoslovenske kinematografije. Sam kaže da je dosta toga jedva i vredno pomena, da polovinu filmova u kojima je glumio nije ni gledao, ali da uloge nije odbijao jer je gluma bila njegov posao, od koga je živio. U onoj vrednijoj polovini ostvarenja ostalo je dovoljno antologijskih uloga, i glavnih i sporednih, za nekoliko bogatih glumačkih karijera.

Transformisao se iz ratnog heroja *Neretve*, *Sutjeske*, *Mosta* u maestralnu epizodu četničkog poručnika u *Povratku otpisanih*, iz đavolovog slugu u *Majstoru* i *Margariti* u pijanog zagorskog lugara u *Brezi*, iz beskrupuloznog trgovca perjem u *Skupljačima perja* u propalog boksera u televizijskoj drami *Rekvijem za teškaša*, za koju kaže da mu je intimno nešto najlepše što je u životu odigrao.

SVETSKA KARIJERA: U partizanskim perspektaklima glumio je sa Ričardom Bartonom, Julom Brinerom, Orsonom Velsom. Posle filma *Bitka na Neretvi* **Vels mu je ponudio** ulogu u svom filmu, ali pošto nije govorio engleski jezik, mogućnost da postane svetski slavno glumačko ime mu je propala. Na Zapadu.

Film *Valter brani Sarajevo* su od 1976. godine, kada je prvi put prikazan u Kini, do danas videle milijarde gledalaca, a Bata Živojinović, Valter u tom filmu, u ovoj zemlji uživa kulturni status. Da bi se taj fenomen razumeo, potrebno je vratiti se u 1976. godinu, kada je Kina tek izašla iz "kulturne revolucije" koja je iza sebe ostavila stravične materijalne i duhovne ruševine. *Valter* je bio prvi strani film koji se posle

te revolucije prikazivao u Kini, za stotine miliona ljudi tada pogled ne samo u drugačiji svet, već prvi pogled u bilo kakav svet drugačiji od onog u kome su decenijama živeli.

U vozu od Moskve do Pekinga 1990. godine potpisnik ovih redova je kupe delio sa čovekom po imenu Jason. Sporazumevanje je išlo teško, Jason je bio pripadnik muslimanskog naroda koji je živio u nekom selu na dalekom severozapadu Kine, na obodu pustinje Taklamakan, i nije govorio nijedan jezik osim maternjeg, ujgurskog. Rukama, nogama, pokazivanjem geografskih karata, saputnici su objasnili jedan drugom odakle je ko i zašto putuju. Jason je prvi put putovao vozom, išao je da vidi brata koji je živio u Kazahstanu. Mada ih je delilo 500 kilometara vazdušnom linijom, morao je da putuje preko Pekinga i Moskve, prelazeći skoro 15.000 kilometara u jednom pravcu, jer je kinesko-sovjetska granica na toj strani bila decenijama zatvorena. Kada je shvatio da mu je saputnik iz Jugoslavije, Jason je skočio i zagrlio ga. "Valtel blani Salalevo!!! Valtel blani Salalevo!!!" Neopisivo uzbuđen, nekako je objasnio da je *Valtera* gledao četiri puta kao mladić, da je iz sela putovao satima do grada u kome je postojao bioskop, i da je *Valter* najlepša uspomena iz njegove mladosti. Batinu popularnost u Kini dodatno je pogurao film *Most* koji je takođe režirao Šiba Krvavac, epski špagetivestern "partizanskog filma", koji je u kineske bioskope stigao posle *Valtera*. Zbog tog filma Kinezi su godinama, kada bi upoznali Jugoslovane, počinjali da pevaju pesmu *O bela chiao*, za koju su mislili da je jugoslovenska jer se kao muzička tema pojavljuje u *Mostu*.

Bata ni danas nije zaboravljen u Kini. Pri likom posete ovoj zemlji nuđeno mu je državljanstvo Kine, pregovarao je sa kineskim

producentima o realizaciji serije o Valteru koja bi se bazirala na filmu, u kojoj bi bio konsultant i narator. U januaru 2012. godine stotinak kineskih građevinara koji grade most Zemun-Borča je poželelo da početak kineske Nove godine provede u društvu Valtera. Bata Živojinović došao im je u posetu, doneo na poklon 100 litara domaćeg vina i 25 litara rakije, a svečani doček za goste su u upravnoj zgradi priredili kineski ambasador Džang Vanšue i predstavnici

kompanije “Čajna roud end bridž korporejšn”, koja gradi most.

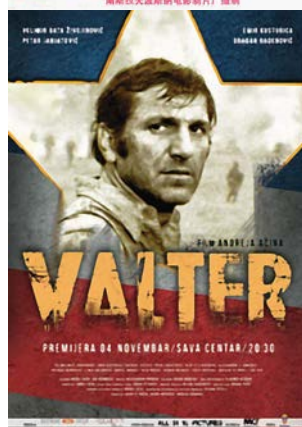
SIMBOL: Za predratne i ratne generacije u Jugoslaviji Bata je simbolizovao herojstvo u ratu, uspon iz siromaštva posle razaranja, bratstvo i jedinstvo, sjaj koji su donosile svet-ske zvezde sa kojima je glumio. Generacije rođene pedesetih i šezdesetih upoznavaile su ga prvo kroz “partizanske” filmove koje su u bioskopu gledali organizovano, vođeni iz škole,

navijajući dok on tamani Nemce i domaće izdajnike. Međutim, on je preživeo i kraj mitologizacije rata i herojskih vremena, i ostao neka vrsta pop simbola i legende.

U doba poznog socijalizma, pomenute mlađe generacije pričale su uz podsmeh da je Hitlerova poslednja želja bila: “Ubijte Batu Živojinovića”, ali su ga s poštovanjem gledali kao kauboja u *Psu koji je voleo vozove* (1977), ili kao Dadaru u *Doroteju* (1981), kao i u “ozbiljnim”

ulogama u ranim filmovima crnog talasa, koje su sa zakašnjenjem otkrivali. Još kasnije, njegova rečenica: “Sad ću da šetam, pa ću da te karam...” iz filma *U raljama života* (1984) ušla je u žargon, a uloga snagatora i razmetljivca Trokrilnog dobacila je do današnjih dana, uvodeći Batu u viceve o Čaku Norisu (Kada Bata vidi Čaka kako divlja na ulici, uhvati ga za uvo i izdere se: “Jel sam te tako vaspitao, a?!”).

Još jednom se vratio ratnom filmu, kao ►

Kineski plakat za film *Valter brani Sarajevo*, Bata Živojinović na Kubi u dokumentarnom filmu *Valter* Andreja Ačina

Gvozden, oficir JNA, u filmu *Lepa sela lepo gore* (1996), koji je zaustavio smeh u grlu svih generacija. U Gvozdenovom liku nije bilo slave i ponosa, već samo gorčine zbog izgubljenih snova kojima su se smejali novi ratnici. Mnogi su imali utisak da je uloga pisana baš za Živojinovića, zbog svega što se desilo od početka novih jugoslovenskih ratova.

Za razliku od glume, ulazak u politiku nije ga proslavio. Mnogi opoziciono nastrojeni obožavaoci zamerili su mu što se, početkom višestranačja u Srbiji, pridružio Socijalističkoj partiji Srbije Slobodana Miloševića. Mnogo puta pitan zašto je ušao u SPS, nije uvek davao iste odgovore. Tvrdio je da je “bila reč o velikom naboju i želji da se pomogne prava stvar”, da misli da je imao dobru procenu i da i danas “iza te odluke stoji čvršće nego tada kada je ušao zbog emocija”; u intervjuu sarajevskom nedeljniku “Dani” 2010. rekao je da je pristupnicu SPS-u potpisao gotovo slučajno, zato što je u selo gde je tada bio prvo došao njihov predstavnik, da se ranije politikom bavio kao svaki Jugosloven, “na nivou seljačkog, kafanskog filozofiranja”, da je u početku podlegao utisku da su “politički oponenti zapravo naši ljuti neprijatelji”.

GLUMAC U POLITICI: U to vreme Bata Živojinović je u retkim političkim debatama na televiziji u kojima je učestvovao, u

razgovorima sa neistomišljenicima delovao pre kao Trokrilac iz filma *U raljama života* nego kao Tigar iz *Mosta*. Izabran je za poslanika Narodne skupštine na prvim višestranačkim izborima 1990. godine, i bio je predsednik Komisije za predstavljanje i žalbe Narodne skupštine. Kaže da je bio jedini poslanik SPS-a koji je u Skupštini bio u dobrim odnosima sa poslanicima svih partija. Njegov politički profil uvek je bio mnogo bleđi od glumačkog. Čak i pošto je bio kandidat SPS-a na predsedničkim izborima 2002. godine, Slobodan Milošević je iz Haga kao kandidata podržao Vojislava Šešelja, a Živojinović je na tim izborima osvojio 120.000 glasova.

Svrstavanje na Miloševićevu stranu zamerili su mu i mnogi prijatelji i poštovaoci širom Jugoslavije. Početkom ratova u SFRJ, zbog politike je puklo i njegovo prijateljstvo sa hrvatskim glumcem Borisom Dvornikom, uz obostrano mučno prepucavanje po novinama. Nije to bila svađa običnih prijatelja, njih dvojica su decenijama zajedničkim ulogama i ličnim odnosom bili simbol bratstva i jedinstva, deo kolektivnog sećanja Jugoslovena, pa su i razlaz i kasnije pomirenje mnogi pratili kao sopstvenu, ličnu dramu. Kada su se strasti smirile i godine prošle, Bata i Boris čuli su se telefonom 2004. godine, uz mnogo emocija zaključili da nisu političari već filmski ljudi, koji su pokušali da

se bave politikom ali im to nije išlo, da poslednjih godina nije bilo mržnje između njih i da je u pitanju bio samo nesporazum.

Kada se 2006. Bata Živojinović pripremao za operaciju srca, poželeo je da Dvornik bude pored njega, ovaj je potvrdio svoj dolazak, ali do ponovnog susreta prijatelja ipak nije došlo. Zvanično javno pomirenje desilo se preko video-linka, uživo u dnevniku zagrebačke TV Nove. Živojinović se javio iz bolnice u Beogradu, Dvornik iz studija splitskog dopisništva, uz dogovor da se uskoro vide, ali je Boris Dvornik preminuo 2008. godine.

Veljko Bulajić, prijatelj sa kojim se početkom rata takođe razišao zbog političkog angažmana, da bi se kasnije pomirili, rekao je da je saznao da je Bata pomagao ljudima, svima izlazio u susret, što ga nije iznenadilo jer je “uvek bio dobar čovek”.

Kao i sa Dvornikom, Batin odnos prema Titu prošao je uspone i padove. Godinama Titov omiljeni glumac koga je Josip Broz često pozivao u goste, jedini glumac koji je sa Titom bio na “ti”, onih godina kada su veliki Jugosloveni preko noći postajali još veći Srbi, govorio je sa visine da je to “ti” značilo da Tita nije cenio, ali je nacionalni zanos brzo prošao Živojinovića. “Bili smo ozbiljna država... Tito je bio harizmatičan, šarmantan, prirodan, normalan čovek. Jako sam ga poštovao. Nosio sam mu sanduk kada je umro”, rekao je u jednom skorašnjem intervjuu.

Politički putevi i stranputice ostali su ipak u senci monumentalnog Batinog dela. On sam, doduše, kaže za sebe da je običan, normalan čovek koji je radio svoj posao, “izvodio glumačke radove, ništa drugo”, ali čini se da je glumac Velimir Živojinović prešao u mit koji je nekako nadrastao i njega samog. Taj mit se prepleo sa sudbinom zemlje, u njemu su slava i razočarenje, bes i kajanje, trajanje i pad, i iznad svega ponovno podizanje.

Na premijeru *Valtera* Živojinović nije mogao da dođe. Krajem oktobra je sa Vojnomedicinske akademije u Beogradu pušten na kućno lečenje, pošto je pre nekoliko meseci imao teži moždani udar. U to vreme su mnogi mediji javili da je u kritičnom stanju, gotovo na samrti. Deo filma snimljen je na Kubi, gde se 2009. lečio od gangrene. U poslednjoj rečenici kojom se film završava, sa osmehom kaže: “Ja se neću povući.” Pre mesec dana premijeru je imao film mlade rediteljke Jelene Bajić Jočić *Led*, u kome glumi i Bata.

Momir Turudić

Cipele za dodelu nagrade

Zbirka zapisa Tomasa Bernharda delo je starog majstora, bespoštedno ka unutra i spolja

Skupština grada Bremena bila je već dupe puna – prevashodno školskim odeljenjima. Ta Skupština nadasve je poznata, ali i ona me je pritiskala poput svih drugih poznatih gradskih skupština koje su me, uopšte uzev, pritiskale.

SVAKA ČAST SVIM monumentalnim Izdavačkim Poduhvatima, ali jedan od najkrupnijih događaja minulog Sajma knjiga jedna je tanušna knjižica, ma lepo je nema čovek šta videti: mali format, malo preko stotinak strana, neka nedefinisana naslovna strana, ništa da zove, mami i šljašti... A tek unutra: ni slika, ni recepta, ni šore ni ševe, a i šege ima tek sasvim uslovno, to jest, ima je u izobilju, ali samo ako ste spremni za jedno posve iščašeno gledanje na svet, kakvo je svojstveno Tomasu Bernhardu, čoveku za koga bismo rekli da je *klasik* savremene austrijske i vaskolike namačkojezične književnosti jedino ako bismo želeli da ga posthumno uvredimo; pošto to ne želimo, radije ćemo reći ovako: radi se o piscu koji je stvorio jedan od najosebujnijih književnih svetova XX veka, pri tome ni najmanje ne težeći bilo čemu tematski osobito začudnom (ništa Hobiti, vampiri, vanzemaljci...). Zapravo, ne težeći uglavnom *ničemu* osim besomučnog i bespoštednog opisivanja i (auto)dijagnostifikovanja jednog osob(e) nog *egzistencijalnog slučaja*, a sve to u kontekstu Austrije u drugoj polovini XX veka, zemlje po autorovom mišljenju duboko obolele od provincijalnog katolicizma i nezalečenog, tek ovlaš preodevenog nacizma. Hm, ne grešite ako vam se učini da te boleštine primećujete i u svojem, nekako baš sasvim neaustrijskom okruženju, mada se neke od njih drugačije zovu. Imena i obzine nisu tu ni važni nego je bitna jedna univerzalna suština kojom su impregnirani; zato je Bernhard tako impresivno “nacionalan” pisac iako je u većini svojih knjiga naizgled opsednut gotovo pa *parohijalnim* temama i brigama. Tačnije, parohijalnost i sva-kovrsna skučenost njegov su svet upravo zato što je sva njegova književnost neprestani urlik – ili pre: grcaj – pobune protiv njih. Pobune koja – ovo je važno – nije nekakav “ideološki”

projekt u ime humanizma i ostale renesanse, koliko je naprosto *stomačna*: opsesivno-kompulsivni, logoreični izliv otpora i nepristajanja, ali još više one paralizujuće zastrašenosti pred zlom koje tako lako i prirodno ide u paru s banalnošću – i pre Ajhmana, i nakon Hane Arent.

Elem, knjiga Tomasa Bernharda *Moje nagrade* (prevela Bojana Denić; LOM, Beograd 2012), mada žanrovski neuhvatljiva i neodrediva, čitana danas doživljava se kao integralan deo “centralnog” Bernhardovog opusa koliko i bilo koji od njegovih razglašanih romana, a ne kao tek jedan od onih skrpljenih “restlova” kakvi umeju ostati iza pisaca – ili ih izdavač, porodica ili već neko ume naknadno isfabrikovati bez prave potrebe. Činjenica da se ona, “kao knjiga”, nije nikada ni pojavila za piščevog života, u ovoj stvari baš ništa ne menja.

Naime, šta je u pitanju? *Moje nagrade* su zbirka, hm, recimo autobiografsko-putopisnih zapisa u kojima Bernhard razmatra “slučajeve” svih (za pisca takvog značaja – ne baš brojnih) književnih nagrada koje je dobio, uredno ih ispisujući iz “donjeg” rakursa čoveka koji, ni kada ga hvale i slave, naprosto organski ne pripada književnom i uopšte društvenom establišmentu, čoveka koji se loše oseća kada treba da se pojavi negde u “dobrom” odelu, među Uglednim Zvanicama, sve samom “solju” austrijske, nemačke ili neke druge zemlje, jedne zapravo opsesivno “privatne” ličnosti kojoj sva ta galama užasno ide na živce... Pa dobro, zašto onda lepo nije poodbijao sve te ponuđene nagrade i ostao kod kuće, ili gde već voli da tavori?! Eh, pa nije Bernhard Žan-Pol Sartr... Nije on čovek Velikog Gesta koji gordo stoluje u Cafe de Flore a svi mu prilaze da mu poljube stopala, nego književni i društveni marginalac i proleter, većito bez para i u dugovima, pa mu svaki šiling ili marka dobro dođe, a gde ćeš boljeg čara od neke nagrade? U tom bi smislu zapravo više “nebernhardovski” bilo odbiti nego uzeti neku nagradu! Mada, nisu pare za sirotinju: i

kada ih se dočepa, pisac *ne ume* s njima, nego brzopleto kupi groznu ruinu od kuće, ili nerazumno skup automobil koji posle uredno slu-pa, i to gde – u Opatiji...

Moje nagrade jesu, dakle, knjiga zapisa ispunjenih s jedne strane “trivijalijama” o pripre-mama za ceremonije (kupovina odeli ili cipe-la, recimo), ali možete li uopšte zamisliti da kod Bernharda “trivijalno” bude zaista trivijalno?! Apsolutno *nein*, te su i ovakve prigode zapravo poligon za piščevo bespoštedno samoskroziranje, a ono drugo, sva ona pompa oko nagrada, zapravo je sjajan povod za pisca da prikaže sav sadržaj šupljine kulturno-ekonomsko-društvenih elita i njihovih rituala, i apsolutnu, suštin-

sku, neizlečivu irrelevantnost i *stranost* pisca (bilo kojeg) u svemu tome, jer je pisac – o knji-zi da i ne govorimo – tu samo kao neophodno pokriće za orgije samolaskanja i samovažno-sti onih Stvarno Bitnih. E sad, pošto se taj pisac zove Tomas Bernhard, onda ni to ne ide baš lako i jednostavno; autor se ne-retko trudi i muči u hotelu, pred sam nastup na dodeli, da “smisli nešto prigodno” što će sva-

kome biti milo i simpatično, ali mu to nekako nikako ne ide, pa uglavnom od svega ispadne neki skandal, neki Važni Ljudi se silno naljute pa ustanu i odu, pa ga posle oni koji pred Važ-nima strepe i od njih zavise gledaju prekorno, kao da im je naneo neko nepopravljivo zlo...

Moje nagrade delo su *starog majstora*, moćno i zrelo, brespoštedno ka unutra i spolja, a opet i sasvim lišeno onog “nadmoćnog” cinizma koji slabiji pisci prečesto brkaju sa *subver-zivnošću*. I možda će vam zvučati čudno – mada ne znam zašto – ali ovo je zapravo i užasno *zabavna* knjiga. Warum nicht?! Imati morala, a nemati iluzija (i nikada neprilično ne mešati to dvoje), to nije baš jako komforna pozicija; ta, šta ti onda drugo preostaje nego da potra-žiš malo zabave? Po mogućnosti, u kućinama sopstvenog postojanja.

Teofil Pančić

Ljudima se živi

foto: A. Anđić

“Sve je u ushitu koji vas pokrene da budete protiv ove turobne svakodnevice. Zato se i pišu dobre knjige i snimaju dobri filmovi, i zato ih je malo. I nema opravdanja, traženja alibija da treba da naiđe pravi trenutak, bolji ekonomski uslovi, već se odmah razmišlja i gradi. ‘Sve ostalo je čađavo teoretisanje’, kako kaže Marko Ristić”

ARTILJERO U FUDBALSKOM slengu Brazila znači “onaj koji nikad ne promašuje”. *Artiljero* Srđe Anđelića je najnoviji domaći film koji namjerava da bioskopima vrati publiku. Glavni junak filma, Mali, nastoji da svog idola Nemanju Vidića, poznatog fudbalera Mančester junajteda, vrati u Zvezdu, ne bi li uradio nešto važno u svom životu i ne bi li spasio tim koji mu je u krvi. Navedene paralele i poređenja su namerni.

Scenarista i reditelj filma *Artiljero* Srđa Anđelić je scenarista i filmova *Do koske*, *Munje*, *Jedan na jedan*, TV-serije *Mile protiv tranzicije*, i jedan od najupečatljivijih likova urbanog Beograda, poznat je po pseudonimu Mjehur Ubica, pod kojim je godinama nastupao na radiju B92. Njegov *Artiljero* upravo počinje drugu nedelju bioskopskog života.

“VREME”: Kakvi su prvi utisci? Da li se naslućuje ostvarenje vaše namere da *Artiljero* bude bioskopski film?

SRĐA ANĐELIĆ: Da, iako postoje poteškoće jer je mreža bioskopa još uvek slaba. Ali, gura-mo svakim danom sve bolje i bolje. Publika reaguje na film jako dobro i to mi je najvažnije. Za opstanak naše kinematografije bioskopski film ima ključnu važnost.

Time treba da se bave i ministri i komisije koje odlučuju o novcu, jer kakva je važnost međunarodnih nagrada pojedinim filmovima ako bioskopi ostanu prazni. Čini mi se da postoji i neka vrsta prezira prema bioskopima, kao da naša kvazielita potcenjuje zabavni aspekt filмова. Ne možemo praviti filmove po ukusu fondova i administracija. Oni ionako “skidaju” filmove sa interneta.

Vaš film je vidno zainteresovao javnost i pre nego što je završen. Koliko je tome doprineo Nemanja Vidić?

Nemanja je čovek van ovog vremena samoreklamerstva, on se veoma diskretno pojavljuje u

medijima, pa ni u ovom slučaju nije želeo da se ističe. I to nam je veoma odgovaralo jer smo pravili priču o sličnom junaku koji ne priča mnogo, ne oglašava celom svetu svoje stanje i ne žali se na okolnosti. Takav glavni junak nije imao dilemu da, u opštoj kakofoniji “ja pa ja” mislilaca, izabere čutljivog kapitena Mančester junajteda.

Glavni junak filma sanja san čije bi ostvarenje ulepšalo njegov lični život, ali takođe i život jednog dela zajednice – barem onih koji navijaju za Zvezdu. S obzirom na to da su takvi mladi ljudi, a i ne samo mladi, veoma retki, da li je u osnovi vašeg scenarija – fantastika?

Svi ti junaci iz epova, praheroji, deluju kao veći i bolji od nas. Mi se, u slučaju *Artiljera*, bavimo Malim, koji tokom filma izrasta u glavnog junaka. Zato smo izabrali mehanizme klasične dramaturgije koja pruža iluziju celovitosti. *Artiljero* ima početak, sredinu i, dosta neobičan, kraj. Našem junaku ne bi pomogla pomodna fragmentarna priča koja umesto Drame stvara Traumu, ali ni intimna, kamerna situacija, jer on želi da gromoglasno izazove društvo na dvoboj – a za tako nešto mu treba prostor. I dolazimo do arhetipskog u *Artiljeru*, taj bunt protiv hijerarhije i ustaljenog načina guši mladog čoveka. Tako je to još od vremena tragedija, Šilerovih *Razbojnika*, pa sve do naših fiktivnih likova koji na zastavi pišu “Bura i prodor”, slično kao što

su mladi umetnici pre nekoliko vekova uzvi-
vali u Evropi.

Da li bi dolazak Nemanje Vidića bio dovoljno jak lek da izbavi Zvezdu i naš fudbal?

U našoj fikciji junak je uveren u to, ne toli-
ko u ozdravljenje fudbala koliko u ohrabrenje
za njega i njegove drugove. Njemu je potreban
Doživljaj, neponovljiv i autentičan. Izbavljenje
društva i fudbala je po strani, glavni junak se
sam izbavi, pa se to zarazno prenese na drugo-
ve i njegovu devojk. Izbavljenje iz lošeg sticaja
okolnosti, kojim smo okruženi svaki dan, desi
se uz pomoć melodrame i komedije. Tako pro-
čišćen i obnovljen, Mali se mirno predaje pred-
stavnicima zakona. Ali tu nije kraj, jer Ana, nje-
gova devojka, sprema artificijelno razrešenje. U
tome pomažu Mika Antić, Beket, Jarboli, Mića i
Aćim i, naravno, najveštačkiji od svih izuma –
“deus ex machina”. Tako da u *Artiljeru* postoji i
obrazovni program.

Postoji mišljenje da je vaš film metafora, da u njemu uopšte nije reč o fudbalu, već o nečem važnijem, recimo o državi. Da li je to tačno?

Na početku filma junacima je zabranjeno da
uđu na stadion. U kadru se vide prazne tribine,
poput gledališta u drevnim pozorištima. Straš-
no je opasno zabraniti mladim ljudima da pri-
sustvuju spektaklu, jer sve to postoji samo zbog
njih, a toliko vremena već na njih niko ne obra-
ća pažnju. Zamislimo gnev starih Grka kad bi im
administracija zabranila ulaz u pozorišta. Ali to
bi bilo nemoguće, jer je prvi čovek uprave bio
Perikle, koji je podržavao instituciju spektakla.
To je način da se pobegne od sivila stvarnosti.
O tome se radi. “Fudbal je najbrži put da se po-
begne od stvarnosti”, kaže Sokrates. Ne može
da se raste bez priča, bioskopa, utakmica, jer
onda stvarnost prevladava, a svi znamo kakva
je. Zbog toga, kada glavni junaci filma utrče na
teren i otmu loptu – tu počinje filmska priča. U
tom smislu je ovo angažovan film.

Koliko su važni navijači Partizana u *Artiljeru*?

Mnogo. U ovom smušenom vremenu, kada
više nema ni pravih protivnika, Grobari su ne-
ophodni. Glavni junak prosto ima potrebu da do-
kaže da je živ, da skrene pažnju na sebe, i zato
kada ga svi ostave samog – i otac i brat i devoj-
ka – on ide kod Grobara jer “Grobari nas nikada
neće ispali”. Oni razumeju njegove jade. U fi-
nalu filma sam svesno, uz pomoć komedije, iz-
brisao razliku između dve navijačke grupe, jer
oni svi dele iste iluzije – i sreću i tugu. Veoma
važan deo filma nose ženski likovi. Dve najbo-
lje drugarice imaju međusobnu mantru “Hoću

da padnem u nesvest!”, što je kao poklič protiv
opšte letargije i nihilizma. Kakve god da su okol-
nosti, mladim ljudima se živi.

Jedna od poruka filma je: ugledajte se na pra- ve idole. Da li je to moguće? Ko su pravi idoli?

Najbolje da se ugledamo u ogledalu. Ali ne pu-
tem psihoanalize ili skraćenih kurseva o samos-
poznaji. Dovoljno je nekoliko suštinskih pitanja
da shvatimo da li smo lažnjaci ili imamo šansu.
Među sobom, u poverenju. Idole oblikujemo po
sebi, u stvari. Vrlo dobro znamo šta nam najviše
fali. Poštenje, požrtvovanost i veština su osnov-
ni elementi i, kao što vidimo, u deficitu su u ce-
lom svetu. Dozvoljeni su i promašaji, pogotovo
oni lepi. To je intimni deo.

Opšti društveni deo je zamagljen i nejasan.

► Mile sa Čubure razočaran je što nije postao uzor. Si- gurno je ubeđen da bolje igra fudbal od Nemanje ili ima mekši slajs od Novaka. Poslednji put je viđen u redu za nacionalnu pen- ziju. Fale mu neki papiri, ali računa da ga svi znaju, pa – ako može na brzaka...

Tu smo skloni da napravimo idola na brzaka,
pa se onda lako složimo da su nas razočarali,
kao da nemamo ni trunke odgovornosti. Možda
je dobro da je mnogo vrednosti izgubilo smisao,
ostaje nam da gradimo svet u sebi i oko sebe –
korak po korak. Ali je važno da to radimo u ti-
šini i samoći, ne mora ceo svet da zna unapred
šta ćemo uraditi.

Šta u Zvezdi kažu o filmu? Da li film, ili kultura uopšte, može da pomogne nekoj instituciji da postane uspešna?

Ne razumem se u institucije, ali znam da su na-
pravljene da koče slobodu ljudi. Bar u fikciji je ple-
menito da im se suprostavimo – tom lažnom redu
i poretku koji od nas pravi pospane građane. U
stvarnosti su institucije nezainteresovane za naše
živote. Za sve ove godine naučili smo da mnogi
prvoborci slobode vrlo brzo nauče jezik institucija
i počnu da imitiraju one protiv kojih su se borili.
Kako bih voleo da možemo, kao u staroj Atini, da
se svi pitamo za sve, da budemo zainteresovani za
svaki detalj života, da se poboljšavamo svakoga
dana, preispitujemo našu ljudskost i verujemo u

snove, svesni ograničenja. Da naša požrtvovanost
bude osnov institucija. Ali ne, mi želimo prećicom
do slave, uz sve poštovanje prema sebi, dok odje-
kuju aplauzi onih koji nas ubeđuju da smo idoli.
I onda imamo mišljenje o svemu, podrazumeva-
mo da smo neophodni i neizbežni.

I prethodni vaši filmovi su bili takozvani urba- ni, puni gradskih štosova i humora. Koliko ih to ograničava?

Okružen sam dugo ovim gradom, pa sam pro-
bao da ga opišem. Nema granica za dobro ras-
položenje i šarm. Svuda se to razume i prihva-
ta. Sve ostalo je mistifikacija. Publika je svuda
slična, ima potrebu da se nasmeje i uzbudi. Za-
što bismo joj to uskratili? Sa druge strane, ne
mogu da radim sveobuhvatno istraživanje šta
bi publika volela da gleda, koja vrsta ukusa joj
odgovara, da li voli ljuto... Reč je o uzajamnom
poverenju, a film je, na kraju, njihov. Mogu da
ga i premontiraju ako hoće. Godinama sam, na
ovaj ili onaj način, upućen na masovnu publi-
ku i nikada je nisam imao ispred sebe kao foto-
robota. Bilo mi je važno da sam poverujem u to
šta saopštavam, a publika je, skoro uvek, to pri-
hvatala blagonaklono. Kada mi neki mladić ili
devojka priđu u gradu i šapnu da su odrasli uz
mene, uvek odgovorim da je to uzajamno. Ina-
če bih zauvek ostao mali.

Kakav život, pretpostavimo u Srbiji, čeka tri mlada junaka vašeg filma?

Voleo bih da budu uporni u nastojanju da
osmisle svoj život ali i da sačuvaju bezazlenost. I
još, detalj: da se čuvaju savetodavaca. Društvo će
ih sapliti, ali to nije loš način da se čovek testira
od kakvog je materijala. Ako im bude dosadno,
mogu uvek da mi se jave, smislićemo novu pri-
ču, u njoj će biti sve zanimljivije nego u životu.

“Samo jedan dobar potez i možeš biti heroj”, kaže song u vašem filmu. Da li verujete u to? Kakav bi to potez bio?

Sve je u ushitu koji vas pokrene da budete pro-
tiv ove turobne svakodnevice. Biti protiv namet-
nutog stanja stvari je osnov svega. Zato se i pišu
dobre knjige i snimaju dobri filmovi, i zato ih je
malo. I nema opravdanja, traženja alibija da tre-
ba da naiđe pravi trenutak, bolji ekonomski uslo-
vi, već se odmah razmišlja i gradi. “Sve ostalo
je čadavo teoretisanje”, kako kaže Marko Ristić.

Šta bi Mile sa Čubure rekao o *Artiljeru*?

Razočaran je što on nije uzor. Sigurno je ube-
đen da bolje igra fudbal od Nemanje ili ima mekši
slajs od Novaka. Poslednji put je viđen u redu za
nacionalnu penziju. Fale mu neki papiri, ali ra-
čuna da ga svi znaju, pa – ako može na brzaka... ◀

Sonja Ćirić

IZ FILMA: *Gde idemo sada?* libanske rediteljke Nadin Labaki; *Samo vetar* mađarskog reditelja Bensa Fligaufa

Film: **Festival "Slobodna zona"**

Smisao angažovanja i angažovanje smisla

Ima li ovogodišnji festival angažovanog i dokumentarnog filma "Slobodna zona" pouku, angažovanu pouku? Možda. I možda bi ona mogla da glasi: ako su raznorazni tipovi u poslednjih dvesta godina neprestano menjali svet, sada je došlo vreme da malo predahnu i da, eventualno, prionu na njegovo tumačenje

KADA JE EMIL Zola, januara 1898. godine, u pariskim novinama *L'Aurore* objavio otvoreno pismo francuskom predsedniku Feliksu Foreu, naslovljeno "Optužujem" (*J'accuse*), ukazujući na antisemitizam u francuskoj vojsci, na scenu je ušao pojam *intelektualac*. Od tada taj izraz označava osobu koja deluje javno, a da nije profesionalni političar. Nekoliko decenija pre toga Karl Marks je, u znamenitoj jedanaestoj tezi o Foerjebahu, postavio prototip intelektualca pozivajući filozofe da mrdnu dupe iz svojih kabineta i pogledaju malo na šta liči svet koji su do tada, tvrdi Marks, samo (pasivno) tumačili. Potom im je poručio da se ugledaju na njega i krenu taj svet da menjaju. Neki su ga, na žalost, (pre)ozbiljno shvatili, ali to je druga priča. Pedesetak godina posle Zole, pak, drugi jedan Francuz, Žan-Pol Sartr, pokušao je da artikuliše pojam angažmana (*engagement*), insistirajući na tome da nije dovoljno biti samo intelektualac, jer da lako je boriti se

za pravednu stvar iz kafane, nego je potrebno stalno ispitivati pretpostavke sopstvenog delovanja u javnosti i, po potrebi, izaći na ulicu i rizikovati batine. Sartr se, u međuvremenu, malo bio zaneo pa se pokazao sklonim prećutkivanju izvesnih neprijatnosti sopstvene ideološke pozicije, ali i to je druga priča. U svim rečenim slučajevima na meti javnog delovanja bili su rđavi postupci vlasti, a u radikalnijim prilikama i vlast kao takva.

Toliko o istoriji.

Slobodna zona, festival angažovanog dokumentarnog i igranog filma (od 2. do 7. novembra u Beogradu), već osmu godinu zaredom ispituje šta je to angažman i na koje se načine, s obzirom na njegovu neuhvatljivu prirodu, može razumeti. Da se ove godine dogodilo nešto značajno – ili je, može biti, to progovorio duh vremena – potvrđuju rasprodate predstave i dupke pune sale, sa sve (uljudnim) pokušajima da se dođe do karte više, uz stajanje,

smejanje i plakanje, sedenje na podu i stepenicama, sa selektorom gostom (Dubravka Ugrešić), te "Noćnim razgovorima", odlično posećenim novim segmentom. Očigledno je da je rečeni duh vremena zaposeo i selektore, te je izbor ponuđenih filmova bio – blago rečeno – izvanredan. Ako je Milan Vlačić, sa svojim iskustvom svih filmskih festivala na svetu, iz večeri u večer izlazio ushićen iz sala, pa, i to valja nešto govoriti. Otud je prikazivač u ne maloj nevolji iz koje se ne može izvući bez krivice: koje filmove žrtvovati bogovima ograničenog novinskog prostora.

SUDBINA, UŽAS: Festival je otvorila urnebesna komedija s pevanjem, plesanjem i plakanjem *Gde idemo sada?* libanske rediteljke Nadin Labaki. U nevelikom selu koje bi moglo biti bilo gde na Bliskom istoku, ili negde u Severnoj Africi (ili Srbiji, Makedoniji, Bosni...), skladno žive, jedni kraj drugih, jedni sa drugima, muslimani i hrišćani. Simpatičan svet, ne računajući popove. U središtu priče je rađanje ljubavi između zgodne udovice hrišćanke i jednako zgodnog muslimana. A onda negde daleko od sela počinje religijski sukob. Istog trenutka mužjaci počinju da reže jedni na druge i da ispoljavaju neverovatnu glupost za koju, čini se, ne postoji drugi razlog osim što su – muškarci. Shvatajući da se kretenima uzavrela krv izlila direktno u mozak, žene pokušavaju da ih smire i skrenu im pažnju sa muških budalaština, to jest rata. U tom cilju one su spremne da višak krvi iz mozga njihovih pobenavelih muževa i sinova preusmere u njihove polne organe, pa sprovede tajnu akciju u kojoj u selo dovode i ukrajinske striptizete, tanke, visoke i, razume se, plavokose, dakle savršena suprotnost njihovih samih. Ironija, a naročito samoironija koja u

epizodi sa Ukrajinkama vrca u svakoj sceni, potpuno je lekovita, očaravajuća, bitna. A onda se dogodi smrt. Besmislena, naravno. Narednih desetak minuta, u kojima majka ubijenog momka ne samo da ne želi nikome da kaže za smrt svoga sina kako ne bi raspomamila već raspomamljene muškarce, nego će i starijeg sina da spreči da se dokopa oružja, verovatno se mogu smatrati antologijskim. Pred scenama majke koja svoju nezamislivu bol skriva od ljudi, čitava povest muškoga herojstva, počev od Ahila, preko Stevana Sindelića, do ne znam koga, obična je budalaština nedostojna i jednog minuta ovog čarobnog filma. Devojka koja je te večeri sedela kraj potpisnika ovoga teksta gotovo se ugušila od suza. Plakao je i potpisnik, ali tiho i kukavički. Dakle muški. A onda nas Nadin Ladik, što je potpuno neverovatno, ponovo gura u grohotan smeh: žene pribegavaju jedinom efikasnom leku, menja ju svoje religijske identitete: hrišćanke *postaju* muslimanke, a muslimanke – hrišćanke. Spretni na sve, ušančeni u svoje uloge, muškarci tome ne uspevaju da odgovore.

O mađarskom filmu *Samo vetar* Bensa Fligaufa već je, na ovom mestu, pisao Teofil Pančić (“Vreme” br. 1125), a potpisnik ovoga teksta u iskušenju je da ga nazove remek-delom. Ako u tragediji junak ili junakinja znaju svoju sudbinu i idu joj u susret kakva god da je ona, onda je Fligaufov film tragedija u najčistijem značenju toga izraza, dostojna grčkih uzora. Posle prva tri minuta filma znate kako će se on završiti, posle šest kada i na koji način. Rađen po motivima istinitog događaja – serijska ubistva romskih porodica u Mađarskoj – film prati celodnevno kretanje troje Roma: majke, petnaestogodišnje kćeri i, recimo,

jedanaestogodišnjeg sina. Kao u neakvom rijaliti šou kamera se ne odvaja od njih, bilo kad prolaze kroz jezivu šumu koja bi se, u normalnoj situaciji, verovatno držala lepom, bilo kada su u gradu, bilo u svojoj udžerici. I opasnost neprestano preti. Atmosfera se kreće u rasponu od očaja do užasa, a da se, u osnovi, ne događa ništa. Troje naturščika svojom glumom bez glume, svojim prelepim licima koja ispod nepomičnosti mišića kriju najdublji nespokoj koji je kamera u stanju da uhvati, učestvuju u svojevrsnoj hronici najavljene smrti. Ne zna se šta izaziva veći užas: da li odsustvo brige prema tim ljudima, potpuna društvena ravnodušnost oličena pre svega u sporednom liku policajca-rasiste – čak i agresija kao neravnodušnost donosi nekakvo olakšanje – dakle život bez ikakve zaštite pred ubicama, ili njihov tihi hod ka ispunjenju sudbine. Možda će, međutim, neko sudbini i da izbegne.

I OSTALE STVARI: Najbolji kanadski film za 2011. godinu, *Gospodin Lazar* Filipa Falaroda, jedna je od onih priča posle koje čak i najveći namćor mora da izađe iz svog hroničnog mamurluka. Svedenim izrazom Falaroda priča priču o alžirskom imigrantu u Kanadi koji, u svojstvu učitelja, preuzima odeljenje jedanaestogodišnjaka čija se nastavnica upravo obesila. U učionici. I ne, nije reč o sukobu kultura, i nije Alžirac izložen diskriminaciji, niti se obrađuju neke naročite društvene napetosti. Ništa od toga. Reč je samo o susretu nekoliko razorenih života, o nekim vrlo osetljivim ljudima i o pokušaju da se neki vrlo mladi životi ne upropaste glupošću i nepažnjom. Obojen nežnim humorom, ovaj film je, naprosto, melem.

Marijine, pak, film hrvatske rediteljke Željke Sukove, briljantan je dokumentarac o tri ma sestrama koje odlučuju da naprave nadgrobni spomenik svojoj umrloj i, reklo bi se, prilično religioznoj baki. U tom smislu na ručak pozivaju bakine nekadašnje komšije i mole ih da daju svoje idejne projekte za spomenik. Komšije su vremešan i, reklo bi se, konzervativan svet, pa je pretpostavka da bi ih muzička pratnja u vidu češkog elektro-treš sastav “Midi Lidi” mogla šokirati. Ali tada sledi upravo bunjuelovski preokret: tihi se, vremešni i konzervativni komšiluk pokazuje neobično jerećkim. Inteligentno, prodorno delo prožeto kvalitetnim humorom i samoironijom, zvonkim smehom privlačnih devojaka i hrabrim nastupom vremešnih komšija, uz razornu scenu kada jedna od unuka, u kapeli, priča sa duhom svoje bake, ova majstorija ubedljivo ▶

Ponovo zajedno

U okviru festivala “Slobodna zona” prikazan je film *Ponovo zajedno*, u kojem grupa kosovskih Albanaca i grupa kosovskih Srba pokušavaju da razgovaraju – najpre 1999, a potom i deset godina kasnije. Zanimljiva, ali nika-ko neočekivana tema na festivalu posvećenom dokumentarnom i angažovanom filmu. Ono što je u ovom slučaju neočekivano jeste činjenica da je film, osim pred publikom rođenom dovoljno davno da se seća 1999, prikazan i pred publikom koja je te 1999. bila ili u maminom stomaku ili u pelenama. Stotina srednjoškolaca iz više beogradskih srednjih škola nisu pravili buku tokom projekcije, nisu se smejali na pogrešnim mestima, nisu glasno komentarisali ili radili bilo šta što se obično (neopravdano) očekuje od njihove generacije. Strpljivo su odgledali sat i po vremena dramatičnih i emotivnih ispovesti i povremeno oštiri prepirki glavnih aktera. Nestrpljenje je, međutim, došlo do izražaja tokom razgovora sa autorom, norveškim rediteljem Junom Hauklendom i Stajnerom Brinom, čovekom koji je moderirao razgovore “sukobljenih strana” u filmu i koji je 2009. nominovan za Nobelovu nagradu za mir. Bes i strast koje su iskazali akteri filma (ljudi duboko obeleženi kosovskim zbivanjima) bili su očigledni i u sali u kojoj su sedela deca koja veze s Kosovom nemaju: ta i takva deca iznela su teze o “kosovskim putevima droge”, tvrdnje kako “mi mladi mrzimo i Albance, i Hrvate, i Muslimane”, ali i želju za nekim rešenjem.

Nakon ove projekcije, Brin je u razgovoru za “Vreme” rekao da su se bes i mržnja već preneli na sledeću generaciju mladih, bez obzira na nacionalnost, i da su oni, sticajem okolnosti, “rođeni u strukturi nasleđene mržnje”. “Zbog toga je neophodno saslušati onog drugog, upoznati ga, a ne samo pokušavati da ga nadglasaš i pobediš”, kaže nesuđeni nobelovac. S druge strane, autor filma Jun Hauklend ističe da, i pored mnogih nagrada koje je njegov film dobio, najvećim komplimentom smatra to što su mladi Norvežani, posle slične projekcije, bili skoro isto toliko emotivni i pogođeni kao i mladi Srbi. “Ljudi na Balkanu mi često kažu kako su posebni. A nisu. Ljudi su slični svuda u svetu, pa Kosovo, koliko god vaši ratovi bili kompleksni, nije toliko specifično. Ova priča nas sve tera da tu međusobnu sličnost prepoznamo u sebi.”

Tamara Skrozza

rastavlja “sve tradicionalne vrednosti” i prateće gluposti. *Muški film* zagrebačkog režisera Nebojše Slijepčevića dokumentarni je dvanaestominutni kroki koji snima dečake do sedam godina starosti sa plastičnim oružjem – preciznije, sa čitavim arsenalom plastičnog oružja – u rukama. Jedina intervencija je što se umesto plastičnog zvuka repetiranja oružja i elektronskog zvuka pucnjeva, čuju istinsko, metalno repetiranje i istinski pucnjevi. Učinak: kao da vam je neko opalio žestok šamar. *Ratni reporter* zagrebačkog fotografa i snimatelja Hrvatske televizije Silvestera Kolbasa čudesan je dokumentarac u kome se prepliću fantastične umetničke fotografije osetljivog umetnika i snimci rata iz Vinkovaca, Osijeka i okolnih sela 1991. godine. Mera između odmerenog komentara iz ofa i prizora od kojih se ledi krv u žilama – pomenimo samleveno telo netom raznetog muškarca kome je od udova, računajući i glavu, preostao samo polni organ – uz prateću porodičnu i intimnu priču, ovaj film čini autentičnim zapisom višeg reda. *Nije ti život pjesma Havaja* zagrebačke autorke Dane Budisavljević majstorska je arabeska o tome kako inteligentna i (pre)osetljiva devojka roditeljima saopštava svoju seksualnu orijentaciju (koja se roditeljima, jel', ne dopada baš). Najzad, u programu “Slobodna zona Junior” videli smo jako dobre radove polaznika škole dokumentarnog filma Slobodne zone, Kaje Šišmanović (Zagreb), Smirne Kulenović (Sarajevo), Filipa Topalovića (Hrvatska) i Ane Irga (Beograd). Intenzitet iskustava tih vrlo mladih ljudi, u spoju sa njihovim talentom, doneo je četiri i više nego dobra filma.

Moglo bi se još mnogo pisati o *Fudbalerima buntovnicima* izvršnom francuskom dokumentarcu Žila Rofa i Žila Pereza sa Erikom Kantom koji nas uvodi u malo poznate aktivnosti fudbalera poput doktora Sokratesa, Didijsa Drogbe, Sarajlije Predraga Pašića, Čileanca Karlosa Kasselija i Alžirca Rašida Meklufa. Mogla bi se čitava rasprava napisati o filmu *Hana Arent* Margaret fon Trota, o nežnom *Đakomovom letu* Aleksandra Komodina, ili čarobnoj *Nani* Valeri Masdajan. Novinski je prostor, međutim, iscareo.

Ima li ovogodišnja “Slobodna zona” pouku, angažovanu pouku? Možda. I možda bi ona mogla da glasi: ako su raznorazni tipovi u poslednjih dvesta godina neprestano menjali svet, sada je došlo vreme da malo preдахnu i da, eventualno, prionu na njegovo tumačenje.

Ivan Milenković

► tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Gde se krije devojačka sreća

Sudeći po TV programu, mora da je žešće zeznuto biti žena u Srbiji. Opcije koje ti nudi mali ekran najblaže rečeno su ponižavajuće. Hajde da napravimo najgrublji spisak uvreda pa prosudite sami. Počnimo od omiljenog TV štiva – sapunica.

Danas je utorak, počeli su izbori u Americi, a naša TV Prva obeležava rođendan Sulejmana Veličanstvenog. Glumac iz serije s poštovanjem govori o njemu, o njegovom nadimku “Zakonodavac” i istorijskoj ulozi koju je odigrao. Znao je, kažu, četiri svetska jezika i to persijski, arapski, turski i srpski. Očekujem da nam se obrati na maternjem jeziku, jer sam do sada u seriji srpski čuo samo u pesmi “Sejdefu majka buđaše”, a danas bi i to bilo sporno jer bi u Sarajevu rekli da je Sulejman govorio bošnjački. No, mnogo je važnije što će poruka gledateljka biti – budite uporne, zavodljive i mudre pa ćete jednog dana postati kao Hurem. Od robinje ćete možda dogurati do carice!

Tu se divno nadovezujemo na kvazidramski program gde su žene uvek objekti radnje i veoma retko imaju inicijativu. Ukoliko je tako, zna se kakvu etiketu će dobiti. Ili ste prevarena domaćica koju muž ili dečko vara, ili ste kurveštija koju prate dok se vačka naokolo. Nema treće!

A sad reklame, one svakako zauzimaju lavovski deo programa. Kako je tu predstavljen nežniji pol, osim što se šminka, masira, macka kremama, maže trepavice i opsesivno brine kako da večno ostanu mlade.

Naravno, mora i po kući da se raspremi. Tu dolazimo do verovatno najtužnije reklame na televiziji. Dok čiste kuću nekim sredstvom, raspevane i razdragane, takoreći opijene, rame uz rame vredno rade baka, ćerka i unuka. Kakav karmički krug, čitava kasta žena čija sudbina se nepromenljivo ponavlja a one presrećne. Ja bih posle dva sata onu ćelavu maskotu iz reklame metlom gađao ili ga polio prijavom vodom. Uz to, uvek postoji onaj dramski element panike – da li će sve biti čisto na vreme, dok se On ne vrati kući i pozvoni na vratima. Ko je bre taj, Sulejman možda?

Ovo je nedelja štednje koja je prerasla u mesec štednje. Obratite pažnju, žene se u reklamama kojima nas bombarduju banke pojavljuju isključivo kao službenice, seksi bankarke. Novac ulažu samo tate, pare znači i dalje stoje kod žena. One se pojavljuju u spotovima za kartice – znači, žene su trošak! Još jedna uloga – vlasnica kartice. Nikako ona koja upravlja štednjom, čak ni onom porodičnom. A iz svakodnevnog života znamo da ti keva tutne kintu, ona uvek ima crni fond.

Najgore je kad se žene razbole. Onda ne mogu da obavljaju gomilu svojih obaveza. Još gore, onda više nisu lepe pa ih momci i muževi neće više voleti. Eto gledam kako je neka plavušica nazebla, zabole je grlo, zamotala neki šal, ali ništa ne pomaže. Muškarac bi se natukao belog luka i slanine i preknjavao narednu nedelju. Ne, ona to ne može sebi da dozvoli, na sreću, popila je neki lekić i sva srećna, lepa i nasmejana radi... Šta? Odlazi kod njegovih u goste, e snajka, snajka, svaka ti čast!

Sve ovo je bio uvod u najtužniju sliku života i sudbine žene u Srbiji. U emisiji “Moja velika svadba” ili tako nekako, voditeljka je otputovala na jug. U Vladičinom Hanu smo videli te izuzetno komplikovane porodične odnose, bivše brakove, ostavljenu decu koju na kraju čuvaju babe, odmetnute delove familije i još trista čuda. Živopisni i tužni jug. Ali, nekako se mladenci povezaše i stigoše pred matičara pa sam očekivao taj srećni kraj sve do bacanja bidermajera. Iza mlade su se bukvalno potukle dve deveruše, devojčice od 10 i 12 godina. Tuča je odmah postala centralna tema emisije, zbog neobične upornosti, agresivnosti i suza. Nema pomirenja, nema dogovora, nema ono “malo će da stoji kod mene, pa posle kod tebe”. Može biti samo jedna! Agonija se završila ponovljenim bacanjem i zvaničnim proglašenjem pobednice. Kada je voditeljka pitala devojčice zašto se tuku, da li zaista toliko žele da se udaju, odgovor je bio: “Ona ‘oće da ukrade moju sreću!”

Problem može da se reši samo ako jedna drugoj sreću otmu u borbi ili je kasnije ukradu (što je takođe bio slučaj). Čak je i voditeljka bila zbunjena količinom ženske agresije i nesposobnošću da devojčice problem reše igrom ili deljenjem.

Pitam se samo, evo već danima, šta je to devojačka sreća, oko koje su se toliko tukle, i gde se to opet sakrila?

Dr Ristić

dom zdravlja +

01.-30.
NOVEMBAR

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

ENDOKRINOLOGIJA

ŠTITNA
ŽLEZDA

HIPOFIZA

PANKREAS

ŠEĆERNA
BOLEST

Prinčevi pete

Uvreme kada ovaj tekst ulazi u štampu, još uvek nisu poznati rezultati američkih izbora, dok su u slučaju Kine, po svemu sudeći, bili izvesni još pre nego što su izbori zvanično i počeli. Po svim najavama, na mestu generalnog sekretara Komunističke partije Kine Si Đinping (vidi okvir) zameniće dosadašnjeg sekretara i predsednika NRK Hu Đintaoo, a početkom sledeće godine na Svekineskom narodnom kongresu i na mestu predsednika države. Svekineski narodni kongres predstavlja formalno najviše državno i zakonodavno telo u Kini i nova zasedanja počinju svake pete godine, s tim što se raspravne sesije održavaju u martu svake godine.

Upravo na završnoj petoj sesiji 11. Svekineskog narodnog kongresa (koji se smatra i najvećim parlamentom na svetu), u martu 2013, doći će i do formalne smene na mestu predsednika i premijera NR Kine. Zbog uticaja koji ima KP Kine, samostalno odlučivanje blizu 3000 delegata na Kongresu je svedeno na minimum, tako da se očekuje da oni samo prihvate odluke partijskih organa koje se donose na 18. kongresu Komunističke partije Kine, čije zasedanje je počelo 8. novembra. Tom prilikom, najavljeno je da će u Politbirou doći do smene generacija, a posebna pažnja posvećena je očekivanoj smeni dosadašnjih sedam od ukupno devet članova Stalnog komiteta Politbiroa CK KPK, koji se smatra najvišim telom koje de fakto upravlja Kinom.

STAROSNA SMENA I ELEKTORSKI SISTEM: Od vremena Dijang Cemina (predsednik NRK 1993–2003) ustalilo se nepisano pravilo o automatskom smenjivanju članova Komiteta koji ispune starosni uslov (počelo se sa 70, sada se smatra da je granica 68 godina), pa se tako očekuje da samo Si Đinping (59) i Li Kečiang (57), dosadašnji zamenik premijera (i najverovatnije budući premijer), zadrže svoje pozicije u Stalnom komitetu. Iako se o samom radu Komiteta ne zna mnogo, pretpostavlja se da se odluke donose konsenzusom, dok je obavezno članstvo rezervisano za generalnog sekretara

U četvrtak 8. novembra počinje 18. kongresu Komunističke partije Kine na kome će biti izabran novi predsednik partije, koji će početkom sledeće godine na Svekineskom narodnom kongresu biti proglašen za predsednika države. Po svemu sudeći, biće to Si Đinping (59), jedan od najuticajnijih “prinčeva”, kako u Kini zovu decu nekadašnjih kineskih političara

generacije

Foto: REUTERS

Sistem je ustrojen tako da predsednik Kine, iako se često smatra jednim od najmoćnijih ljudi sveta (Hu Đintaoa je "Forbs" 2010. proglasio za najmoćnijeg državnika sveta), ipak ne može da vlada sam i bez nadzora. I pored formalno najviše funkcije koja mu daje autoritet u odlučivanju, snaga Stalnog komiteta nije bez značaja, kao što to nisu ni penzionisani članovi Komunističke partije, poput Dijang Cemina (86) za koga se pretpostavlja da je ličnim autoritetom i preko "svojih" članova u Komitetu zadržao uticaj na politiku Hu Đintaoa. Sličnu ulogu sive eminencije igrao je svojevremeno i Deng Sjaoping, kada je zbog krvoprolića na Tjenanmenu

(1989) morao da se povuče sa rukovodećeg mesta, ali je tom prilikom zadržao jak uticaj na politiku Dijang Cemina i na dalji smer kretanja Kine sve do svoje smrti (1997).

S druge strane, izborni sistem u Sjedinjenim Američkim Državama vuče korene iz 18. veka, kada je ustanovljen sistem elektora koji je i dalje na snazi. Svaka američka država daje broj elektora koji je jednak zbiru broja senatora i članova predstavničkog doma iz te države, pri čemu se od njih očekuje da glasaju za kandidata koji je osvojio većinu u državi koja ga delegira. Tako se na kraju 538 elektora okuplja sredinom decembra kada se zvanično i bira predsednik SAD. Sam izborni sistem trpi kritike, od kojih je najpoznatija povezana sa slučajem

izbora Džordža Buša juniora 2000. godine koji je pobedio i pored činjenice da je osvojio oko pola miliona manje glasova od predsedničkog kandidata demokrata Ala Gora na saveznom nivou (imao je veći broj elektora).

U osnovi su, dakle, oba sistema delegatska, s tim što je američki usled opšteg prava glasa i dvopartijskog sistema demokratski, dok je kineski sistem zatvoren i jednopartijski. Međutim, treba imati u vidu da su oba sistema oblikovana prema potrebama države kojoj služe, kao i da su jedinstveni i teško prenosivi na druga podneblja. Tako je u SAD izborni sistem bio prilagođen veličini teritorije i činjenici da se u 18. i 19. veku, u nedostatku modernih izbornih mehanizama i tehnoloških pogodnosti savremenog doba nije mogao drugačije realizovati. Upravo zbog toga se danas smatra da je elektorski sistem pregazilo vreme i da bi ga trebalo zameniti neposrednim glasanjem.

SA CARSKOM PRIMESOM: Sistem koji je izgradila Komunistička partija Kine, koliko god izgledao totalitaran i nedemokratski po zapadnim merilima, predstavlja sistem koji je immanentan kineskoj istoriji i tradiciji i gde način odlučivanja potiče iz vremena carizma, kada je mali broj ljudi okupljenih oko cara uz hijerarhijski organizovanu upravu mandarina vladao Kinom. Način vladanja KPK u osnovi je isti, sa razgrađenijom strukturom, brojnim telima i efikasnijim sistemom kontrole. To je jedan od razloga njegove stabilnosti (gde je sistem represije samo jedan od faktora), ali i ekonomske efikasnosti kapitalizma sa "kineskim karakteristikama".

Drugi važan faktor koji utiče na kineski način izbora jesu demografija i nacionalna raznolikost Kine, koja ima duplo više stanovnika od čitave Evrope i 56 naroda, a nikada nije imala iskustvo sa izbornom i predstavničkom demokratijom. Opreznost sa kojom vladajuća KP Kine pristupa političkim reformama vrlo je indikativna. S jedne strane, povezana je sa očuvanjem političkih privilegija klase koja se *samo-reprodukuje* (u političkom vrhu nalaze sa deca ►

partije, odnosno predsednika države.

Izbori će se održati u prisustvu 2270 delegata iz 40 izbornih okruga, u kojima su predstavljene kineske provincije, autonomne regije, Tajvan, Narodna oslobodilačka armija, ali i Centralna banka i finansijske institucije.

nekada uticajnih političara iz vremena Mao Cedunga, primer nedavno smenjenog Bo Silaja), ali i sa očuvanjem stabilnosti i celovitosti Kine, koja još nije rešila problem Tajvana, ali ni Tibeta i Sinjanga gde izbijaju periodični nemiri.

Treći važan faktor jeste način na koji se u Kini doživljava država. Na Zapadu je na prvom mestu nacija, dok je u Kini to država koja ne otelotvoruje jedinstvo nacije, već se doživljava kao reprezent i čuvar civilizacije. Država obezbeđuje celovitost i integritet kineske civilizacije i odatle svaka vlast crpi svoj enorman autoritet. Ipak, od vremena apsolutne moći koju su imali Mao Cedung i Deng Sjaoping, pa do Hu Đintaoa, promene su značajne i vidljive, pa tako danas kineski predsednik ima znatno ograničeniju vlast.

ŠTO TIŠE: S obzirom na sasvim drugačije izborne procese koji se sprovode u dve najmoćnije države sveta, ne iznenađuje posve drugačiji način na koji se ovi izbori prihvataju i doživljavaju među stanovništvom. Dok su u SAD dve najveće partije mobilisale trećinu stanovništva, s druge strane u Kini se izbori dočekuju u mirnoj i tihoj atmosferi. Poslednje procese govore da je u američkoj izbornoj kampanji potrošeno oko šest milijardi dolara, dok je nemoguće doći do podatka koliko je novca utrošila KP Kine, ali se sigurno radi o neuporedivo manjoj sumi. Medijska praćenost izbora u SAD je gotovo apsolutna i traje već sedamnaest meseci. U NRK najave Kongresa su se mogle videti prethodnih nekoliko meseci, ali je tek pre nekoliko nedelja počela veća medijska pokrivenost, koja u Kini više znači novinske i TV specijale sa rekapitulacijom postignuća u prethodnoj deceniji, a manje priču o kadrovskim rešenjima.

Akcentat se stavlja pre svega na mudro i ispravno vodstvo Komunističke partije, koja je doprinela ekonomskom razvoju, političkoj stabilnosti i nizu drugih uspeha na polju nauke, tehnologije i obrazovanja. Uloga koju društvene mreže igraju u američkim izborima (čiju je prednost otkrio na prošlim izborima upravo Barak Obama) u Kini je nezamisliva, kako zbog državne cenzure tako i zbog drugačijeg karaktera izbora. Na najpopularnijem kineskom mikroblogu *Weibo* ipak je moguće pročitati i kritičke komentare, pa je tako izvesni Vang Sjangping zatražio od vlade da veću pažnju posveti politički raspodele dobiti i ulaganju u socijalni i obrazovni sistem, napisavši i da se "usuđuje da pita da li privilegovane klase imaju i posebne privilegije. I ako imaju, mogu li se privilegije

KOMUNISTIČKA ARISTOKRATIJA: Mao Cedung, Deng Sjaoping, Đang Cemin, Hu Đintao u Muzeju revolucije

Kineski predsednici

Ove godine navršilo se tačno 100 godina od kada je Kina postala republika i dobila svog prvog predsednika, Sun Jat Sena, koji se danas smatra ocem države i u NR Kini ali i na Tajvanu. Do vremena komunističke revolucije 1949, Kina je imala 18 predsednika, ali oni usled građanskog rata nisu imali potpunu vlast nad kineskom teritorijom. Posle Čang Kaj Šekovog povlačenja na Tajvan 1949, novoformirana NR Kina je imala osam predsednika, a malo je poznato da je Mao Cedung nosio ovu titulu samo 1954–1959. Posle Lušanske konferencije (1959), na kojoj su Maove pozicije znatno oslabljene, kineski predsednik je postao Liu Šaoči, koji će umreti u kućnom pritvoru za vreme Kulturne revolucije. Od 1968. do 1972, odnosno 1975. formalni kopredsednici, bez ikakve vlasti, bili su gospođa Sun Jat Sena, Song Čingling i Dong Bivu, posle čijeg mandata se predsednik nije birao. Sa ustavnim promenama 1982. vraćena je funkcija predsednika NR Kine (Li Sjanian, 1983–1988, Jang Šangkun 1988–1993), da bi tek sa Đijang Ceminom (1993–2003) ova funkcija i formalno i faktički postala najznačajnija politička funkcija u Kini.

smanjiti? Možda samo malčice?"

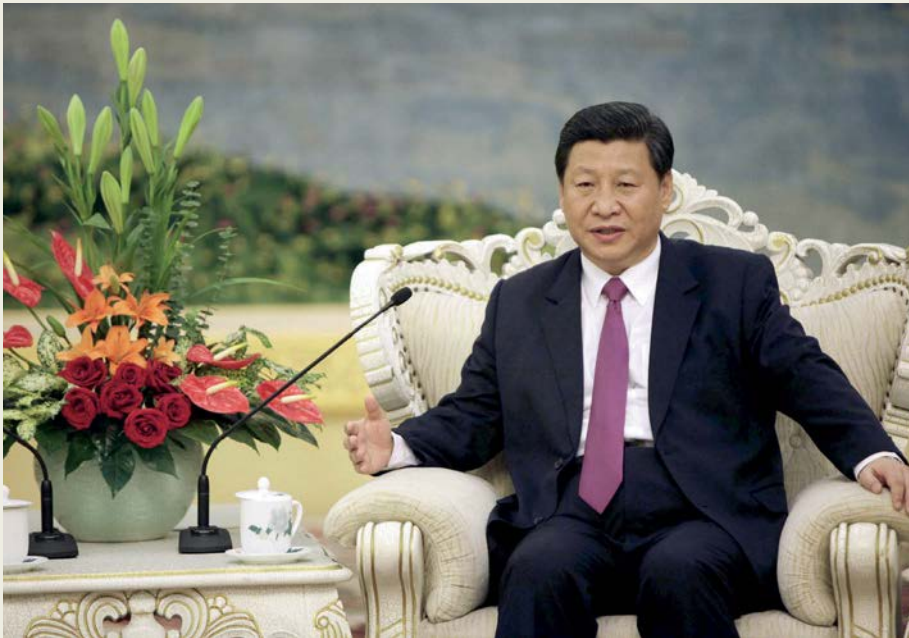
U SAD svedoci smo serije organizovanih TV-duela između predsedničkih kandidata, dok se u Kini vrlo malo govori o personalnim rešenjima, pa se tako ni Si Đinping, očekivani budući predsednik, ne spominje previše u medijima. Prenos vlasti se odvija u potpunoj tišini i sa pojačanim merama bezbednosti, što privlači dosta pažnje u zapadnoj štampi. Tako se navode zabrane korišćenja balona, ping-pong loptica ali i igračaka na daljinsko upravljanje na javnim mestima, zbog, pretpostavlja se, mogućnosti da se na taj način šire politički slogani ili prozapadna propaganda. Otkazani su i Pekinški maraton, akademske konferencije, ulični sajmovi, muzički koncerti, dakle svi događaji koji potencijalno okupljaju veliki broj ljudi. Pojačana je i cenzura interneta, dok je u gradovima širom Kine primećeno veće prisustvo policije i snaga bezbednosti. U samom Pekingu oko 1,4 miliona ljudi je volonterski uključeno u program "očuvanja stabilnosti" kojim se policiji

pruža pomoć uoči održavanja Kongresa.

ZATVORITE PROZORE: Kineski muzičar Gao Sjaosong napisao je na *Weibou* da su na televiziji privremeno zabranjene i pesme u kojima se spominju reči "smrt" i "dole". Taksistima je naređeno da uklone ručice za otvaranje stražnjih prozora i na taj način preduprede mogućnost da neka mušterija izbací letke kroz prozor u blizini Trga Tjenanmen, na kome se inače nalazi Velika hala naroda u kojoj se Kongres i održava. Li Tjanšu, zaposlena u jednoj investicionoj kompaniji u Pekingu, izjavila je da sama nije verovala u ovu priču dok se pre neki dan nije provozala taksijem. "Vozač mi je rekao da mu je njegova firma naložila da spreči putnike da bacaju letke. Vozač se žalio da će ako ne ukloni ručice za otvaranje prozora ili ako putnik ipak nekako izbací letke, biti otpušten", izjavila je ona.

Li Dan, čija neprofitna organizacija pruža pomoć seksualnim radnicama, rekao je da je "najmanje polovina gradskih prostitutki uhapšena

Ko je Si Đinping

Budući kineski lider Si Đinping (59) nije prvi član porodice Si koji se bavi politikom. U Kini ga smatraju jednim od najuticajnijih "prinčeva", kako u Kini zovu decu nekadašnjih kineskih političara. Sin je Si Džongsuna, čuvenog kineskog revolucionara, člana Politbiroa i zamenika premijera u vreme Džou Enlaja i jednog od predstavnika tzv.

Prve generacije kineskih lidera (Si Đinping bi trebalo da predvodi petu generaciju). Si je po obrazovanju hemijski inženjer a završio je i političke nauke. Tokom osamdesetih boravio je u SAD kao član poljoprivredne delegacije koja je proučavala američke farme. Član je Komunističke partije Kine od 1971. godine i prošao je sva zvanja, da bi 2007. bio ko-optiran za jednog od devet članova Stalnog komiteta Politbiroa CK KPK. Smatraju ga za pouzdanog, stabilnog i samostalnog u donošenju odluka. Ženio se dva puta i ima ćerku koja od 2010. studira na Harvardu pod pseudonimom.

ili prinuđena da napusti grad" u nedelji pred otpočinjanje Kongresa. Organizacije za ljudska prava pišu i o kućnom pritvoru ili o prinudnim "godišnjim odmorima" daleko od Pekinga, stotina kineskih disidenata. O svemu ovome, Džou Jongkang, zadužen za nacionalnu bezbednost, izjavio je, a prenosi kineski "Pipls dejli", kako je "obezbeđenje društvene harmonije i stabilnosti veoma važan preduslov za otvaranje 18. partijskog kongresa i da predstavlja prioritetan zadatak i političku odgovornost vlade". I pored svega, Van Li, student iz Šandongu koji studira u Pekingu, kaže da kineski građani s velikom pažnjom prate izbore. "Što se tiče mišljenja običnih ljudi, mislim da imaju poverenje u buduće rukovodstvo. To znači da će se bez obzira na to ko bude novi lider, kvalitet života povećavati. Većina ljudi su optimisti."

ZADOVOLJNI KINEZI: Po istraživanjima koja je prošle godine objavio Toni Sajč sa Univerziteta Harvard, od 2003. godine broj "umereno" i "izuzetno zadovoljnih" građana centralnom vladom varira od 85 do 95 odsto, dok se taj broj kreće od 40 do 70 odsto kada je reč o različitim nivoima lokalne vlasti, što govori o tome da se problemi najviše osećaju na najnižem nivou, ali i da kinesko rukovodstvo zadržava visoko poverenje i autoritet i pored svih problema sa kojima se Kina susreće u procesu razvoja. Prema planu vlade, Kina će do 2020. godine postati "umereno prosperitetno" društvo, tako da se narednih deset godina smatra posebno značajnim za kineski razvoj. Zato se očekuje da 18. partijski kongres dâ odgovor na pitanje kako realizovati taj cilj i istovremeno nastaviti socijalističkim putem, dok se značajnije političke reforme mogu očekivati tek sa rukovodstvom koje će doći na vlast na 20. kongresu KPK 2022. godine.

Promena u Beloj kući mogla bi da znači i promenu u odnosima između SAD i Kine, bar ako je suditi po izbornoj kampanji u kojoj je republikanski izazivač Mit Romni Kinu spominjao kao finansijskog manipulatora kome se mora stati na put. Pojedini eksperti ne isključuju mogućnost da, ukoliko pobedi, Romni započne neku vrstu trgovinskog rata sa Kinom. I pored svega, očekivanja idu u pravcu da će novo (ili staro) američko rukovodstvo zajedno sa novim kineskim liderima morati da traži održiva rešenja za čitav niz problema koji će biti postavljeni pred njih u tekućoj dekadi, a od kojih su najznačajnija pitanja globalne bezbednosti i načina prevazilaženja svetske ekonomske krize.

Sanja Radović

LAKŠE SE DIŽE!

Preporučuje se za sigurnu i snažnu erekciju

Bezbedan za primenu

Klinički dokazan

Evropski standard

SibexLine www.sibex.co.rs

www.liderin.rs

WALMARK® www.walmart.eu

KAMPANJA OD ŠEST MILIJARDI DOLARA:
Barak Obama i Mit Romni

Foto: REUTERS

Izbori u SAD

Između Katrine i Sendi

U trenutku kada je prvog utorka u novembru zaključen ovaj broj “Vremena” još su se brojali glasovi u SAD. Međutim, bez obzira na to da li je u Beloj kući Barak Obama ili Mit Romni – pravi vladar u Americi je totalni kapitalizam

TO SU IZBORI između Katrine i Sendi, piše nobelovac Pol Krugman u kolumni u “Njujork tajmsu”. Uragan Katrina je 2005. opustošio Nju Orleans i pokazao kako izgleda kad vlada ne može da obezbedi pomoć ugroženima. Sendi je pogodio Njujork i Istočnu obalu, a Obama je pokazao da pomoć vlade može da stigne ugroženim ljudima.

Nemački magazin “Špigl”, međutim, izvlači suprotan zaključak: džakovi sa peskom, jedina efektna zaštita od poplave, nisu bili podignuti oko elektrana, niti oko bolnica, niti oko ulaza u tunele njujorškog metroa – već oko ne-bodera investicione banke “Goldman Saks”.

“Razorena od strane totalnog kapitalizma, Amerika je već izgubila izbore...” To nije

konstatacija iz ruske “Pravde” 1953, ni iz naše narodne pesme “Prokleta da je Amerika i sve oko nje...”, već iz nemačkog nedeljnika “Špigl”, koji u temi broja o američkim izborima piše da kultivisani advokat ljudskih prava Obama ne može da promeni ta dva lica političkog sistema, koji više nema mnogo veze s demokratijom, a to ne može ni izuzetno bogati biznismen Romni...

Totalni kapitalizam je, po “Špiglu”, ostavio američko društvo u ruinama i osakatio je vladu. SAD razvijaju oružje koje može da dostigne i razori bilo koju lokaciju na zemlji za jedan sat. U isto vreme strujni vodovi, koje je uragan Sendi pokidao prošle nedelje, vise sa drvenih bandera u Bruklinu, Kvinsu i Nju Džersiju.

Nemci američke izbore vide kao bitku između dobrog Obame i zlog Romnija, ali to je, po “Špiglu”, greška: Amerika je zemlja totalnog kapitalizma. Politički sistem je u rukama velikog biznisa i njegovih lobista. Sistem *checks and balances* je posrnuo, a perverzni miks neodgovornosti, pohlepe i religioznih zilota dominira javnim mnjenjem.

Pre četiri godine, kad je Obama stupio na vlast, to je izgledalo kao novi početak. Ali, Obama zbog otpora konzervativaca nije uspeo: nije zatvorio zatvor Gvantanamo bej, nije regulisao finansijsko tržište, a ljudi su ostali nemoćni u odnosu na vojsku, banke... A Mit Romni zavisio od onih koje “Špigl” naziva “Talibanima Zapada”, koji odbacuju sve što karakteriše Zapad

– razum, logiku, umerenost – čak i običnu pristojnost, koji tlače žene i presuđuju imigrantima, koji mrze homoseksualce, slabe – i državu.

Bez obzira na to ko pobedi na izborima u utorak 6. novembra, totalni kapitalizam u Americi je pravi vladar i on ima moć da razori tu zemlju, konstatuje “Špigl” uz naglasak: “Pad američkog carstva je počeo...”

RATNA MAŠINA: Iz Evropske perspektive, nije važno ko će pobediti na tim izborima. Za Evropljane je važna samo spoljna politika, a Obama nije golub, niti je Romni jastreb, konstatuje “Špigl”, dodajući da bi sadašnji američki predsednik radije vodio rat pomoću bespilotnih aviona, umesto pomoću vojnih trupa – kao da je ljudima važno da li ih ubijaju ljudi, ili mašine. Uostalom, demokratski predsednici Hari S. Truman, Džon F. Kenedi i London Džonson bili su ti koji su započeli ratove u Koreji i Vijetnamu. Republikanski predsednici Dvajt D. Ajzenhauer i Ričard Nikson su te ratove završili. A Ronald Regan, koga Evropljani vide kao otelotvorenje zla i apsurdnih aspekata američke politike, samo je izvršio invaziju na Grenadu.

Američki nedeljnik “Tajm”, koji mnogo mirnije analizira u detalje razlike između Obame i Romnija, konstatuje da je, što se spoljne politike tiče, Obama imao posla s ljudima iz administracije Džordža V. Buša, koji smatraju da SAD treba da koriste vojsku za podršku onima koji se bore za demokratiju.

Republikanski senatori Džon Mekejn i Lindzi Graham su ga napadali zato što nije intervenisao u Siriji i zato što je objavio plan o povlačenju iz Avganistana 2014. i što nije bio odlučniji

u Libiji prilikom rušenja režima pukovnika Moamara Gadafiga. Romni je podilazio konzervativnim elementima u jevrejskoj zajednici iz koje su i neki od njegovih najvećih finansijskih pomagača i prebacivao je Obami da potcenjuje Izrael. Takođe je optužio Obaminu administraciju da je pogrešno vodila pobune koje su izbile na Bliskom istoku.

Što se tiče Irana, Romni je pokušavao da zvuči tvrde od Obame, a da to ne izgleda kao da su SAD rešene da krenu u rat. Obama je, pak, postepeno menjao retoriku zalažući se za sankcije protiv Irana, ne isključujući pritom upotrebu sile.

Romni, koji želi da poveća izdatke za odbranu, nakon što su ga demokrate napadale da se zalaže za produženo učešće u ratu, ipak je izjavio da bi povukao vojsku iz Avganistana na osnovu istog plana kao i Obama. I Rusiju je jednog trenutka označio kao američkog neprijatelja broj jedan, pa ga je Obama podsećao da je hladni rat okončan pre 20 godina.

EKONOMSKA ENIGMA: Magazin “Tajm” piše da je glavna briga američkih birača ekonomija, a da su Obama i Romni imali zapravo malo toga da kažu o kratkoročnim koracima za rešavanje krize – pre svega o visokoj nezaposlenosti i o podivljalom tržištu nekretnina.

Obama naglašava da vlada treba da igra značajnu ulogu u podsticanju ekonomskog rasta. Da bi se to ostvarilo, ekonomiji su potrebni obrazovani i obučeni radnici, obnovljeni putevi, mostovi, pruge, luke i najmodernija tehnologija. To znači da vlada mora da troši novac za izgradnju škola, autoputeva, da pomaže

izgradnju solarnih elektrana. Pozvan je u pomoć Franklin Delano Ruzvelt: Ako ste uspešni, neko vam je pomogao.

Romni, za koga kažu da je izdašno pomognut od strane Volstrita, nasuprot tome ponavlja neoliberalnu mantru: “Biznis nije neprijatelj, već prijatelj koji donosi posao, plate i porez potreban državi za brigu o siromašnima i nacionalnu odbranu.” Naglašava da vlada treba da se skloni s puta vlasnicima kapitala, da manje troši, manje reguliše i manje oporezuje.

Obama i Romni se ne slažu oko toga koliko federalna vlada treba da odreže poreza i ko treba da ih plati. Obama bi podigao nivo oporezivanja, a Romni bi poreze smanjio. Obama bi povećao poreze za višu klasu, a Romni bi smanjio poreze za višu klasu, ali bi ih povećao za najsiromašnijih 25 odsto poreskih obveznika koji zarađuju manje od 20.000 dolara godišnje.

“Tajm” piše da po dosadašnjim računicama nijedan kandidat ne bi balansirao federalni budžet u naredne četiri godine. Budžetski plan koji je predložio Romnijev saradnik i kandidat za potpredsednika SAD Pol D. Rajan ne bi bio balansiran do 2038. godine. Obama je predložio paket za podsticanje zapošljavanja prethodne jeseni, ali je Kongres prihvatio samo njegov manji deo, a blokirao ostalo.

Što se tiče nekretnina, Obama je preduzimao mere koje je mogao bez Kongresa u kome republikanci imaju većinu, kako bi olakšao da 14 miliona vlasnika kuća koje često manje vrede nego što iznosi njihov dug, refinansira svoje kredite. Taj delimični program može da pomogne oko milionu kućevlasnika.

Američka savezna vlada ima dugoročni budžetski problem – više od 40 centi od svakog dolara koji ona potroši odlazi na penzionere, najviše za zdravstvenu zaštitu i socijalno osiguranje, a pošto *baby boom* generacije stare, pošto se povećava broj pacijenata, a i cena po pacijentu raste, to će taj deo “piti” u narednom periodu uvećavati po stopi od šest odsto godišnje.

Konzervativci su proširenje socijalnog osiguranja poredili s događajima u Petrogradu 1917, a Romni predlaže najveće kresanje upravo u vladinom programu za medicinsku negu nemogućih i siromašnih i pomeranje granice za penzionisanje na 67 godina. U “Tajmovom” poređenju ispada da Romni nije libertarijanac, a da Obama nije socijalista. Između toga njihove politike se prilično razlikuju. ◀

Milan Milošević

Meksička ograda od 3200 kilometara

Jedan izborni spor asocira na stari rasni sukob i tiče se promene etničkog miksa u američkom *melting potu*. Romni i Obama se razlikuju u odnosu prema 11 miliona ljudi koji u SAD borave ilegalno. Šest i po miliona dolazi iz Meksika, a još dva miliona iz drugih delova Latinske Amerike. Obamina administracija ne samo da je sporo sprovodila svoj plan da veći deo tih ljudi dobije američko državljanstvo već je deportovala rekordni broj ilegalaca i kažnjavala kompanije koje zapošljavaju imigrante bez radne dozvole. Doduše, Obama je naredio da se zaustavi deportacija mladih ljudi koje su roditelji doveli u SAD.

Republikanci se zalažu za strožu kontrolu granice i za deportaciju imigranata.

Neki od njih se pak boje da tvrd stav prema imigraciji može u narednim godinama da od republikanaca otuđi glasače koji govore španski. Rik Peri, guverner Teksasa, u kome su belci sada manjina, o tom pitanju ima, na primer, mekše stavove među republikancima. Drugi naglašavaju da je Zakon o imigraciji, koji je potpisao Ronald Regan, doneo amnestiju za oko 2,7 miliona ilegalnih stanovnika SAD i da je uvećao demokratsko biračko telo. U predizbornom periodu bila se prava bitka između pojedinih NVO aktivista i vlasti pojedinih država koje su komplikovale način na koji imigranti, pa i oni za koje se samo sumnja da nisu regulisali status državljanina, mogu da se registruju kao birači.

Suđenja naučnicima

Slučaj sedmorice iz

U istoriji seizmologije veliki zemljotres je uspešno i na vreme predviđen – samo jednom, u kineskoj oblasti Hajčeng 1975. godine

"NISAM KRIV NI pred Bogom ni pred ljudima", rekao je italijanski seizmolog Bernardo Bernardini u dupke punoj sudnici u Akvili, nakon što je sudija Marko Bili proglasio njega i još šestoricu njegovih kolega krivim za ubistvo iz nehata, budući da nisu predvideli razoran zemljotres koji je 6. aprila 2009. pogodio ovaj grad istočno od Rima. Tim rečima okončao se kontroverzni proces koji će nesumnjivo ući u istoriju slučajeva protiv nauke.

Sedam naučnika bili su članovi italijanske Komisije za predviđanje i prevenciju velikih rizika, koja se, nakon upozorenja jednog seizmologa amatera, sastala 31. marta iste godine kako bi razmotrila potencijalne opasnosti od zemljotresa. Analizirajući dostupne seizmološke nalaze, Komisija je usvojila izveštaj koji nije preporučio evakuaciju stanovništva, niti je odgovorio na pitanje da li će biti snažnijeg zemljotresa, već ga je proglasio "malo verovatnim".

Međutim, samo šest dana kasnije, drevni napolitanski grad Akvilo pogodio je zemljotres snage od 6,3 Rihtera, što je dovelo do smrti 309 ljudi

i sasvim srušilo gradsko jezgro tog starog planinskog naselja. Tragedija je izazvala otkazivanje samita G8 i veliku žalost širom Italije, posebno jer su među poginulima bili i mnogi studenti, a u tada uzavreloj političkoj atmosferi mediji žedni krvi su nedeljama tražili odgovorne za tako veliki broj stradalih.

I onda je, tri godine kasnije, krajem oktobra ove godine, sud u još razrušenoj Akvili krivcima za tu tragediju proglasio članove Komisije, koji su svi ugledni italijanski naučnici, kaznivši ih za netačnu prognozu surovom i kako su mnogi ocenili – srednjovekovnom kaznom – sa po šest godina zatvora, odštetom od 10,9 miliona dolara i zabranom obavljanja javnog posla.

LOV NA VEŠTICE: Sudija Bili je usvojio optužni predlog tužioca Fabija Picutija, koji je naučnu analizu Komisije nazvao "nepotpunom, nepodobnom, neadekvatnom i kažnjivom", a njene nalaze kao "trivijalne, beskorisne, protivrečne i zbunjujuće". Lokalno javno mnjenje i unesrećeni građani Akvile presudu su dočekali oduševljenim komentarima da je "bar delić

pravde zadovoljen", koje su iz publike preneli izveštači sa suđenja.

Sa druge strane, osuđeni naučnici su negodovali rečima da se ne osećaju krivim, kao i da ne razumeju za šta ih sud uopšte tereti, jer se zemljotresi ne mogu predvideti. Njihovi advokati su podneli žalbu drugostepenom sudu, a čitav slučaj je privukao ne samo pažnju svetskih medija nego i obilje reakcija naučnika širom sveta, koji u čitavom procesu vide krajnje negativan presedan.

Slučaj protiv sedmorice iz Akvile nesumnjivo otvara mogućnost daljeg "lova na veštice" protiv stručnjaka koji proučavaju katastrofe i koji bi u svakoj sledećoj nesreći mogli biti okrivljeni što o njoj nisu upozorili na vreme, a da o opravdanosti njihovih prognoza ne sudi stručna javnost, nego sudije, tužioci i advokati. No, isto kao i za pitanje šta je sa odgovornošću za tolike katastrofe na koje niko nije upozorio, sudbina sedmorice iz Akvile otvara opšte pitanje pravne odgovornosti nauke i naučnika za nesreće i stradanja.

Izričući presudu, sudija je prethodno naglas

pročitao imena svih 309 žrtava zemljotresa. Dugo i sporo čitanje žrtava utišalo je vrevu u sudnici, a sedam naučnika je stavljeno u poziciju žrtve koja se mora podneti za njihov udes.

LAŽNI ALARM: Da li su oni uopšte mogli da vide kako se približava veliki zemljotres i uprkos tome nisu postupili tako da spreče toliku pogibiju u Akvili? Većina relevantnih stručnjaka, koji su se oglasili širom sveta, smatra da nisu, jer su zemljotresi suviše složeni prirodni fenomeni sa hiljadama međusobno povezanih faktora, tako da se može smatrati kako su za nauku nepredvidivi (vidi okvir).

Zapravo, u istoriji seizmologije veliki zemljotres je na vreme za opštu evakuaciju predviđen – samo jednom. To se dogodilo u severnoj kineskoj oblasti Hajčeng 1975. godine, kad su, nakon ranog upozorenja seizmologa, vlasti evakuisale stanovništvo i spasile veliki broj ljudi od zemljotresa snage 7,3 Rihtera.

Međutim, ispostaviće se da je ovaj slučaj više bio sticaj srećnih okolnosti, nego znak da je mo-

i nesrećni stanovnici bi danas bili živi. No, na celoj planeti bi vladao neprekidni haos evakuacija.

SIGURNOST TIŠINE: U međuvremenu, nakon presude članovima Komisije, više od 5000 evropskih naučnika potpisalo je peticiju kojom se traži njeno poništavanje, a na desetine naučnih medija širom sveta, časopisa, blogova i portala oglasilo se oštrim kritikama i analizama posledica takve presude. Većinsko je mišljenje da će ovakva presuda zapravo podstaći naučnike da ne daju nikakve prognoze.

Naime, sedmorka koja je postala novi italijanski Đordano Bruno nagnala je da dođu to tog viđenja ne samo urednici časopisa kao što su “Nature” i “Time”, već čak i američkog profesora Tomasa Džordana, kog je nakon 2009. italijanska vlada angažovala da osmisli i organizuje novi sistem uzbunjivanja u slučaju zemljotresa. Posle presude, Džordan je izjavio kako se “boji da će sada naučnike učiti da usta drže čvrsto zatvorena”.

U istoriji je bilo više slučajeva u kojima su naučnici pozivani na odgovornost zbog loših prognoza. Skorašnji primer je vezan za slučaj jedna tužiteljke iz Nemačke, koja je pred Federalnim sudom uzaludno pokušala da zaustavi rad akceleratora u CERN-u pošto je smatrala da ova mašina izaziva opštu opasnost i da naučnici nedovoljno dobro procenjuju opasnost od crnih rupa. No, u ovom slučaju, sud je pre dva meseca presudio u korist CERN-a.

Još jedan tome nalik primer, ali sa drugačijim ishodom, jeste američka presuda u slučaju uragana Katrina, kad je Inženjerska vojska SAD osuđena za “monumentalnu nebrigu”, koja je dovela do poplava u ogromnom području oko Nju Orleansa tokom nesreće iz 2005. godine.

Postoje i druge, vrlo konkretne situacije. Takva se dogodila u 01.23 h 26. aprila 1986, kada je na reaktoru 4 nuklearne elektrane Černobil došlo do eksplozije, koja je u krajnjoj liniji izazvana ljudskom greškom. Zbog toga je naredne godine osuđeno šest političkih i naučnih rukovodilaca ove nuklearke, a ceo proces je izazvao ogromnu pažnju u Sovjetskom Savezu.

No, ipak, ima izvesnih razlika u kažnjavanju stručnjaka koji nešto nisu mogli da predvide i onih koji su zarad uspeha u karijeri ili neke druge nagrade, slučajno ili namerno načinili bezbednosni previd. No, takvih primera ima hrpa u istoriji, još od antičkog doba pa sve do rodonačelnika moderne naučne misli, Frensis Bejkona,

vladari koji nisu bili zadovoljni savetima svojih naučnika, alhemičara, astrologa, lišavali su ih ne samo dotadašnjih privilegija, nego i slobode, pa čak i života.

ANDEO SMRTI: Nema nikakve sumnje da se pojedinim naučnicima mora ili pak da im se moralo suditi. Ekstremni primer je slučaj nacističkog “andela smrti”, doktora Jozefa Mengelea,

koji je svojim eksperimentima na ljudima u Aušvicu usmrtio i podvrgao neljudskom mučenju na stotine hiljada žrtava. Međutim, upravo je Mengele od onih naučnika koji nikad nisu odgovarali. Uspeo je da izbegne Nirnberški proces, pa i da bežeći u Paragvaj uspešno skriva tragove sve do 1985, kad su

njegove kosti konačno otkrivene.

Sasvim slično, i naučnici na pobedničkoj strani koji su istovremeno bili i kreatori najvećih sprava za masovno uništavanje, kao što je atomska bomba, prošli su bez posledica. Za Hirošimu i Nagasaki niko među američkim naučnicima nije odgovarao. Mada su i šef projekta “Mehenetn”, američki fizičar Robert Openhajmer, kao i njegov brat Frenk, izvođeni pred sud, to se tokom Makartijeve ere događalo zbog njihove komunističke delatnosti, a ne zato što su napravili bombu koja je u jednom danu usmrtila 65.000 ljudi.

Sa druge strane, postoji obilje naučnika čije je delo iz ko zna kakvih razloga bar privremeno bilo sistematski bačeno u zaborav, podvrgnuto izvesnom *damnatio memorie*, da bi ko zna kako potom izronilo iz tame. Biolog i avgustinski fratar Gregor Mendel, koji je krajem XIX veka otkrio zakone nasleđivanja na kojim je utemeljena današnja genetika, doživeo je zanimljivu sudbinu nakon što se kao opat u Brnu sa lokalnim vlastima upustio u jedan višegodišnji sudski spor, koji će posthumno izgubiti. Kao rezultat spora su svi njegovi rado-vi spaljeni i bile su potrebne decenije da oni izazovu pravu malu revoluciju u biologiji XX veka.

Značajni su i primeri osude za života – stuba srama ili progonstva za one čije teorije iz nekog razloga ne mogu da se potvrde, kao u slučaju astronoma Galilea Galileja, Đordana Bruna ili statističara Henrika Bolcmana i, na kraju krajeva, toliko drugih čije su brojne predikcije svojevremeno izazivale podozrenje. Međutim, mogućnost da trajno začute takvi pioniri ljudske misli, ma šta rekao bilo koji lokalni sud, nikad nije bila njihova opcija.

Slobodan Bubnjević

Akvile

guć efikasan sistem ranog upozoravanja od zemljotresa. Naime, samo godinu dana kasnije, 1976. godine, u Kini se kod Tjanšana dogodio zemljotres od 7,8 Rihtera, koji je usmrtio 250.000 ljudi, a čiji dolazak seizmolozi uopšte nisu videli sve dok se nije dogodio.

U zemljama na izuzetno trusnim područjima, kao što su Japan, Tajvan ili Meksiko, danas postoje sistemi ranog upozoravanja od zemljotresa, ali su oni nedovoljno pouzdani i mogu da predvide zemljotres svega 30 sekundi pre nego što se on desi. A to je svakako nedovoljno sa opsežnijom evakuacijom.

Alternativna opcija koju seizmolozi imaju jeste da predlože evakuaciju svaki put kad imaju iole argumenata za potencijalni zemljotres. Međutim, to bi dovelo do neprekidne serije lažnih uzbuna koje ne samo da bi dovele do neopravdanih troškova nego bi, kao u priči o pastiru i vuku, čak otupele i samu oštricu takvih upozorenja.

Naime, godišnje se na planeti dogodi čak 18.000 zemljotresa, a seizmografi registruju oko 50 dnevno. Budući da nema tehnologije koja bi sa sigurnošću mogla reći koji je dovoljno opasan, seizmolozi bi svakog dana morali da predlože da se evakuiše 50 gradova širom sveta. Da je takva situacija, Akvila bi nesumnjivo bila jedan od njih

Lepe žene

U koju se zaljubim – ta mi je lepa i najlepša

U današnje vreme ozvaničenog licemerja koje se politički korektno sada zove “politička korektnost” čovek više ne sme da govori, piše ili čini razne stvari koje su nekada – dok je Bog hodao po zemlji – bile sasvim normalne. Već sam pominjao tu neku pristalu i očito bogatu sojku koja se usred Los Anđelesa na mene izvikala jer da šta ja njoj imam da otvaram vrata.

Onda su se pojavili *razni/razne* (molim: je li korektno?) koji imaju primedbe, takođe licemerne, na još koješta; štaviše na sve ostalo. Nekada je čovek niskog rasta bio “onaj mali”, ponekad (zavisno od njegovog karaktera) i “picopevac”; danas je “visinski izazvan” (*height challenged*), ako se držimo političke korektnosti. Jurodiv čovek nekada je bio *simpleton*, u Banatu se kaže “prost”; danas je *mentally chalenged*. Crnac je Afroamerikanac, sve i da nije iz Afrike, ali svoju braću crnce on može da zove “niggers”, dočim ne-crci to ne mogu, jer da je to uvredljivo. Mi smo se naučili da komšije Albance ne zovemo “Šiptari” (ili “šiptari”, sa malim “š”, kao u “Večernjim novostima” onomad, osim kad piše Mira Marković; onda su bili “Albanci”); nije bilo teško. Naša braća Romi između sebe se nazivaju Čiganimi. Dobro, sve je to u redu i meni ne smeta.

Tu se onda pojavljuje i fenomen “rodnog razlikovanja”. Lako nam je sa doktorkama, profesorkama, poručnicama i pukovnicama; advokatuša ili psihološkinja (psihologinja u Hrvata) već malo tandrliče, čisto jezički, u smislu eufonije ili ti milozvučja jezika. Dobro, može i tako. Poslanica (Hrvatima je lakše: zastupnica) očito nije pismo apostolsko, Efešanima recimo. Novinarica je nekada u Valjevu (ako je verovati Milovanu Gligorijeviću) bila kurva koja radi na prostrtim novinama kod željezničke stanice; kasnije se tako zvala prodavačica novina u kiosku. Naši dragi bivši radikali (natražnjaci, naime) čvrsto su se držali toga da predsednicu nečega zovu “predsednik”, svi ma u inat; dobro. Bio je to njihov politički manifest, pa je tako i završilo.

Nego, kakve to veze ima sa temom?

Ima. Politički je – ako se ja tu nešto razabiram – “nekorektno” nazvati lepom ženom lepu ženu. Nagađam (mada ne znam, praštajte!) da bi ružnu ženu trebalo nazivati valjda “estetski izazvanom” (*esthetically challenged*). Ta lepota, to vam je nešto sumnjivo, ako sam razumeo. Je li pravedno i politički korektno da jedna žena bude “lepa”, a druga “estetski izazvana”? Nije, kako čujem. To sve smrdi na “seksizam”: šta vi, muški, tu nama nešto

propisujete? Iz same okolnosti da je neko ženskoga pola (roda), automatski proizlazi da smo sve jednake itd. Iz same okolnosti da je neko muškog roda takođe prirodno proizlazi da se muški dele na zgodne i ružne; na pizdune i poštene ljude; na gadove i lafove; na šarmantne i dosadne; itd. I šta sad?

Žene se, dakle, sasvim normalno – ali od jednog do drugog muškarca! – dele na lepe i ružne; na ružne, ali privlačne; na lepe i glupe; na naizgled prosečne, ali – kad malo bolje pogledaš – sjajne ribe; na kučke i na lafice; i opet itd., kraja nema kombi-

nacijama. Dobri Bog u svojoj mudrosti, ko šta radi samo spaja muške i ženske kako god zna, pa mu ni to ne ide baš za rukom, kao što smo već rekli.

Definicija lepe žene izmiče nam, normalno, s obzirom na gore izloženo. U koju se zaljubim – ta mi je lepa i najlepša. Tu gabariti i ostale mere ne igraju ulogu. Vekovima se nameću merila, od slikara i vajara, pa do “Plejboja”: te drusna i debelguza (ako su guzovi okrugli, glatki i tvrdi); te visoka, dugonoga i vižljasta, sa malim čvrstim sisićima (može uvek); te mala i zgodna (u Zagrebu kažu “kao Tuborg pivica”; može uvek); te sisata i raskošna, ali sa strukom i nogama (i to može); te mršava i nikakva, ali sa licem da odlepiš, kao Šarlota Rempling (ima ko voli; štaviše); te sve moguće kombinacije nabrojanog. Sve može – ako mi se sviđa. Ako se nekome sviđa i ako se pali. Poznavao sam ružne, ama beskonačno šarmantne žene koje su zavodile sve moguće muške na koje im dođe čef. Poznavao sam lepotice koje su se mučile od svoje puke lepote, jer su ih svi loše razumeli, a one su bile drage, tople i normalne cure, samo nikako da im uspe. Uzgred: možda to ima neke veze s mojim skromnim zapažanjem da lepe žene teže da budu i pametne; gorko životno iskustvo, valjda. Pravio sam anketu među lepoticama koje sam poznavao: sve su rekle da je biti lep (po datim pravilima vremena) bilo jako teško.

Ne vidim, dakle, razloga da se kategorija ženske lepote – tako rastegljiva i subjektivna kakva je – uopšte uvodi u raspravu oko “političke” i “rodne” “korektnosti”. Seksi ženska (feministkinje: pojedite se!) ostaje seksi ženska; lepa, ružna, mala, velika, ovakva ili onakva, sve i da se, što kažu seljaci “natovari sa sise k'o budala s drva”. Ima kome se to sviđa (ne nužno ovo poslednje); to je od muškarca do muškarca i tu pravila – neka je slava i hvala Gospodinu – nema. A na to što nas je Bog stvorio u obličju dva pola (ajde, i roda), kome se ne sviđa, neka se žali Tamo. Takvi smo, jeb'o ti nas.

Green City

BROJ 5

Izazovi budućnosti, energija gradova

Intervju: Tihomir Rajlić

generalni direktor Siemens d.o.o. Beograd

Kako stići do novih vrednosti

“Mi smo možda kompanija koja ima drugačiju unutrašnju kulturu od nekih drugih firmi, međutim kroz Siemens dnevno ulazi i izlazi 1000 ljudi od kojih svako ponese neko parče te kulture napolje ili donese neko parče svoje kulture ovde, i ja smatram da nekada stvarno služimo ovoj državi kao svetao primer. Nekada i ova država i okolina i nas nešto nauče. Ono što sam naučio jeste da je velika vrednost – vrednost ljudi”, kaže u intervjuu za “Green city” Tihomir Rajlić, generalni direktor Siemens d.o.o., objašnjavajući kako se u novim društvenim i ekonomskim okolnostima održao odnos ove kompanije prema pitanjima zelene ekonomije. “Zeleni portfolio je danas još interesaniji i u većem je fokusu nego što je bio tri godine unazad, kada je ta priča došla u Siemens. Međutim, problemi koji proizlaze iz toga svakim danom su sve veći. Bili smo svedoci jake zime i jakog leta i sve su to činjenice koje govore o klimatskim i demografskim promenama, o smanjivanju vode i hrane. Svako ko želi da uđe malo dublje u to, shvatiće da nije problem samo u suši i kukuruzu, nego da je problem mnogo širi.”

“VREME”: Ove godine obeležavate 125 godina poslovanja u Srbiji.

Gledano iz te perspektive, koliko je vaša kompanija u prošlosti, a koliko u budućnosti?

TIHOMIR RAJLIĆ: Kada posmatram sa stanovišta Siemensa, onda sasvim sigurno znamo i imamo tehnologije budućnosti koje u ovom trenutku nisu primenjive iz ekonomskih razloga, a ne zato što ne postoje. Jednostavno, ne postoje kupci, ne postoje potražnja i potreba za njima. Slikovit primer je “Smart city”. “Smart city” je nešto što je u Londonu danas prihvatljivo, a što će u Beogradu biti za možda pet ili deset godina. Parčice ili delove tog “Smart cityja” verovatno ćemo i u Beogradu moći da vidimo za godinu ili dve dana. Biće tu neka pumpa za elektroautomobile, biće možda neki elektro smart grid u elektrodistribuciji... Međutim, nešto što je infrastruktura koja je zapuštena ili nije obnavljana, ili grad koji je eksplodirao po pitanju broja stanovnika i njihovih potreba, neće se moći urediti u neko dogledno vreme. Ili se pak može urediti u dogledno vreme, ali sa ogromnim novcem, što je opet skoro utopistička misija. Ali mi tačno znamo gde su problemi, jer sve je to merljivo. Merljiva je demografska eksplozija, merljivo je koliko ljudi živi u gradovima, koliko u ruralnim predelima, merljivo je kakva je infrastruktura bila pre 20 godina i kakva je danas. Pod infrastrukturom

podrazumevam i puteve, i elektriку, i vodovod i kanalizaciju.

Prošlo je već tri godine od neuspeha u Kopenhagenu. Jedan od argumenata vezanih za klimatski sporazum koji tada nije usvojen bio je veliki otpor da se promene ljudske navike, pa čak i stanovnika sa Zapada.

Apsolutno ste u pravu. Možemo čak otići i korak dalje – u Kjoto. Kjoto sporazum je bio vrhunac, gde su bile izmerene emisije CO2 i drugih štetnih primera i gde su se svi obavezivali da će te emisije smanjiti. Neki su ga potpisali, neki nisu. Ti koji su potpisali toga se prilično drže, to su sasvim sigurno zemlje Evropske unije. Oni koji nisu potpisali, a nisu ni Kina ni SAD, to nisu učinili iz svojih ekonomskih računica, jer je to zaista jako skupo. Ali je sa druge strane i efikasno, jer se stvaraju nova tržišta. Kod Kjoto sporazuma se pojavilo tržište CO sertifikata. Neko ih ima više, neko manje, u zavisnosti od toga koliko ko snabdeva svoju zemlju iz termoelektrana, koliko iz hidroelektrana, i to je bilo jako interesantno. Da ne možeš gledati u novu investiciju u termoelektranu ili hidroelektranu, rukovođen samo tehnikom i time koliko vode treba da proizvede koliko količinu energije u recimo 25 godina, jer koliko kilovata toliko i novca, nego moraš gledati i kroz nusprodukte. Moraš gledati kroz to kako se na ekonomski način upotrebljava šljaka, kako se na ekonomski način može prodavati ili kupovati ugljen-dioksid,

Kompanije budućnosti

i onda sve to zajedno daje neku sliku ekonomske opravdanosti, pod pretpostavkom da se u tom trenutku radi uvek sa najmodernijom opremom.

Koliko poslovno okruženje u Srbiji razume taj jezik?

Poslovno okruženje u Srbiji ima svoje specifičnosti. Ponekad imam osećaj da pričam bajke, jer me sagovornici čudno gledaju. Ponekad je to jako banalno, pa kažu, "a, vi stranci, vi iz Siemens, vi uvek imate neke druge ideje". Međutim, to je normalno. Ja tu ne bih pravio nikakvu zamerku ili bilo šta. Da li smo spremni da sutra radimo sa računarom u jednoj, a sa svećom u drugoj ruci, ili želimo alternativne izvore energije, pre svega energetske efikasnost, da kao pojedinci ne trošimo četiri puta više energije nego što je to prosek u Evropi, nego da smanjimo tu potrošnju. Ako imamo 21 stepen u prostoru, ne treba nam 22 i 23. Nije potrebno.

Da li mislite da ste time što rukovodite Siemensom u Srbiji, na neki način, na težem zadatku od svojih kolega koji rade u drugim, razvijenijim zemljama?

Ne. Normalno, postoje razlike između manjih i većih zemalja, kao i manjih i većih regionalnih kompanija. Siemens u Engleskoj ima 18.000 zaposlenih, u BiH ima 46 zaposlenih. Međutim, postavka Siemens u svakoj državi je potpuno ista. Naš portfolio je potpuno identičan. Ja volim da se ponekad hvalim u Minhenu – upoređujem Srbiju sa Ukrajinom. Siemens Ukrajina radi na tržištu od 40 miliona ljudi, a ima slabiji rezultat od nas. Mi radimo na jednom teškom tržištu koje ima 7,5 miliona stanovnika. Ima to veze i sa ekipom koja radi i sa ljudima, ali to je dobro za srpsku samouverenost, da znaju da nije sve oko nas bolje. Da ne kažem da je Siemens Srbija po rezultatima nekoliko procenata jači od Siemens Bugarska, koja je u EU. Tako da mi nismo baš u zapečku i ne posmatraju nas kao ljude na specijalnom zadatku

Da li ste nekada razmišljali o tome kako bi izgledalo poslovanje u Srbiji kada Siemens ovde ne bi bilo? Da li bi se išta zaista drugačije odvijalo?

Siemens nije jedina kompanija, već jedna od onih koje imaju misiju. Siemens ima trgovinsku kompaniju u Beogradu i imamo fabriku u Subotici. U radu Siemens direktno učestvuje 800 ljudi – od doktora nauka do priučenih radnika. Želim to da naglasim jer je jako bitno u ovom trenutku – plaćamo sve poreze i doprinose i ne smatramo se stranom firmom, već jednim delom ovog društva. Siemensov uspeh je upravo u tome što u svojim regionalnim kompanijama održava imidž nekoga ko se uključuje kao lokalna kompanija i ko osluškuje potrebe lokalnog tržišta. E sad, kakva bi Srbija bila da Siemens nema... Da Siemens uopšte nema na ovom svetu, ja mislim da bi srpske železnice stala, jer je srpska železnica kompletno opremljena sa Siemensovom tehnologijom, doduše starije generacije. Gospodin Ivica Dačić bi teško pratio saobraćaj po Beogradu da nije Siemens montirao te inteligentne kamere. Mnoga mesta u Srbiji bila bi bez električne energije, jer su sve velike trafo-stanice Siemensove, odnosno izgrađene Siemensovom tehnologijom. Mnogo banaka ne bi moglo da obavlja svoju funkciju jer su video-nadzor i protivpožarni sistemi Siemensovi.

Koji su koraci potrebni da bi se industrijska proizvodnja u Srbiji pokrenula na jedan dobar način, koji bi zadovoljio principe održivog

Koliko smo daleko od budućnosti u kojoj će multinacionalne kompanije, i to ne u negativnom smislu, biti te koje preuzimaju u znatno većoj meri kontrolu nad svakodnevicom država i kada će države na tom zadatku biti negde u drugom planu?

Tu moramo praviti razliku između velikih multinacionalnih operatera i kompanija kao što je Siemens. Siemens je partner i jednima i drugima. Siemens proizvodi neke visoko tehnološke stvari koje omogućavaju nešto što budući koncesionari ili operateri treba da koriste. Neće se nikad dogoditi da se preuzme elektrodistribucija jedne države ili proizvodnja električne energije ili komunalna infrastruktura, ali će se svaki put događati da Siemens pokuša sve to napraviti boljim, efikasnijim i svrsishodnim. Grad Ljubljana je, na primer, predao prerađu komunalnog otpada jednoj velikoj svetskoj građevinskoj firmi koja će izgraditi infrastrukturu i imati koncesiju na sledećih 30 godina, ali i tu će biti ugrađena Siemensova tehnologija, a neko drugi će upravljati. Tako da ne treba imati strah od firme tog tipa, ali bi možda trebalo biti oprezniji sa firmama koje žele dugoročne koncesije koje su isplative za prazne gradske kase.

razvoja?

Tranziciono vreme koje prolazi jedna bivša socijalistička država jeste izgubljeno vreme, gde se način razmišljanja menja, jer nije dovoljno napisati nove zakone i rešiti da kao država nismo više u planskoj privredi. Dakle, mora proći jedna generacija. Ljudi moraju shvatiti da nije država ta koja brine za sve, već da svaki pojedinac prvo mora da brine o sebi – o svojoj deci, svojoj budućnosti, svojoj starosti. Kao što se to menja, tako se menja i način razmišljanja da ono što smo juče radili danas više nije potrebno tržištu te da moramo raditi nešto drugo. Ako ne možemo proizvoditi poljoprivredne mašine ili IMT traktore koje niko neće da kupi, hajde da radimo nešto drugo. Nemojmo tražiti dohodak u nekretnini, jer je taj dohodak usko vezan za malu grupu ljudi. Hajde da radimo nešto drugo. E to "hajde da radimo nešto drugo" je potrebno Srbiji. Normalno, to zahteva i novac. Evidentan je napredak u odnosima između Srbije i EU. Srbija nema neprijatelja u EU i kad pogledate ko je donirao najviše novca u Srbiju, videćete da je to EU. Mislim da je to pravi put da se obnovi jedan deo starih industrijskih postrojenja i da izraste nešto potpuno novo čega do sada nije bilo u Srbiji. Svet više nije crno-beli, nego je sastavljen od mnogo boja koje treba tražiti svuda gde je partnerstvo u pravom smislu reči. Prema tome, zemlje EU, posebno Nemačka, Italija i Francuska, u koliko god da

su ekonomskoj krizi trenutno, one su velike industrijske nacije koje će svoj izlaz iz krize tražiti plasiranjem određenih vrsta proizvoda ili tehnologija na druga tržišta.

Kolike su mogućnosti da neki inovativni proces danas zaživi u Srbiji?

Kakve su šanse za inovatore i ljude koji vide dalje?

Mi saradujemo sa Elektrotehničkim i ostalim fakultetima u Srbiji. Pomažemo im u opremanju kabineta u najnovijoj procesnoj tehnologiji, tako da naši studenti stvarno imaju velike mogućnosti. Nažalost, inicijativa mora poteći sa individualnog nivoa. Ima i svetlih primera. Pre tri meseca je jedan profesor došao kod mene sa prezentacijom plazma prečišćivača vode. On na inovativan način pokušava rešiti problem prečišćavanja otpadnih voda. Uz njegovu dozvolu, mi smo to poslali u naš razvojni centar i čekamo izveštaj. Pretpostavljam da ćemo, ako istraživanje da pozitivne rezultate, sa tim fakultetom i profesorom raditi dalje bez želje da unapred budemo vlasnici bilo čega. Cilj nam je da dođemo do nove vrednosti. To je najbolji način.

Fabrika u Subotici je ove godine dostigla veliki broj zaposlenih.

Jako malo ljudi zna da mi imamo fabriku u Srbiji. Jako malo stručne javnosti zna to, jer mi smatramo da to nije nešto na čemu bi trebalo da zasnivamo naš marketing i PR. Smatramo da je to logična posledica jedne velike industrije – da na tržištu Srbije o kome pričamo postoji i proizvodni pogon. Ta fabrika je u jubilarnoj godini završila tu investiciju od 21 miliona evra, opet naglašavam iz sopstvenih sredstava. Zaokružila je tehnološki proces proizvodnje vetrogeneratora raznih modela i raznih veličina i fabrika je pripremljena da ide u sledeću fazu, koja će nastupiti za dve ili tri godine, a to znači da će preuzimati novu kompetenciju, što će zahtevati novu investiciju, i to je taj pomak napred ka kome ćemo mi ići. To nije jedina investicija koju je Siemens napravio u Srbiji i ubeđen sam da nije poslednja. Nažalost, nijedan problem se ne može rešiti preko noći, ali u skladu sa Siemensovom poslovnom politikom, ubeđen sam da to nije poslednja investicija i da će ih biti još. Ali obavljamo još jednu funkciju koja je skoro neprimetna – u poslednjih godinu dana šest ili sedam industrijskih investicija u Srbiji realizovane su zahvaljujući nama, jer su svi ti Komtrejd, Boš i ostali bili kod nas da se informišu kakva je poslovna klima u Srbiji, kakva je zakonodavna i poreska klima, kakva su naša iskustva... Mi smo na neki način besplatno obavljali funkciju promotera Srbije kolegama koji su imali nameru da dođu ovde.

Kakav je vaš doživljaj, kao direktora kompanije Siemens, ovde?

U prvom trenutku, kada mi je bilo ponuđeno da postanem to što jesam u Srbiji, moram priznati da Srbiju nisam ni posećivao prethodnih 20 godina da bih znao u koju zemlju idem, ali sada, posle četiri godine u Srbiji, zadovoljan sam da sam tako odlučio i ostaću ovde još nekoliko godina. Mandat mi je do 2015. Da li sam zadovoljan? Nikad nisam zadovoljan. Zadovoljan sam jer uspevamo i u ovakvoj okolini gde nema dovoljno novca, gde nema dovoljno resursa, gde su poremećeni socijalizam i kapitalizam, gde ljudi još uvek razmišljaju kako država treba da misli umesto njih, da se snađemo, da smo tu i da nam nije žao što smo tu. Nadam se da će 2015, kada napustim rukovođenje Siemensu, Srbija biti korak bliže EU, da će zakonodavstvo biti transparentnije i bolje, da neće biti dinara, već evra, da neće biti uvoznih kvota. Mislim da smo na pravom putu. Srbija nije ostrvo. Srbija je deo Evrope.

Od kralja Milana

Prva javna termoelektrana, prva električna centrala, prva automatska telefonska centrala, udobniji prevoz za Beograđane, blještavi sjaj pozornice Narodnog pozorišta u Beogradu i mnogo entuzijazma

Dekadu pre nego što će zakoračiti u XXI vek, Beograd je imao svega 60.000 stanovnika. Gradom koji je tek počeo da poprima evropski izgled, 14. oktobra 1892. godine krenuo je prvi tramvaj sa konjskom vučom. Niko tada nije ni slutio kakva je budućnost ovog najrasprostranjenijeg sistema javnog prevoza. Još manje da će dvadeset godina kasnije taj čudesni tramvaj umesto konja pokretati električna energija i da će do balkanskih ratova prevesti oko 7,5 miliona putnika. Sa početkom elektrifikacije Beograda, u Srbiju 1887. godine dolazi nemačka kompanija Siemens. Pionir od samog početka, Siemens, učestvuje u izgradnji prve javne termoelektrane na Dorćolu koja je puštena u pogon 6. oktobra 1893. godine. Danas se na mestu prve srpske termoelektrane, u Skender-begovoj ulici broj 51, nalazi Muzej nauke i tehnike.

Nedaleko odatle, u zgradu Narodnog pozorišta, u kojoj se uveliko igrala predstava *Narodni poslanik* Branislava Nušića, 1898. godine dolazi znameniti srpski pozorišni glumac Dobrica Milutinović. Bio je prvak Drame nacionalnog teatra više od pola veka i sa ogromnim uspehom igrao je niz uloga iz klasičnog pozorišnog repertoara i likove iz nacionalnog repertoara. U Beograd je došao 1898. na poziv tadašnjeg upravnika Narodnog pozorišta Branislava Nušića. Iste godine Siemens oprema pogone i osvetljenje zgrade Narodnog pozorišta. Tako je počela saradnja dve institucije koja traje i danas.

Dve godine nakon toga, Siemens učestvuje u izgradnji prve električne centrale na Teslinim principima polifaznih struja. U hidrocentrali "Pod gra-

do danas

dom" na reci Đetinji u Užicu postavljaju se generatori Siemens-Halske.

Par godina kasnije gradi se Hidroelektrana "Vučje" kod Leskovca druga po starosti hidroelektrana u Srbiji (2005. godine biće uvrštena u svetsku baštinu tehnike, koju čini još svega šezdesetak objekata). Podignuta je novcem 168 akcionara Leskovačkog električnog društva. Oprema, u koju spada i prvi dalekovod u Srbiji – od Vučja do Leskovca (16 km) – kupljena je za 152.700 dinara u zlatu od nemačke firme "Siemens-Halske", a gradnja je poverena Josifu Granžanu, poreklom iz Velikog Bečkerek. HE "Vučje" počela je svoj rad sa dva hidroagregata marke Siemens-Halske od po 139 kW. Nastupa decenija u kojoj se prepoznaje potencijal vode. Na levoj obali Nišave, na samom izlasku iz Sićevačke klisure, 1908. godine podignuta je hidroelektrana "Sveta Petka". Opština grada Niša je sa firmom Siemens-Schukert potpisala ugovor ne samo o izgradnji i montaži dve horizontalne Francisove turbine od po 300 KS, sa ručnom i automatskom regulacijom. Ugovor je sačinjavao i odredbe o postavljanju generatora snage 250 kilovata za proizvodnju trofazne struje učestalosti 50 herca, izgradnji dalekovoda dužine 23 km, projektovanju i podizanju visokonaponske mreže sa trafo-stanicama, niskonaponske mreže prema urbanističkom planu grada sa 3000 sijaličnih mesta, kao i postavljanju telefonskog dalekovoda od HE do zgrade opštine u Nišu. Za niskonaponsku mrežu traženo je da napon ne bude viši od 150 V.

Godinu dana nakon podizanja "Svete Petke", u hidrocentrali "Gamzigrad" na Timoku nadomak Zaječara, puštaju se u pogon dva Siemensova agregata, snage 320 kVA.

Nakon gradnje hidroelektrana u Vučju kod Leskovca, "Svete Petke" u Sićevačkoj klisuri, Hidroelektrane "Gamzigrad", kompanija Siemens-Schukert 1911. godine isporučuje mašinsko i električno postrojenje za hidrocentralu "Moravica" u Ivanjici. Članovi Upravnog odbora Društva potpisali su u Čačku 20. juna 1911. godine ugovor sa firmom Siemens-Schukert

o isporuci i ugradnji mašinskog i električnog postrojenja za hidroelektranu. Generator je proizvodio naizmeničnu struju – Teslin višefazni sistem. Tako je Ivanjica 20 godina nakon Njujorka i 18 godina nakon Beograda zasvetlela.

Na Vidovdan, 1921. godine, donosi se Ustav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Dva meseca kasnije umire kralj Petar I Karađorđević i na presto dolazi kralj Aleksandar I. Iste godine Siemens u Srbiji postavlja brojlara, telefone, kao i prvu automatsku telefonsku centralu sa 6000 priključaka. Sa sedištem u Zagrebu, osniva se Jugoslovenski Siemens AG (JUSAG), a u Beogradu se otvara predstavništvo.

Maja 1923. godine u časopisu "Nauka i izumi" predstavljen je leteći dvotočkaš za koji su tada dizajneri mislili da će 1973. godine biti savršeno normalna stvar i odgovor na gužve koje su već tada vladale ulicama američkih gradova: posebno Njujorka. Leteći dvotočkaši još nisu poleteli Njujorkom, ali su zato Beograđani 1923. počeli da se voze u 30 najsavremenijih električnih Siemensovih tramvaja.

U trenutku kada i Jugoslavija biva uvučena u Drugi svetski rat, Jugoslovenski Siemens AG menja naziv u Srpski Siemens Elektrik AG Beograd. On posluje sve do 1944. godine, kada se saradnja prekida.

Aktivnosti Siemens se nastavljaju 1954. godine, kada zastupnik kompanije postaje domaće preduzeće Genex. Tokom modernizacije zemlje Siemens doprema opremu za elektrane, topionice, valjaonice, rudarstvo, industriju papira i celuloze, cementa, brodogradilišta i železnicu.

Siemens d.o.o. Beograd osniva se 8. aprila 1996. kao lokalna, srpska kompanija u kojoj danas, šesnaest godina kasnije, radi više od 800 zaposlenih, podeljenih u 4 sektora: Energija, Medicinska oprema i rešenja, Industrija i Infrastruktura i gradovi. Ni danas, nakon 125 godina postojanja, ova kompanija ne gubi entuzijizam da ovaj svet učini lepšim i funkcionalnijim mestom.

VESTI

Mediji

Proглашeni pobednici Siemensovog takmičenja za novinare

Siemensovo novinarsko takmičenje "Korak ispred vremena – inovacije koje su promenile svet" završeno je sredinom oktobra proglašenjem tri novinarske rada, kroz koja se na najbolji način javnosti približava problematika pronalazaka koji unapređuju našu svakodnevicu.

Na konkurs je pristiglo ukupno 50 tekstova i televizijskih priloga, koji su objavljeni od 1. marta do 1. septembra 2012. godine, u kojoj Siemens obeležava 125 godina poslovanja u Srbiji.

Ovogodišnji dobitnici su Mijat Lakićević, koji je nagrađen za tekst "Biomasa: naša zabluda ili šansa" objavljen u "Novom magazinu", Marijana Krkić, novinarka "Blica", za tekst "Srpski softveri za upravljanje francuskim tehnikama", i Jadranka Bugarski sa Televizije B92 sa prilogom o smanjenju zagađenja vazduha. Nagradjeni radovi, prema oceni stručnog žirija, najpotpunije osvetljavaju problematiku energetike, zelenih tehnologija, softvera, istovremeno na prijemljiv način objašnjavajući najširoj javnosti sve izazove savremenog načina življenja.

"Iako je ovo već treća godina kako Siemens nagrađuje najbolje novinarske radove na temu zelenih tehnologija, energetike, industrije i medicinskih dostignuća, ovogodišnje takmičenje ima specifičnu težinu, jer je čitava godina u znaku obeležavanja 125 godina prisustva Siemens u Srbiji. U saradnji sa novinarima, želeli smo da skrenemo pažnju na značaj novih patenata u ovim oblastima, koji će nam, bez sumnje, na duže staze izmeniti život u pozitivnom smislu. Pritom, naročito bih izdvojio zelene tehnologije i inovacije koje doprinose većoj energetske efikasnosti, jer su upravo to oblasti u kojima je Siemens lider", izjavio je Tihomir Rajlić, generalni direktor Siemens d.o.o. Beograd.

Plakete će najuspešnijim novinarima biti svečano uručene u novembru, u okviru centralne proslave Siemensovog jubileja, a dobitnici će imati priliku da posete londonski "Kristal", novoootvorenu zgradu koja je otelotvorenje Siemensove inicijative za održive gradove.

Konkurs

Siemens fondacija nagrađuje pronalazače

Fondacija kompanije Siemens raspisala je konkurs "Empowering people. Award" koji ima za cilj identifikovanje i omogućavanje boljeg pristupa tehnološkim rešenjima koja predstavljaju jednu od ključnih poluga održivog razvoja. Pronalazači i stručnjaci iz celog sveta pozvani su da predlože tehničke proizvode ili rešenja koji bi pomogli u savladavanju egzistencijalnih problema u oblasti osnovnog snabdevanja.

Ideje ili gotovi proizvodi mogu se prijaviti u sledećim kategorijama: vode i otpadne vode, energija, hrana i poljoprivreda, upravljanje otpadom i reciklaža, stambena pitanja i izgradnja, zdravstvena zaštita, tehnologija informacija i komunikacija. Osnovni cilj konkursa je da ova rešenja postanu dostupna onima koji ih primenjuju i da osposobe veći broj ljudi za aktivno unapređenje društvene i ekonomske sredine.

Pobednik konkursa biće nagrađen iznosom od 50.000 evra na ceremoniji dodele nagrada u junu 2013. godine. Druga nagrada iznosi 30.000, treća 20.000 evra, a dodatnu nagradu od 5000 evra dobiće 20 nižeplasiranih učesnika. Sva intelektualna prava ostaće svojina izumitelja ili tima, a dostavljene proizvode ili rešenja ocenjivaće interdisciplinarni međunarodni žiri. Prijavljeni radovi biće upotrebljeni kao osnova za stvaranje dugoročne baze podataka sa saznanjima, koja će dovesti do direktne interakcije između javnog i privatnog sektora, kao i u akademskom svetu, uključujući stručne osobe koje se bave razvojem. Istovremeno, učesnici konkursa i njihovi predlozi biće vidljivi međunarodnim partnerima i investitorima. Prijavljivanje na konkurs se vrši isključivo online preko portala www.empowering-people-award.siemens-stiftung.org. Rok za prijavljivanje proizvoda i rešenja je 31. decembar 2012. godine u podne.

Istraživanje

Urbani izazovi gradova

Kompanija Siemens organizuje konferenciju "Urbani izazovi gradova" koja će se održati 23. novembra 2012. godine u Beogradu. Na konferenciji će pored panel diskusije biti predstavljena i Studija grupe autora koja je predložila konkretna, moguća rešenja za Beograd i druge gradove u cilju unapređenja održivosti urbanih infrastruktura iz oblasti saobraćaja, energetske i vodene infrastrukture.

Osnovni cilj studije je da se skrene pažnja na probleme u vezi sa daljim urbanim razvojem Beograda, grada koji broji 1.350.000 stanovnika. Budući razvoj glavnog grada Srbije, njegova pozicija, konkurentnost i njegov položaj u odnosu na druge evropske metropole zavisice od ekološki održivog, integralno sagledanog i strateški orijentisanog pristupa svih aktera u razvoju ove velike aglomeracije.

Korišćenjem savremenih tehnologija Beograd bi mogao dostići svoje ekološke ciljeve bez smanjenja kvaliteta života građana. Za svaki aspekt infrastrukture postoje odgovarajuća tehnološka rešenja, uključujući stambene i poslovne objekte, saobraćaj i sistem za snabdevanje električnom energijom.

Jedan od govornika na konferenciji biće i direktor urbanog razvoja gradova kompanije Siemens, Martin Pael, bivši savetnik gradonačelnika Londona za životnu sredinu.

Povodom 125 godina poslovanja Siemens-a u Srbiji ova kompanija organizuje 22. novembra VIP proslavu za svoje poslovne partnere i saradnike. Gosti će, između ostalog, imati priliku da uživaju u izložbama istorijskih eksponata i modernih tehnologija

Mlada opasan

Vučić s jagnjećom kožom

VREME 1139

Nisam videla mladog čoveka tako nabijenog strahom proganjanja, mržnjom, to mu je kiseonik od radikalnog vremena, nikada osmeha ni vedrine, a kada ga i ima to je neki grč, usiljeno, bez imalo osećaja za prijatno obraćanje sagovorniku. Samo cinizam, ironija, pretnje, pretnje...

Bojana Popović

Uplašeni građani

Vučić s jagnjećom kožom

VREME 1139

Evidentno je da Vučić svojom populističkom galamom želi da maksimalno poveća rejting svoje stranke da bi onda oborio Vladu i išao na nove izbore s nadom da će poslije izbora moći da formira većinsku vladu.

Teško da će u tome da uspije, jer sve što čini liči na totalitarnu vlast i običan građanin je veoma uplašen. Malo je hrabrih medija, izuzev vašeg lista, da iznesu bilo kakav komentar o ponašanju Vučića i sadašnje vlade.

Petar Čojć

Psi i sloboda

Džukac

VREME 1139

Nisam se nikada bavila ovim problemom, i nisam upoznata sa tim da postoje neke studije o tome, ali ovako, na prvi pogled, iznela bih neka svoja razmišljanja na osnovu članka "Džukac".

Kao prvo, predložila bih korišćenje "narodnog" jezika u člancima. Ovako se stiče utisak da je autor (kao i estradna umetnica Vendi) "potkovan" Vuja-klijom. Moram priznati da sam, iako antropolog, imala poteškoća u razumevanju onoga šta je pisac hteo da kaže. Stručni termini ipak treba da budu

rezervisani za stručnu literaturu.

Kao drugo, ne bih se u potpunosti složila sa navedenim tvrdnjama, jer je ideja, iako donekle ispravna, ipak suviše opšta i ne uzima u obzir grupe. Autor se u ovom članku bavio isključivo ljubiteljima rasnih pasa. To svakako nisu jedini vlasnici kućnih ljubimaca. Dakle, ako krenemo od najopštije podele, imamo "ljubitelje životinja" i "odgajivače" (osobe kojima su životinje zanimanje/izvor prihoda). U okviru ljubitelja životinja kao širokog pojma imamo one koji svog ljubimca koriste kao statusni simbol, zatim ljubitelje određene vrste, rase, klase i tako dalje i tako bliže. A imamo i one koji životinje vole čistom, nevinom i dečjom ljubavlju, da se tako izrazim. S obzirom na to da ove grupe i podgrupe mogu da se prepliću međusobno, smatram da je neispravno doći do ovako generalizujućeg zaključka, iznetog u članku. To je što se tiče metodologije. Što se tiče samih podataka samo bih primetila da, koliko ja znam, u okviru takmičenja pasa postoji i izložba pasa bez rasa, tako da ni oni nisu sasvim nepriznati. Da ne dužim previše, toliko od mene, a članak ukoliko nije književno delo, ili neki vid umetnosti (koji ja očigledno ne razumem), predlažem da se preseli u neki blog, tamo je pesnička sloboda dozvoljena.

Sofija Todorčić

Pod "a" i "b"

Nikolić i Vučić prisluškivani?

VREME 1139

Nemam komentar na ovu Nikolićevu i Vučićevu ujdurmu da na lak način a) poplaše narod i b) da me vrte u doba Osipa i Nadežde Mandeljštam, tj. ne vrte jer tada, hvala Bogu, još nisam bila rođena, već da mi prikazu strašnu repliku tog doba. Ali manimo se ovih gluposti, a mislim da su gluposti, i da bi bilo naopako ako bi im ona (glupost) uspeła.

Ono što mene brine je to gde je Teofil Pančić, jer on mi je uz Basaru i Marka Somborca jedina uteha da u ovom, hm, hm, kakvom novinarstvu, postoji i trunka razuma.

Marija Mladenović

Izigravanje i činjenice

Udario junak na junaka

VREME 1139

Provučena je i neka izjava Tomislava Nikolića da je neko nekoga prisluškivao ili pratio ili pribavljao listinge razgovora telefonom. Je li se neko seća šta je bilo u prvoj deceniji ovoga veka? I šta ja sada da komentarišem. Moje "pravo da znam sve" je narušeno. Ili da se spremam za nove izbore, a već mi je rečeno da je obećano i više nego što može da se ispuni. Neću više da izigravam glasača, a oni političare koji "brinu za građane".

Slobodan Milovanović

A nekad im nije smetalo

Nikolić i Vučić prisluškivani?

VREME 1139

A kada su krajem devedesetih bili na vlasti i prisluškivali građane i pravili im dosjee, tada im to nije smetalo. Jedan sam od prisluškivanih, to sam se uverio čitajući moj policijski dosije.

Pavle Karajović

Vasić i lepe žene

Gosti

VREME 1139

Poštovani Vasiću, malo je (mnogo) otužna vaša (i nažalost ne samo vaša) opsesnutost "lepim ženama". Šta bi ste vi mislili o ljudima koji vas odbacuju zato što ste ružni?

Kada sam video vašu sliku, potpuno sam razumeo vašu opsiju, a i šansu da pomenutu diskriminaciju uskoro osetite sami, posle koje se nadam da ćete voleti ljude bez obzira na to koliko su lepi.

Jugoslav Bogdanović

>> prodaja&pretplata

	ŠTAMPANO IZDANJE			
	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

	INTERNET IZDANJE	
	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

	VREME ELEKTRONSKA ARHIVA	
	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997-2012 (br. 334-1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

► dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ► telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ► e-mailom na prodaja@vreme.com

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun - podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

Haarlem

Da: Haarlem s dva “a”, manje poznat od onog njujorškog kojem je, naravno, dao ime. Što pak dovodi do vječnog čuđenja onih što ga postaju svjesni prvi put, jer uspoređuju u glavi to što vide u ovom, holandskom Harlemu, s onim na što ih ime podsjeća inače. Ili se ponekad prave blesavi, kao što se s druge strane telefonske linije pravio najpoznatiji usamljenik domaćeg rokenrola kad sam ga jednom zvao u njegov Houten kod Utrehta: “A ja mislio da zoveš iz *onog* Harlema”, smijao se odsutno. Jest, brate, vjerujem ti da nisi shvatio.

Kažu da je ovaj, *prvi* Harlem manje poznat i zbog toga što je “mlađi brat” Amsterdama u neposrednoj blizini, koji, *kao takav*, je li, uvijek odnosi šnjur. Mlađi brat možda – ali utoliko koliko je onda Opatija “mlađa sestra” Rijeci, recimo. Očuvanošću, elegancijom, kompaktnošću i nekom vrstom “blistave izolacije” (*splendid isolation*), samodovoljnošću grada-kao-otoka na ime – Haarlem je otmjeniji i samozatajniji rođak izvikanim većem gradu s kojim je vezan, a opet vječno odvojen nevidljivim rezom.

Sve što čovjek asocira s ovim sretnim sjevernim gradovima starih cehova i esnafa, tu je. S centrom koji je rijetko harmoničan zagrljaj holandskog Zlatnog vijeka iz doba Republike i modernoga, iz svakog ugla i kuće čita se historijat pametne uprave, trgovine dakako, ali i ulaganja dobara stečenih iz nje u opću dobrobit, civilizacijska snošljivost i religijska tolerancija (čudesne menonitske skrivene crkve). I urbanitet koji se pretvara da svojom arhitekturom, uskim zgradama visokih prozora, gotičkom tamnom ciglom i svijetlom gustom dekorativnom žbukom, odaje skromnu, kalvinističku mjeru, a zapravo iz te skromnosti diše ljepotom najposebnije vrste – koja ne mora da se pokazuje i hvali, a zato baš udara dugotrajnije, ostavlja impresije često sublimnije od obilja i raskoši Juga, na primjer.

U tom smislu, grad je preživio i španjolsku okupaciju u 16. vijeku, kugu i Nijemce – ali jedva suluda ljevičarska eksperimentiranja u arhitekturi šezdesetih i sedamdesetih, koja su napravila i ovdje nekoliko intervencija što poružnjuju poput čira na inače glatkoj koži. Zbog toga, sve je davalo utisak lijepog, ali

zapuštenog grada kad sam stigao ovdje. Prošlih godina i to se ispravlja, napokon bez protestantskog izvinjavanja zbog dane, stoljećima (*u*)*građene* ljepote, pa se reparacije i nova gradnja rade promišljeno i organički, s arhitekturnim (post)modernitetom koji se napaja na baštini, a ne kontrira joj.

Svi stari holandski gradovi slične veličine imaju usporedive stare jezgre, ali Haarlem ima i u tome naročitost, nešto što ga izdvaja od drugih. Jost Zvorte, strip crtač i arhitekt, dao mu je prošlih četvrt stoljeća jednu definitivnu a drugačiju crtu. Uz arhitekturu Zlatnoga vijeka odlikuje se Haarlem i *art deco* zgradama koje pokazuju i historiju prve modernosti, kao nadgradnje starog centra, građevinama koje pojačavaju urbanost i ujedno smanjuju provincijalnost. Karakterističnim *neoart deco* stilom, kao i svjesnim utjecajem holandskog modernizma grupe *De Stijl* dvadesetih, Zvorte je dosad grafički obradio bezbroj događaja, is crtavajući grad po knjigama, kartama, prospektima i plakatima, a projektirao je novi teatar i artkino. Tako, stilski savršeno uklopljen s okolinom, postavio je autor nad gradom – poput Džona Kejdža nad tišinom – ram, kao stripovski kvadrat i preslik nad urbisom. Ono što puni kadar, ilustrira ga – sam je grad, rekontekstualiziran, svjesno uokviren, “dovršen”.

Iz takve iscrtane mape *urbane* harmonije ide još jedna, s ovom riječju u njenom najčešćem značenju. Iako je po Kalvinu muzika dobra i bogougodna stvar, tu se ovaj grad kroz historiju nije baš iskazao, praveći barbarske gafove i to u rasponu od nekoliko stotina godina. Što, dakle, teško da je slučajno. U Crkvi Svetoga Bave, svirajući čuvene orgulje koje je napravio (emigrant!) Miler (što i danas stoje tu, nad čime, kao pravo dijete kulture permanentno uništavanih vrijednosti, uzdrhtim svaki put) – mali Wolfgang Mocart “nije impresionirao” harlemske *burghere*, a Majls Dejvis kasnih pedesetih dočekan je hladno jer je, o tuposti, po kritičaru ovdašnjem “predaleko otišao od Luja Armstronga”.

A evo, naprotiv, *Harlemci* su ekstatično pozdravili Gorana Bregovića na njegovom koncertu neki dan. Ne, ne, nije to – tu nema izraženih “manjinskih konglomeracija”, pa je otud i odnos publike, ako se već broji, bio “jedan na deset”, u korist autohtonih.

Dolazak našeg, i poput gornja dva, također putujućeg muzičara, rada dvostruk osjećaj: kao naročit poklisar, *ambasador* – svakako neko *tvoj* – donio je nešto dobro, proširio neke vidike lokalcima. Ali odmah i podsjeti koliko si daleko. To je naročito opipljivo dan kasnije, ponovo u realnosti jezika na ulici i mjesta što ti je, nekim čudom, postalo dom.

Uostalom: na glavnom trgu stoji bista stanovitog Lorensa Jansona Kostera, harlemskog rizničara i crkvenjaka, koji je – po mitu koji su prepisivali lokalni historici – izmislio štampu prije Gutenberga. Dolazeći od tamo gdje su toliki isto tako bili “u svemu prvi”, samo što to skoro nitko ne zna – kako se onda svaki *ukleti Balkanez* ne bi ovdje osjećao kod kuće? ◀

Dorđe Matić

РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ
представља
нову играну серију

Јагодићи

сценарио Ђорђе Милосављевић
режија Мирослав Лекић
недељом у 20.05 на првом програму

Радио Телевизија Србије

BUĐUĆNOST JE ZAKON

INVESTICIJE NAS VODE NAPRED

ZA UVOĐENJE NAJSAVREMENIJIH SVETSKIH PRAKSI, POTREBNE SU INVESTICIJE. KAO NAJVEĆI INVESTITOR U SRBIJI, ULOŽILI SMO PREKO 1,5 MILIJARDE EVRA KAKO BI ZA DOMAĆE TRŽIŠTE OBEZBEDILI GORIVO EURO 5 STANDARDA, A ZA DRŽAVU – ENERGETSKU STABILNOST. STRATEŠKI SE RAZVIJAMO I NASTAVLJAMO SA INVESTICIJAMA KOJE NAS VODE NAPRED. DONOSIMO SVETSKI KVALITET I KREĆEMO SA REGIONALNIM IZVOZOM.

www.nis.rs

DONOSIMO SVETSKI KVALITET I KREĆEMO SA REGIONALNIM IZVOZOM.

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec